BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

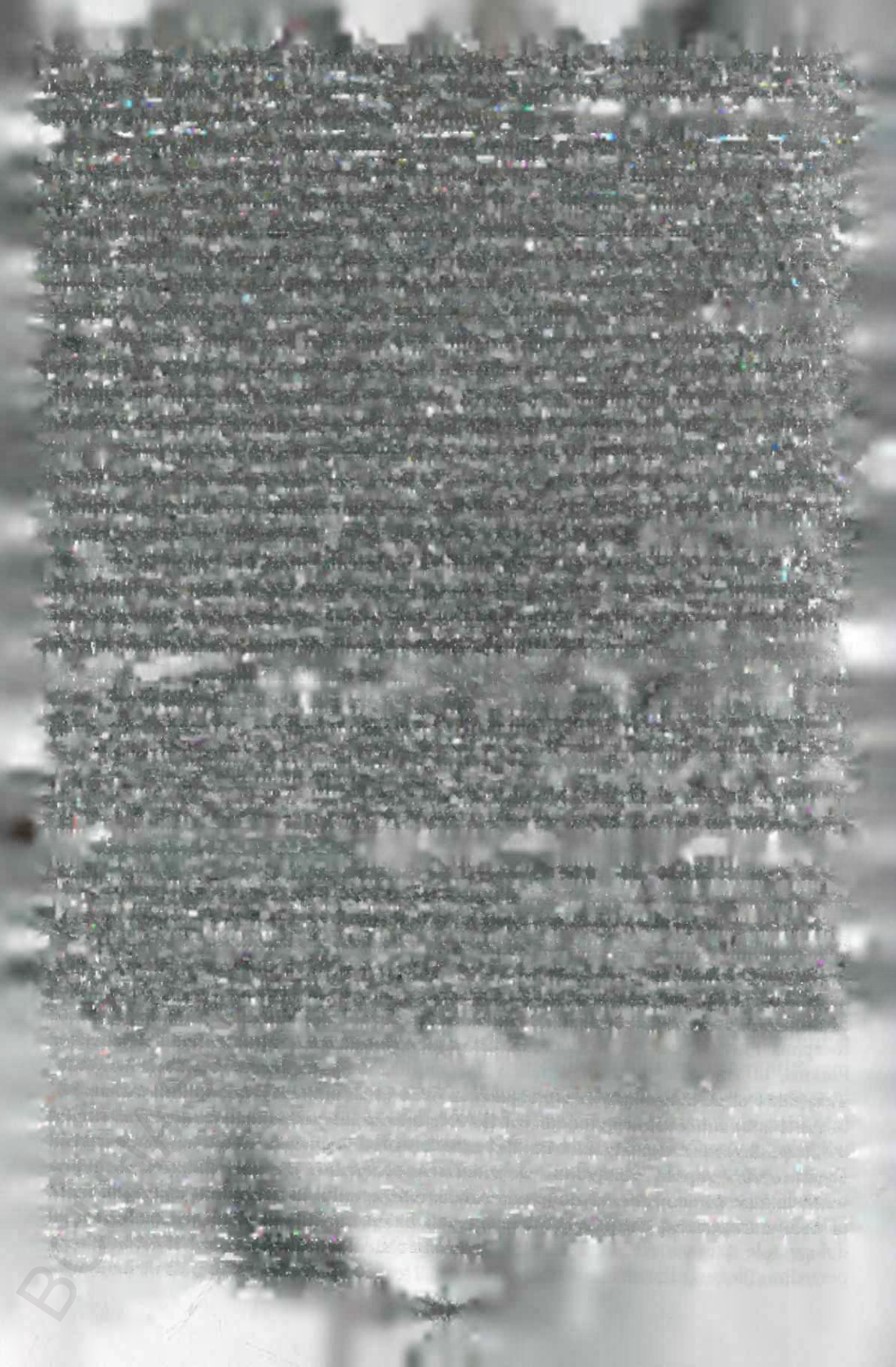

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

(din totală în parțială), reformularea acestuia se face folosindu-se altă marcă negativă și anume *no*: *They eat no pizzas*. În acest caz însă, singularul *pizza*, devine plural înaintea lui *no*, iar verbul este la afirmativ.

Observăm astfel încă o dată că limba română dispune de mai puține mărci ale negației, dar este mai flexibilă în privința topicii, aceasta fiind modalitatea prin care se realizează diferite conotații negative. În schimb însă, limba engleză este strictă în privința topicii negației, dar limba dispune de mai multe mărci ale negației pentru exprimarea conotațiilor acesteia. Această observație este valabilă la nivel formal, însă atunci când analizăm nivelul semantic, posibilitățile de realizare ale negației semantice sau implicite sunt nenumărate în ambele limbi.

Negația implicită, realizată prin intermediul unor construcții cu formă pozitivă dar cu valoare negativă, este un indicator al faptului că distincția negativ-afirmativ în limbă nu este una absolută, ci există și se manifestă în diverse grade, actualizând valori stilistice și exprimând atitudinea vorbitorului față de realitatea comunicării. Negația totală și implicită se realizează în principiu prin verbe care desemnează absența, eșecul, neputința etc. (*to fail/ a eșua, to lose/ a pierde*, de exemplu), dar și prin expresii frazeologice (*That's just a flight of fancy/ Visezi cai verzi pe pereți*, *She thinks she□s the Queen/Se crede regină*).

În concluzie, putem afirma că pornind de la cele câteva considerații ale articolului de față, ideea unui studiu contrastiv dedicat negației în română și engleză poate releva aspecte interesante privind logica internă a celor două limbi precum interferențele datorate bilingvismului și plurilingvismului.

Bibliografie

1. Cheshire, Jenny, 1998, „English Negation from an Interactional Perspective în Negation in the History of English", editată de Ingrid Tieken-Boon van Ostade, Gunnel Tottie, Wim van der Wurff, Mouton de Gruyter, p. 29-54.
2. Dobrovie-Sorin, Carmen, 1994, *The Syntax of Romanian*, Berlin: Mouton de Gruyter.
3. Hill, Virginia, 2002, *Complementizer Phrases (CP) in Romanian* în *Rivista di Linguistica*, 14.2, p. 223-248.
4. Horn, Laurence, 2001, *A Natural History of Negation*, CSLI – The David Hume Series of Philosophy and Cognitive Science Reissues.
5. Jespersen, Otto, 1917, *Negation in English and Other Languages*, Copenhagen: A. F. Høst.
6. Sava, Nicoleta, 2007, *Romanian Negation -- Slavic or Romance?* în *Analele Științifice ale Universității Ovidius Constanța*, seria Filologie, numărul 18/2007, p. 127-137.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

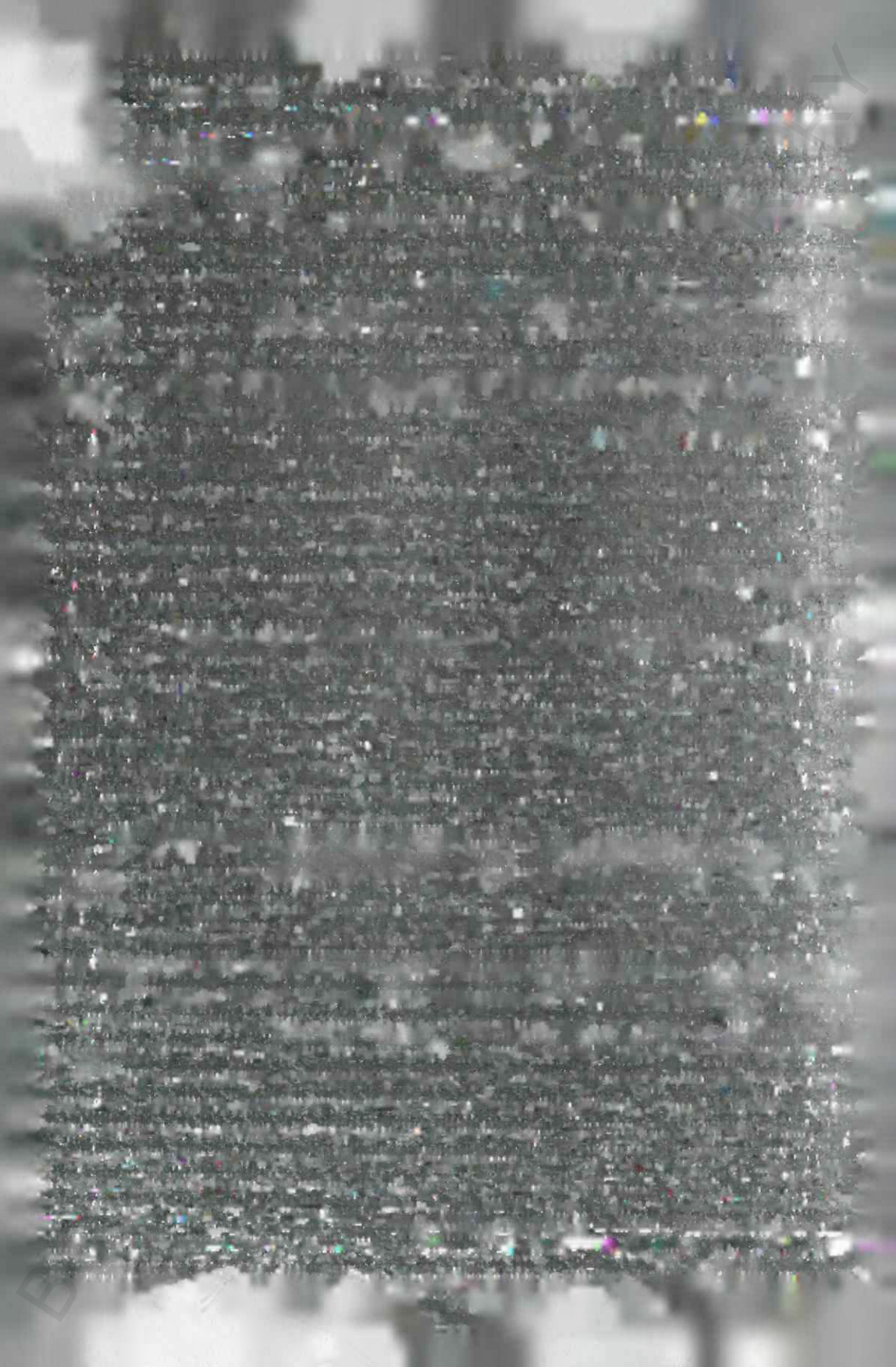

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

STRUCTURA [ADVERB + ADJECTIV/ADVERB] ÎN LIMBA ROMÂNĂ. SCHIȚĂ DE DESCRIERE

Carmen MÎRZEA VASILE
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", București

La structure [adverbe + adjectif/adverbe] en roumain. Esquisse de description. La structure syntaxique qui comprend un adverbe régit par un adjectif ou un autre adverbe est ancienne en roumain et elle a une productivité diachroniquement variable, selon le type sémantique, syntaxique et morphologique de l'adverbe régit et de l'adjectif ou adverbe régissant. Une construction relativement récente est celle où les deux éléments ont un sens qualificatif (o remarcă ironic glumeață 'une remarque ironiquement drôle').

1. Precizări preliminare. Unele dintre structurile [adverb + adjectiv/adverb] sunt înrudite cu tiparul [adverb + *de* + adjectiv/adverb]. Câteva adverbe se pot raporta atât prepozițional, cât și neprepozițional la un adjectiv sau la alt adverb (*excesiv de ironic, excesiv ironic; exagerat de populist, exagerat populist; extrem îndepărtat, extrem de îndepărtat* etc.)[1], fenomen caracteristic adverbului *așa* (*prăjituri așa bune, prăjituri așa de bune*[2]). Multe adverbe cu un corespondent adjectival din acest tipar nu se construiesc, în mod obișnuit, cu *de*.

Componentele tiparului [adverb + adjectiv/adverb] în limba actuală pot fi foarte variate.

1.1. Din punctul de vedere al structurii morfematice (vezi GALR 2008 II: 587-90), **adverbul determinativ** ○ poate fi morfematic: (1) „De altfel, sunt **realmente** ***bolnav***" (Călinescu, *Enigma Otiliei*, 1938); (2) „Nu la marxism, ceea ce ar fi **intelectualmente** *firesc*, ci la dogma care s-a născut din el" (Preda, *Cel mai iubit dintre pământeni*, 1980); (3) „Cu partide ***mai apropiate*** **ideologiceşte** de noi" (Călinescu, *Bietul Ioanide*, 1953); (4) „...cum ar putea explica gustul unei aventuri ***atât de puțin promițătoare*** **pământeşte**?" (Cioran, *Schimbarea la față a României*, 1936); (5) „Problemele ***confruntate*** **fățiș** sunt mai ușor de rezolvat"; ○ poate proveni din conversiunea unui adjectiv: (6) „fată ***frumoasă*** **fizic**"; „tânăr **psihic** ***sănătos***"; (7) „problemă **practic** ***nerezolvată***"; (8) „remarcă **ironic-*glumeață***"; ○ poate fi propriu-zis (monomorfematic, neanalizabil în limba actuală): (9) „apă

[1] Pentru diferența dintre ele, vezi Mîrzea Vasile 2009: 150.

[2] În secolul al XIX-lea, putea fi omisă prepoziția și în cazul adverbului *atât*, însă mult mai rar: „aflarea spițelor nu este **atâta** ***de lesnicioasă***" (*Codul Calimach* [1833] 1958: 87); „Momâța precum să știe/Din fire **atâta** ***isteață***/Cu ageră ghibăcie" (Săulescu, *Momâța*, 1835). Omiterea prepoziției *pe* după anumite adverbe care ulterior nu se vor mai lega direct de adjectiv în antepunere este tot o caracteristică a secolului al XIX-lea: „Norocul meu au fost că un boier limbut,/Nemăsurat ***deșert***, și guralei știut" (Donici, *Guraleiul*, 1840-1845); „Dintr-acest deal este o vedere nespusă de frumoasă, căci după ce vede dintr-o așa înălțime, **neisprăvita** și **nemărginita** ***mare***, lucru pentru care cu dreptate să cutremură omul cel neobicinuit, apoi vede și acea frumusețe a orașului" (Golescu, *Însemnarea călătoriei mele făcută în anul 1824, 1835, 1826*, în ILRL 1971: 563).

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAS/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

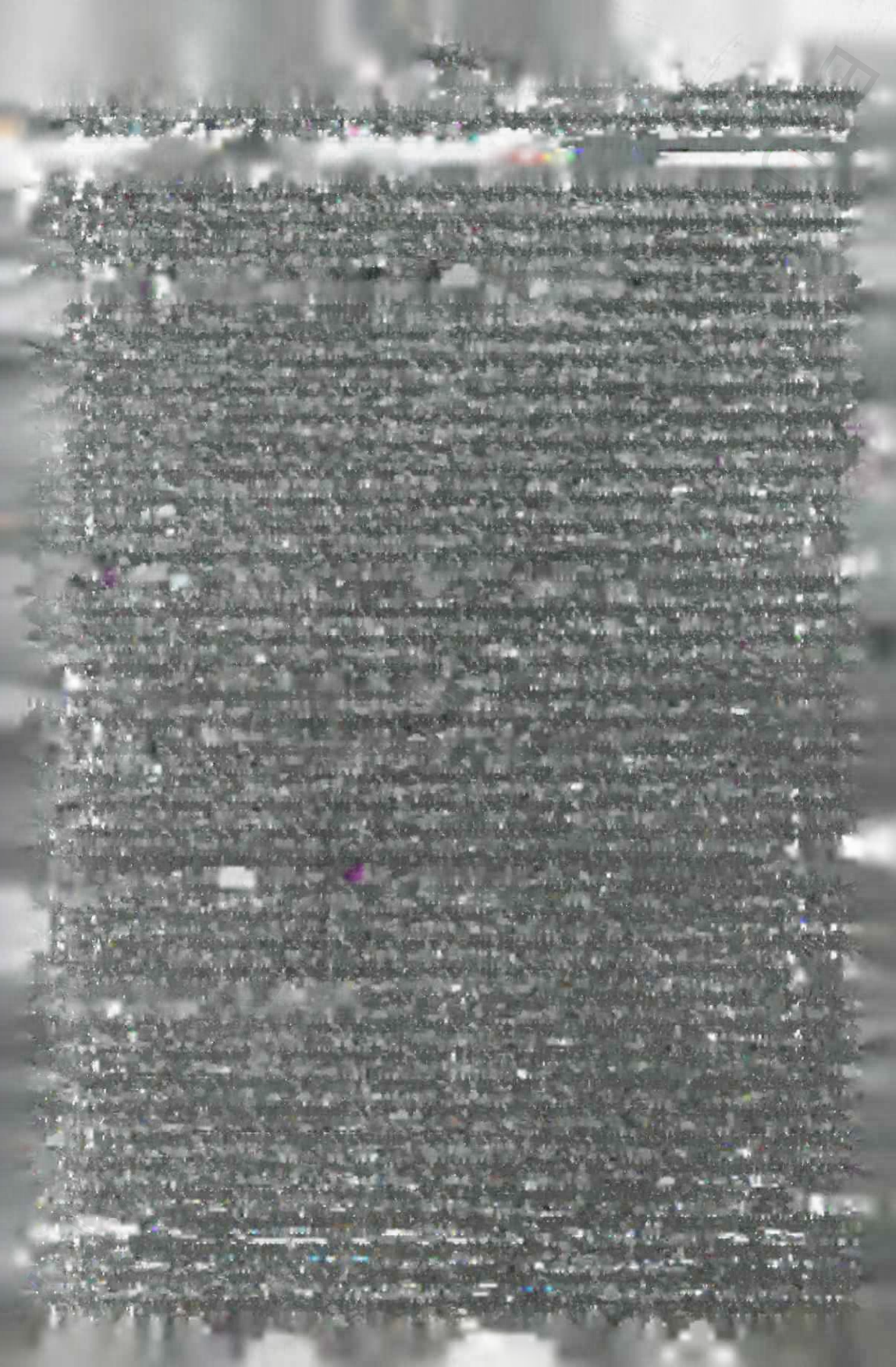

BOUIASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

mereu ***crescândă***"; (10) „ceai ***cald*** **încă**"; (11) „o fată **aşa** ***frumoasă***"; (12) „idee **lesne** ***asimilabilă***"; (13) „Florile ***plantate*** **aproape** nu cresc bine"; (14) „un elev **doar** ***conştiincios***"; ∘ poate fi compus: (15) „plecarea **iarăşi** ***amânată***"; (16) „o problemă **parcă** ***nerezolvabilă***"; (17) o casă **cumva/oarecum** ***sinistră***".

1.2. În cazul **adjectivului regent** este mai potrivită inventarierea tipurilor semantico-sintactice principale (vezi GALR 2008 II: 142–144) decât raportarea la structura morfematică. Adjectivul regent este, în general, calificativ (6, 8, 11, 14 etc.), rareori, poate fi şi categorial: (18) „o abordare **principial** ***matematică***"; (19) „o abordare **sigur** ***matematică***" (în GALR 2008 II: 110); (20) „o perspectivă **poate** ***statistică***". Cel mai des, adjectivul regent poate fi: propriu-zis – prototipic (1, 2, 11, 17 etc.) sau de origine verbală (mai frecvent, adjective în *-tor* şi *-bil*: 4, 12, 16, 30, 37 etc.) – sau participiu adjectival (5, 7, 13, 15 etc.).

Prezenţa adverbului ca regent în această structură este mult mai rară decât a adjectivului: (21) „Nici chiar la Roma nu se vorbea de marea majoritate a poporului **atât de clasic şi de literar** ***latineşte***" (Ionescu-Gion, *Cum vorbim*, 1890: 53); (22) „se uita **discret** ***interogativ*** în ochii lui Saferian" (Călinescu, *Bietul Ioanide*, 1953)[1].

2. Tipuri semantice de adverbe provenite din conversiunea adjectivului. Deoarece structura [adverb + adjectiv/adverb] este foarte complexă, ne vom opri asupra situaţiei în care adverbul determinativ provine din conversiune dintr-un adjectiv. În funcţie de procedeul de conversiune (vezi Mîrzea Vasile 2009: 148-155), sensul adjectivului devenit adverb se abstractizează în grade diferite: *capetele* ***desenate ascuţit*** (sens „obiectiv"), *vocea lui* ***ascuţit ironică*** (sens „subiectiv"); *mâncare* ***gătită gras*** (sens „obiectiv"), *salvatoarea* ***recompensată gras*** (sens „subiectiv"). Sensul adjectivului poate fi identic cu cel al adverbului (în construcţiile rezultative, în cele cu complement intern) sau se poate produce o abstractizare. În general, adverbul obţinut prin conversiune păstrează tipul semantic al adjectivului din care provine. Astfel, în tiparul a [adverb + adjectiv/adverb], acesta poate fi calificativ, categorial sau de precizare a referinţei („situaţional").

2.1. Adjectivele categoriale care se convertesc în adverbe îşi păstrează în acest tip nou de funcţionare unele caracteristici definitorii. Astfel, *adverbele categoriale* fac referire la enunţare, la condiţiile în care cele enunţate sunt valide, la perspectiva din care trebuie înţelese: (23) „Soluţia, bună **teoretic**, s-a dovedit **practic** neaplicabilă". Dacă sensul lor nu se abstractizează, trecând spre calificare – (24) „au râs **homeric**"; „au răspuns **acid**" –, adverbele categoriale prezintă câteva caracteristici care le deosebesc de adverbele de mod „propriu-zise", pur calificative (vezi Mîrzea Vasile 2009: 159-60), şi ocupă, în mod caracteristic, poziţia sintactică de circumstanţial de relaţie (vezi şi Huddleston, Pullum 2002: 766 şi Nøjgaard II 1993: 147-48, 273-84).

2.2. Multe *adverbe de mod „propriu-zise", unele adverbe cantitative şi de modalitate* provin din conversiunea adjectivului calificativ. Exemplele de acest tip sunt foarte numeroase. Foarte frecvent, regentul este un participiu adjectival: (25)

[1] Pentru mai multe exemple, vezi Ciompec 1985: 265-266, Pană Dindelegan 1992: 93-94 şi Mîrzea Vasile (ms).

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

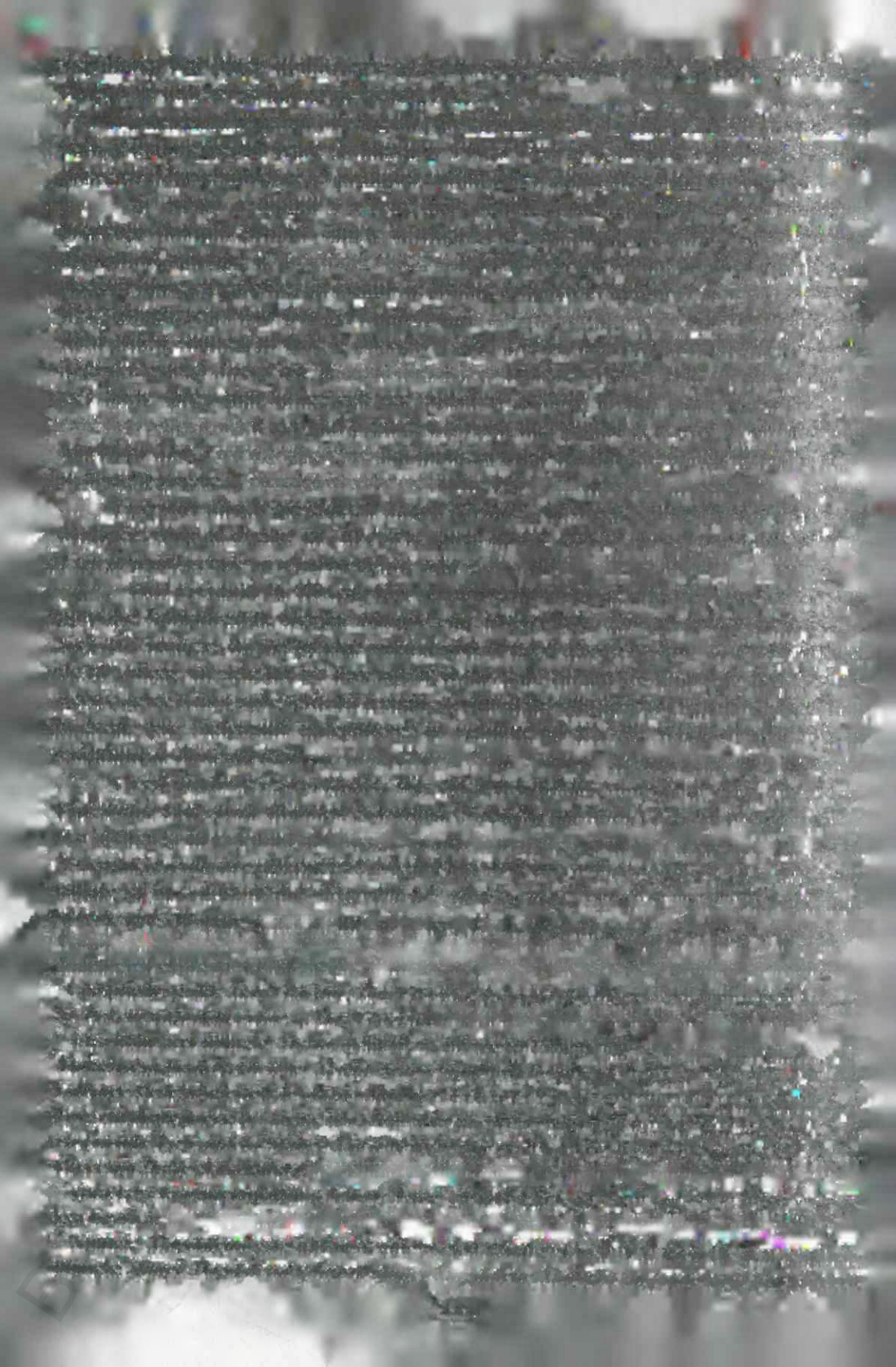

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

„Casa ***construită*** **înalt** nu-mi place"; (26) „Ai adus pâinea ***tăiată*** **subțire**?"; (27) „Am citit un text ***scris*** **lăbărțat/frumos/citeț**".

Atunci când regentul nu este un participiu adjectival, tiparul are un caracter literar, prețios (vezi și Pană Dindelegan 1992: 93-4 și Ciompec 1985: 265-66), după cum se poate observa în exemplele următoare: (28) „Încet-încet umorul trece, doar de câteva ori ne mai sunt servite nişte sfaturi adorabil de răutăcioase pentru cupluri cu probleme, apoi filmul ia o turnură (aşteptată de altfel) **romantic-*dulceagă***. Final: happy" (*www.revista22.ro*); (29) „Noi traversam valea pe o bârnă **umed-*alunecoasă***, glisând târşâindu-ne practic bocancii în lungul ei" (*alpinet.org*); (30) „Chipului său lunar şi **amar *zâmbitor***" (*www.cuvantul-liber.ro*); (31) „De aici, schimbările de ritm şi ton, de la ironie şi detaşare la **prefăcut-*sinceră*** îngrijorare şi compasiune telenovelistică" (*agenda.liternet.ro*); (32) „Textul este **inutil *prolix*** (deci prea lung pentru ce are de spus şi pentru modul cum o spune)" (*www.hermeneia.com*); (33) „În 27026, propoziția de-nceput a fost o afirmație **gratuit-*ironică***" (*www.pruteanu.ro*); (34) „Eşti **ironică *gratuit***, intenția nu era să-ți dau peste degețele" (*www.cafeneaua.com*).

Această construcție expresivă, condensată, este foarte eterogenă semantico-pragmatic. Notăm numai că, în unele cazuri, este acceptabilă o parafrază prin structuri coordonate (cu sens aditiv sau adversativ) sau cumulative (*turnură romantică dulceagă, bârnă umedă şi alunecoasă/bârnă umedă alunecoasă*[1], *îngrijorare nu sinceră, ci prefăcută, afirmație ironică gratuită, afirmație gratuită şi ironică*[2]), în altele, nu (*textul este inutil prolix ≠ text inutil şi prolix, = [[text prolix] inutil]*); unele adverbe pot avea sinonime firești expresii adverbiale (*ironică în mod gratuit, prolix în mod inutil, dulceagă în maniera romantică*), la altele această sinonimie este imposibilă (**alunecoasă în mod umed*) sau forțată, nenaturală (*?zâmbitor în mod amar*).

Acest tipar lexico-sintactic[3] nu este caracteristic limbajului colocvial, ci individualizează stilul anumitor persoane, în special scriitori. De exemplu, criticul

---

[1] Sintagmele *romantic-dulceagă* şi *umed-alunecoasă* pot fi interpretate şi ca adjective compuse ad-hoc; în contextul „invariabilității", aceste structuri pot fi şi mai ambigue (*final romantic-dulceag*).

[2] Parafrazele de acest tip (*afirmație gratuit-ironică* „afirmație gratuită şi ironică") nu sunt sinonime cu expresia scurtă: despre afirmație se poate spune că este şi gratuită, şi ironică, dar pertinența expresiei constă în relația dintre cele două calificări (ironia afirmației este gratuită, nu afirmația în sine). Decodarea raportului logic dintre elementele acestui tipar dă specificul lui (construcția este „solicitantă", cultă, uneori manieristă).

[3] Multe asemenea creații sunt, de fapt, adjective compuse, care au în structura lor un adverb şi un adjectiv legate grafic prin cratimă. Vezi şi FCLR I 1970: 171, 173-179. Pentru acelaşi tip de îmbinare [adverb + adjectiv], cratima poate lipsi: „începu să privească împrejuru-i şi văzu în fund pe o scară, încolăcită asemenea coajei unui culbeci, o pară **palid-*albăstrie***, ca o lumină de candelă, a cărei zare tremura pe murii negri de piatră..." (Eminescu, *Opere VII, Iconostas şi Fragmentarium*: 243); „Priveşte în depărtare cu ochii curați, priveşte până departe şi vei vedea orizontul topindu-se, vei vedea cerul apropiindu-se să-ți asculte gândurile, să-ți împărtăşească bătăile inimii, să-ți încunune sufletul cu aureola lui **palid *albastră***" (http://3keop45s.weblog.ro).

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

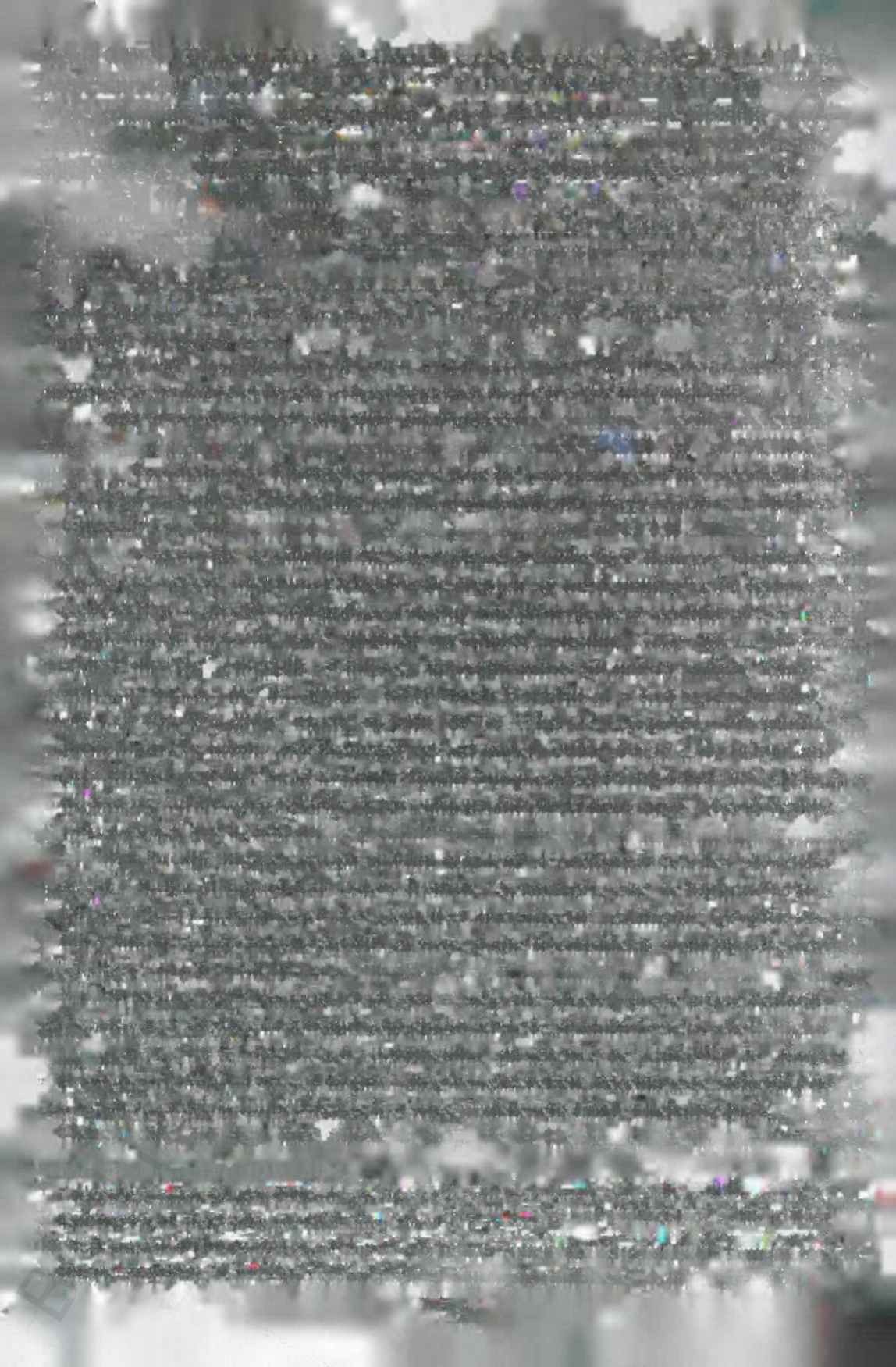

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

literar Matei Călinescu foloseşte frecvent acest procedeu stilistic: (35) „Un vis poetic sau o pagină **solemn-*vibrantă***" (p. 37); (36) „În religia **decadent-*aristocratică*** şi de coloratură mai degrabă satanică" (p. 40); (37) „O purtare distantă **snob-*dispreţuitoare***" (p. 55); (38) „Într-un fel, ca scriitor cu pană **tăios-*clasică***, Paşadia întrupează şi el o latură a figurii Tatălui" (p. 76). Vezi şi Pană Dindelegan 1992: 93-4.

2.3. În tiparul amintit, în afară de adjective categoriale şi calificative evaluative, se pot adverbializa şi adjective care indică o ajustare discursivă a denominaţiei: (39) „rochia ***purtată* simplu**"; „a fost votat **curat *constituţional***"; „o bijuterie **fals *dacică***"; „era **sincer *emoţionată***"; „e **complet *nebun***"; „replica e **total *deplasată***"; „comportamentul e **absolut *admirabil***"; „fata **pretins *bogată***"; „fată **aşa-zis *bogată***" etc.

3. Vechimea tiparului [adverb + adjectiv/adverb]. În general, tiparul în discuţie este considerat recent[1]. Această caracterizare trebuie însă nuanţată.

Dacă acceptăm că structura unor adjective compuse prezintă relevanţă sintactică, atunci calcurile după vechea slavă din secolele al XVI-lea – al XVIII-lea nu trebuie neglijate, deşi ponderea lor a scăzut pe parcursul celor trei secole: (40) *bine-ascultător* B 637^{b}/16 (după vsl. *blagopokorĭlivŭ*); *direpт-slăvitor* „ortodox, credincios" (a. 1650) BRV I 175 (cf. vsl. *pravoslavĭnŭ*), în FCLR 2007: 249. De asemenea, încă din secolul al XIX-lea, datorită influenţei franceze mai ales, intensitatea adjectivului putea fi redată nuanţat cu ajutorul unui adverb, fenomen devenit mai frecvent spre sfârşitul secolului, apoi în prima parte a secolului al XX-lea: (41) „de sus până jos **fioros *împodobită***" (Codru Drăguşanu, *Călătoriile...*, [1839] 1923: 53); (42) „Diamant e în aer, în codri miros/Şi umbră **adânc *viorie***" (Eminescu, *Opere*, IV, *Eco*, [1870-872]: 96); (43) „dânsul a fost **serios *bolnav***" (*Junimea şi junimiştii*, [E. Humpel, 1910] 1973: 224); (44) „Şi poţi vorbi cu mine **perfect *franc***" (*Junimea şi junimiştii*, [E. Humpel, 1911] 1973: 231); (45) „am rămas **profund *mirat***" (Galaction, *Chipuri şi popasuri*, [1916] 1969: 187); (46) „untul tatuat cu linguriţa şi împodobit cu două ridichi **violent *roşii***" (Teodoreanu, *La Medeleni*, I, 1925-1927).

A devenit mai productivă după mijlocul secolului al XX-lea structura [adverb + adjectiv/adverb] în care adverbul determinativ este de tip calificativ, evaluativ, iar regentul este de asemenea un adjectiv calificativ propriu-zis, neparticipial, situaţie în care tiparul sintactic poate fi considerat şi un tipar lexical (vezi şi FCLR I 1970: 171-76).

4. Concluzii. Structura [adverb + adjectiv/adverb] poate avea realizări foarte diverse, în funcţie de tipul semantico-sintactic şi morfologic al elementelor componente. Acest tipar este vechi, cu o productivitate variabilă în timp, dependentă de tipul de determinativ şi de regent; relativ recentă este structura în care ambele elemente sunt calificative, adjectivul regent fiind şi neparticipial.

---

[1] „Recente şi livreşti, construcţiile de acest tip sunt de o mare varietate combinatorie şi înregistrează o frecvenţă ridicată, mai ales în beletristică, în publicistică şi în critica literară, adverbul dovedindu-se un mijloc economic şi adesea foarte subtil de precizare şi nuanţare a calităţii" (Ciompec 1985: 266).

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

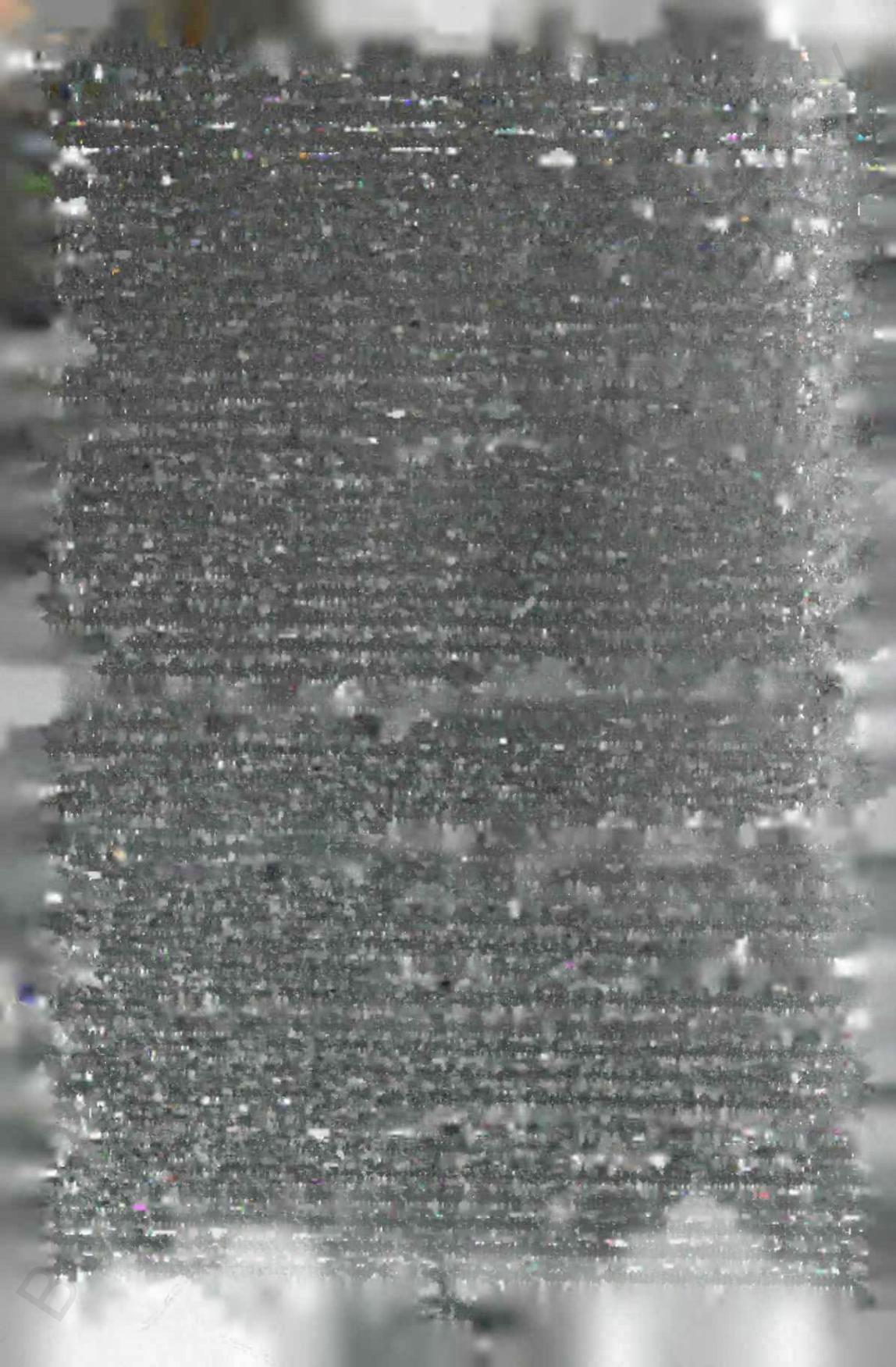

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Bibliografie

1. Ciobanu, Fulvia, Hasan, Finuța, 1970, *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. I: *Compunerea*, Editura Academiei R.S.R., București (FCLR I 1970).
2. Ciompec, Georgeta, 1985, *Morfosintaxa adverbului românesc. Sincronie și diacronie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București.
3. Guțu Romalo, Valeria (coord.), 2008, *Gramatica limbii române* (tiraj nou, revizuit), vol. I și II, Editura Academiei Române, București (GALR 2008).
4. Huddleston, R., Pullum, G. K. (coord.), 2002, *The Cambridge Grammar of the English Language*, Cambridge University Press, Cambridge.
5. Mîrzea Vasile, Carmen, 2009, „Adverbializarea adjectivelor și a participiilor în limba română actuală", în Zafiu, Rodica, Croitor, Blanca, Mihail, Ana-Maria (ed.), *Studii de gramatică. Omagiu doamnei profesoare Valeria Guțu Romalo*, Editura Universității din București, București, p. 143-167.
6. Mîrzea Vasile, Carmen, capitolele „Adjectivul" (în secolul al XIX-lea) și „Adverbul" (în secolul al XX-lea), în Chivu, Gheorghe (coord.), *Tratatul de istorie a limbii române*, vol. III (după 1780) (ms).
7. Nøjgaard, M., 1992, 1993, 1995, *Les adverbes français. Essai de description fonctionnelle*, vol. I (1992), II (1993), (III) 1995, Munksgaard, Copenhague.
8. Pană Dindelegan, Gabriela, 1992, *Sintaxă și semantică. Clase de cuvinte și forme gramaticale cu dublă natură*, Tipografia Universității din București, București.
9. Popescu-Marin, Magdalena (coord), 2007, *Formarea cuvintelor în limba română din secolele al XVI-lea – al XVIII-lea*, Editura Academiei Române, București (FCLR 2007).
10. Rosetti, Al., Cazacu, B., Onu, Liviu, 1971, *Istoria limbii române literare*, vol. I, *De la origini până la începutul secolului al XIX-lea*, ediția a doua, revăzută și adăugită, Editura Minerva, București (ILRL 1971).

Surse

1. Arhip, Ion, Văcariu, Dumitru, 1973, *Junimea și junimiștii: scrisori și documente inedite*, ediție îngrijită, introducere și note de Ion Arhip și Dumitru Văcariu, Junimea, Iași.
2. Călinescu, Matei, 2007, *Mateiu I. Caragiale: recitiri*, ediția a II-a, Cluj-Napoca: Biblioteca Apostrof, Polirom, Iași.
3. Codru Drăguşanu, I., 1923, *Călătoriile unui Român ardelean în țară și în străinătate (1835-44)*, („*Peregrinul Transilvan*"), ediția a II-a, Tipografia Societății „Cultura neamului românesc", București.
4. *Codul Calimach*, 1958, ediție critică, întocmită de Colectivul pentru vechiul drept românesc condus de academicianul Andrei Rădulescu, Editura Academiei Republicii Populare Române, București.
5. Galaction, Gala, 1969, *Chipuri și popasuri: confesiuni literare*, ediție îngrijită, prefațată și tabel cronologic de Teodor Vârcolici, Editura pentru Literatură, București.
6. Ionescu-Gion, Gh. I., 1936, *Cum vorbim: conferință rostită la Jubileul Atheneului și însoțită de scrisorile d-lor: A. I. Odobescu, B. P. Hasdeu, L. Șăineanu, A. . Xenopolu, Th. D. Sperantia, A. I. Ciurcu (25 November, 1890)*, cu o caracterizare de N. Apostolescu; cu un studiu introductiv și note de Petre V. Haneș, Editura Tipografiile Române Unite, București.
7. Texte din corpusul electronic al Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti".
8. Internet.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

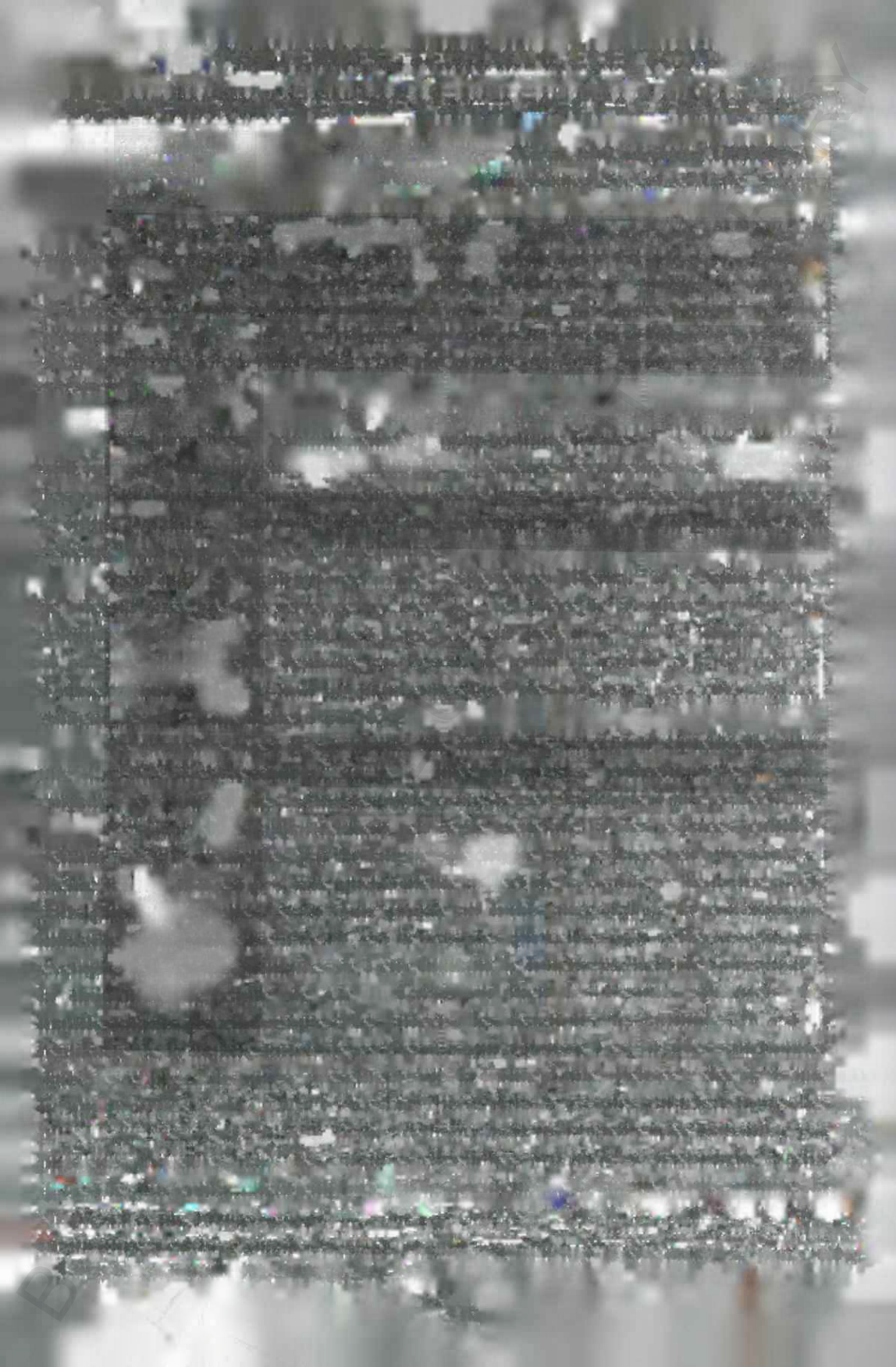

BOU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

LES PROVERBES - TERRAIN D'ÉLECTION DES VARIATIONS ENTRE L'ANGLAIS ET LE FRANÇAIS

Nicoleta-Loredana MOROȘAN
Universitatea „Ștefan cel Mare" Suceava

The present article aims at identifying the different ways of operating the paremiological cut-out of reality, as reflected into two languages: French and English.

By resorting to a contrastive approach of the proverbs sanctioning the same part of reality (be it about situations or human features – qualities, flaws, attitudes) in both languages, we shall reveal the overlapping, as well as the divergent linguistic techniques of expressing the repeatability of the every day activity and human relations to the natural and social environment.

Les proverbes, – communément connus comme formes d'expression qui se sont figées, le long du temps, résumant des expériences récurrentes de la vie –, sont des constatations condensées, orientées vers le passé, vers le présent, ou bien vers le futur, transmises par voie orale d'une génération à l'autre. Un proverbe tient généralement en un énoncé, en une phrase.

Leur nature en tant qu'«échos de l'expérience» (Bernardin de Saint-Pierre), de «leçon tirée de l'expérience, conseil de vie, précepte à suivre ou ligne de conduite» (G. Adamczweski), est gage de leur pérennité sur le fil du temps. «L'origine du proverbe remonte au besoin de communication et à la capacité d'observation et d'élévation au plan conceptuel des objets et des circonstances contemplés» (G. Gheorghe, 1986: 13).

Le proverbe n'est pas toujours une forme d'énonciation sapientielle, mais une modalité d'expression artistique, figurée du langage, concernant les besoins corporels et spirituels, les habitudes ou le contexte géographique d'une collectivité.

Les proverbes appartiennent, en règle générale, à des espaces culturels délimités, étant véhiculés par la langue spécifique aux espaces en question; en même temps, il n'est pas rare qu'un même aspect de la réalité se retrouve arrêté dans plusieurs langues, étant donc propre au fonds ancestral de la communauté humaine dans son ensemble. C'est le cas des proverbes qui réfléchissent, par exemple, les besoins primaires de l'être humain: le fonctionnement de l'organisme, la nourriture, le cadre de vie – l'abri, ou bien les besoins spirituels, les manifestations psychologiques: les affects, les réactions, les attitudes. C'est la régularité de la manifestation de ces besoins qui a poussé l'esprit à les sanctionner dans des expressions qui se présentent sous la forme d'une «pensée gelée dans une formulation brève» (G. Adamczweski). Aussi, dans le cas des caractéristiques les plus fréquentes de la nature humaine, retrouvons-nous la même idée transmise par plusieurs proverbes, dans des variantes engendrées par un proverbe-souche - celui qui est le plus couramment employé par les locuteurs de la langue. Nous sommes là en présence de proverbes qui ne sont pas propres uniquement à un seul espace linguistique, mais à plusieurs, avec (ou non) des différences interlinguistiques

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

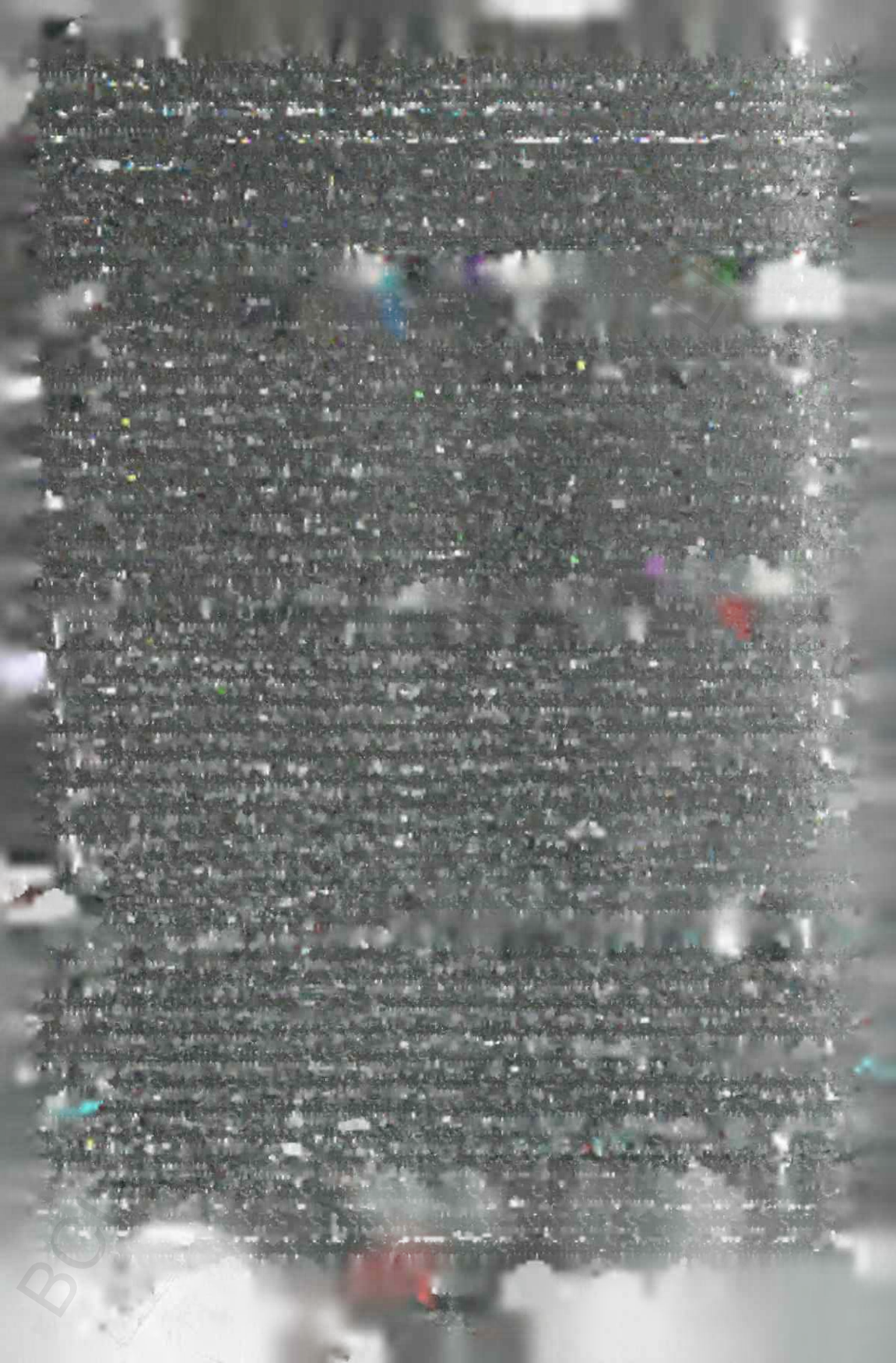

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

inhérentes à la manière spécifique à telle ou telle langue d'appréhender la réalité.

Comme nous l'avons déjà précisé, l'expérience partagée des êtres humains, indifféremment de leur appartenance à telle ou telle collectivité particulière, concernant la psychologie ou la vie sociale, fait que, simultanément, plusieurs nations puissent connaître les mêmes proverbes. Cette expérience est donc obtenue suite à l'activité journalière, aux relations humaines dans le milieu naturel et social. Cette généralisation, cette conceptualisation constitue un réservoir de pret-à-penser auquel les gens puisent habituellement, le vrai fonds de proverbes d'un peuple étant celui dont les composantes sont employées régulièrement, la dimension démographique ayant un mot important à dire.

Il s'ensuit que les proverbes nous en disent long sur le conscient collectif de la communauté humaine qui y fait appel.

Dans ce qui suit, nous allons analyser plusieurs proverbes relatifs à un sujet universel, le «temps», tels qu'ils circulent dans deux espaces linguistiques: la langue anglaise et la langue française. Il s'agit d'énoncés constatateurs sur le passage du temps et sur les marques laissées par celui-ci dans la vie des gens.

Même si le thème reste le même, la forme linguistique varie souvent. Comme il n'y a pas souvent coïncidence mot sur mot dans les proverbes des deux langues, ce sont justement ces écarts qui donnent une physionomie spécifique au mode dont la langue représente la réalité et qui témoignent de la manière différente d'envisager le monde par une communauté linguistique ou autre. Nous allons donc examiner les mécanismes d'expression mis en marche en anglais et en français pour rendre une même idée, dans les proverbes et les variantes des proverbes en question. Les interrogations qui font surface à présent sont: dans quelle mesure, le choix des unités lexicales anglaises ou françaises et leurs enchaînements similaires ou différents dans cet «allant-de-soi» qu'est le proverbe témoignent-ils de la vision du monde des peuples respectifs ? La structure différente induit-elle des différences de sens sensibles ? Pour essayer de répondre à ces questions, nous allons en décrypter le sens dans une approche contrastive.

Le premier proverbe que nous soumettons à l'analyse est:

Other times, other manners. /

Autres temps, autres mœurs.

Dans ce cas, il y a superposition des structures entre la version anglaise et la version française, le procédé de transmission du sens restant le même lors de la traduction du proverbe d'une langue dans l'autre. Pour paraphraser leur contenu: les coutumes changent avec les époques.

Le proverbe est construit sur le mode d'une jonction de deux syntagmes nominaux composés d'un déterminant occasionnel et d'un nom, le déterminant restant le même: «other», respectivement «autres», seuls les noms différant: «times» /vs./ «manners», «temps» /vs./ «mœurs». Dans les deux langues, cette jonction faite à travers une juxtaposition, de par le parallélisme qu'elle implique, surenchérit sur l'altérité des référents auquels renvoient les adjectifs indéfinis, rendant le contraste temporel, doublé d'un contraste attitudinal, d'autant plus saisissant.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

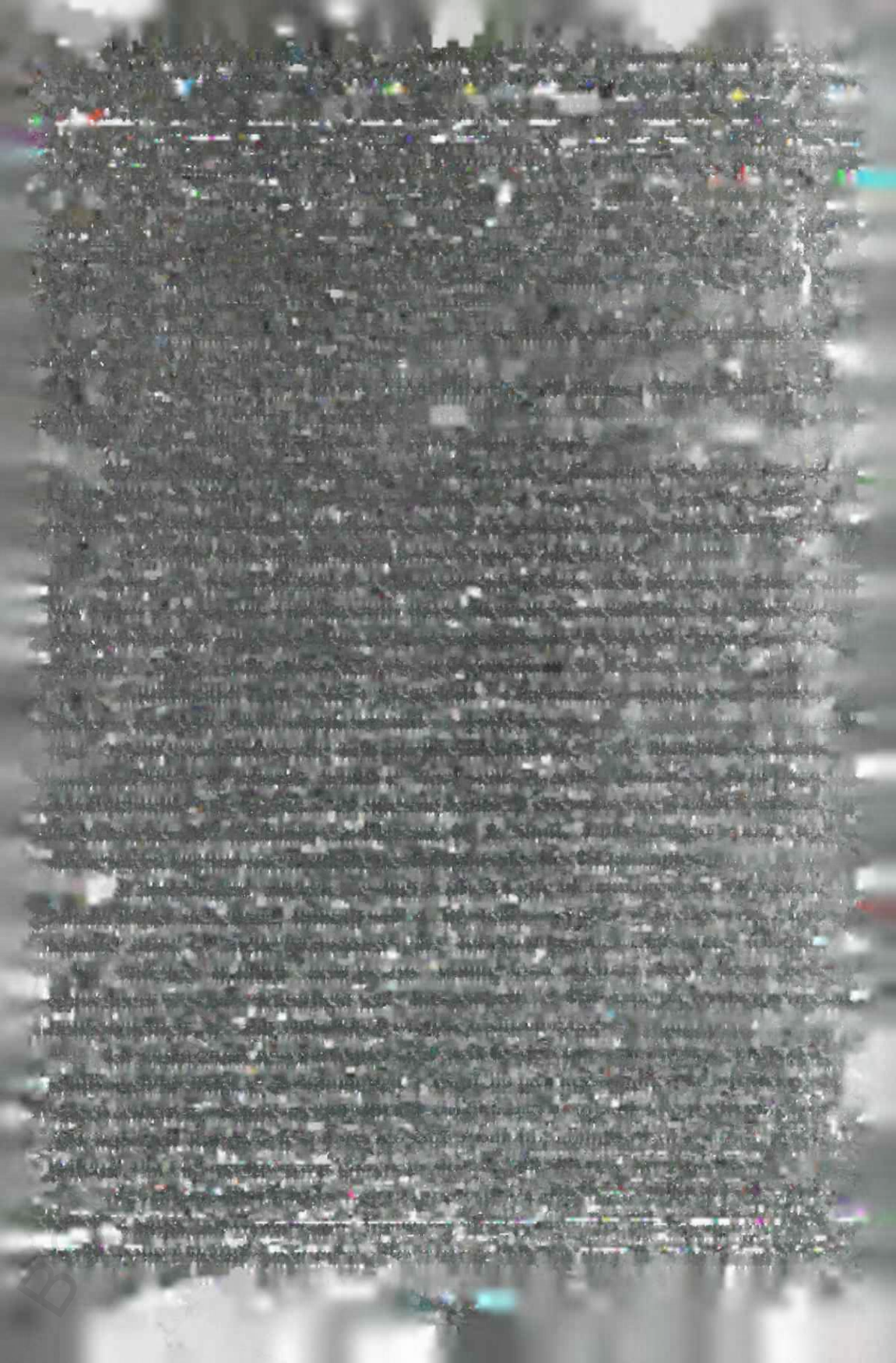

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

La definition donnée par le dictionnaire Webster au nom «manners» est: «the prevailing customs, ways of living, and the like, of a people, class, period, etc.»; en français, le dictionnaire Robert présente les «mœurs» comme les «habitudes de vie, coutumes d'un people, d'une société». Nous remarquons que les définitions des deux signes linguistiques dans les deux langues couvrent la même aire sémantique.

En fait, le temps et les mœurs lui étant associés forment un binôme qui s'oppose à un autre qu'il sousentend, que l'imagination du destinateur et du destinataire suplée dans le contexte, le construisant selon le même schéma, mais lui prêtant un contenu d'une nature différente, instauré comme point de repère par le déterminant «autres» dès le début de l'énoncé.

Le deuxième proverbe que nous allons examiner connaît deux variantes en anglais, contre une seule en français:

Patience, time and money accommodate all things. Nature, time and patience are the three great physicians. /

Avec le temps et la patience on vient à bout de tout.

Nous sommes ici en présence d'un proverbe qui nomme les adjuvants au moyen desquels l'être humain peut surmonter les obstacles de la vie. Les piliers soutenant la défense contre les obstacles de la vie constituent une triade en anglais, tandis que le français ne fait mention à ce sujet que d'une dyade.

Les manières d'envisager ce processus de dépassement divergent dans les deux langues. Les deux variantes anglaises, bien que dissemblables sur plusieurs points, envisagent toutes les deux le processus dans une perspective active, où les agissants – sujets sont trois éléments qui conditionnent l'existence de chacun d'entre nous, dans notre effort d'atteindre l'harmonie: «patience», «time», «money», respectivement «nature», «time», «patience».

Les deux variantes ne font aucune mention de l'être humain, les noms susmentionnés apparaissant comme les seuls agents possibles pour que l'accomplissement de la paix intérieure soit réalisé. Cette «absence d'individualisme outre-Manche» (P. Rafroidi, M. Plaisant, D. J. Shoff, 1986: 48) est considérée comme spécifique au côté insulaire des habitants des Îles Britanniques.

En français, au contraire, le sujet actif est l'être humain, désigné à travers le pronom impersonnel, généralisant «on». Au «temps» et à la «patience» il ne leur incombe plus la tâche d'assumer une fonction active, mais une fonction instrumentale, étant uniquement perçus comme les moyens à travers lesquels le dépassement des obstacles peut être mis en œuvre. Par voie de conséquence, linguistiquement, ils sont introduits par la préposition «avec».

En anglais, l'ordre selon lequel s'égrènent les agissants dans la triade mettent le «temps» en deuxième position, dans les deux énoncés, après la «patience», respectivement la «nature», étant suivi, à son tour, par l'«argent», respectivement la «patience»; en français, les obstacles sont surmontés uniquement à l'aide d'une dyade, qui met le «temps» en première position, étant suivi par la «patience».

De l'anglais au français, il y a transposition partielle des adjuvants des trois éléments, avec étoffement en français, langue qui recourt au déterminant essentiellement actualisateur par l'emploi des articles définis «le», «la»: «Patience,

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

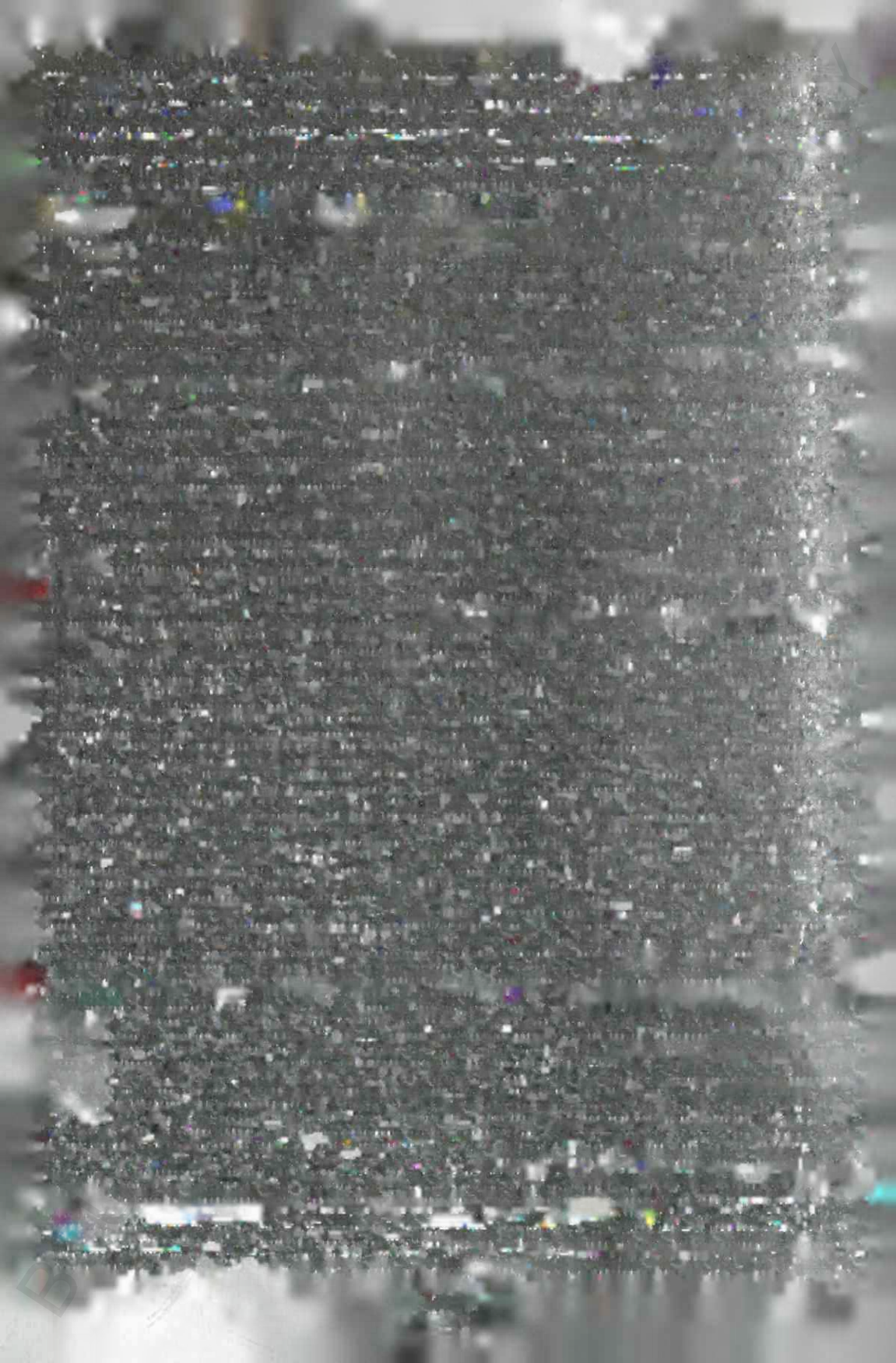

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

time and money; Nature, time and patience» / «le temps et la patience». Si l'anglais généralise, refusant l'actualisation, omettant l'article défini quand il s'agit de sanctionner des situations récurrentes, le français affiche un penchant pour la particularisation, pour la mise en évidences de telles situations.

Quant à l'expression des obstacles, on remarque qu'entre les deux langues il y a toujours une transposition partielle, mais cette fois-ci avec dépouillement en français par rapport à l'anglais: «all things» / «tout». D'une manière plus concrète, l'anglais parle de «choses», misant sur l'effet totalisant du déterminant quantifiant «all», tandis que le français envisage une limite finale «à bout de», restant dans l'abstraction, n'allant pas jusqu'à la concrétisation de «tout» par l'emploi du nom à valeur généralisante «choses». Cette conceptualisation, sans se faire règle, est une tendance qui caractérise plus fréquemment la langue française que la langue anglaise.

Pour ce qui est des verbes employés dans les deux codes linguistiques, le verbe «accommodate» mise sur l'idée d'harmonisation, sur le résultat de la recherche du même dénominateur commun dans les situations qui connaissent des aspérités: «to bring into harmony, to adjust, to reconcile» (*Webster*). L'image créée par le proverbe est une où les choses de la vie, perçues comme amalgamées, chaotiques, seront remises en place et en accord par les triades déjà mentionnées.

En français, le verbe «venir», auquel est jointe la locution prépositionnelle «à bout de» comporte un aspect égressif qui renvoie à l'effort déployé par l'être humain pour triompher des obstacles.

Avec la deuxième version du proverbe en anglais, «Nature, time and patience are the three great physicians.», nous sommes dans une traduction oblique par rapport au proverbe français, réalisée à travers une modulation, au moyen d'une vision imagée. Nous avons mentionné plus haut la tendance vers la conceptualisation du français, où le mot est envisagé comme «mot-générique», ou «mot-signe», «c'est-à-dire celui qui se rapproche le plus du signe mathématique et s'adresse à l'esprit plutôt qu'aux sens» (P. Rafroidi, M. Plaisant, D. J. Shoff, 1986: 45), en opposition avec l'anglais, qui manifeste une préférence pour le concret, pour le «mot-image». Ainsi, dans le proverbe en discussion, la triade est-elle identifiée, lors de sa personnification, du point de vue du rôle du temps et des autres sujets – piliers dans la vie, selon leur fonction dans la vie des hommes, à savoir celle de médecins qui guérissent les maux. La singularisation de la triade dans la masse des choses de la vie se fait à l'aide de la marque de notoriété, l'artcle défini «the», de la cataphore numérale «three» et du modalisateur «great».

Le dernier proverbe sur lequel nous allons nous pencher affirme:

Time discloses all things. Time is the father of truth. /

Le temps découvre la vérité. Le temps est le père de la vérité.

Dès le début, nous remarquons le même étoffement en français, par l'emploi du déterminant essentiellement actualisateur, «le», dont nous avons déjà analysé les implications dans le cas précédent.

Dans le binôme de proverbes dans les deux langues, nous remarquons une correspondance entre les premiers, respectivement les deuxièmes membres du binôme anglais, respectivement français.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

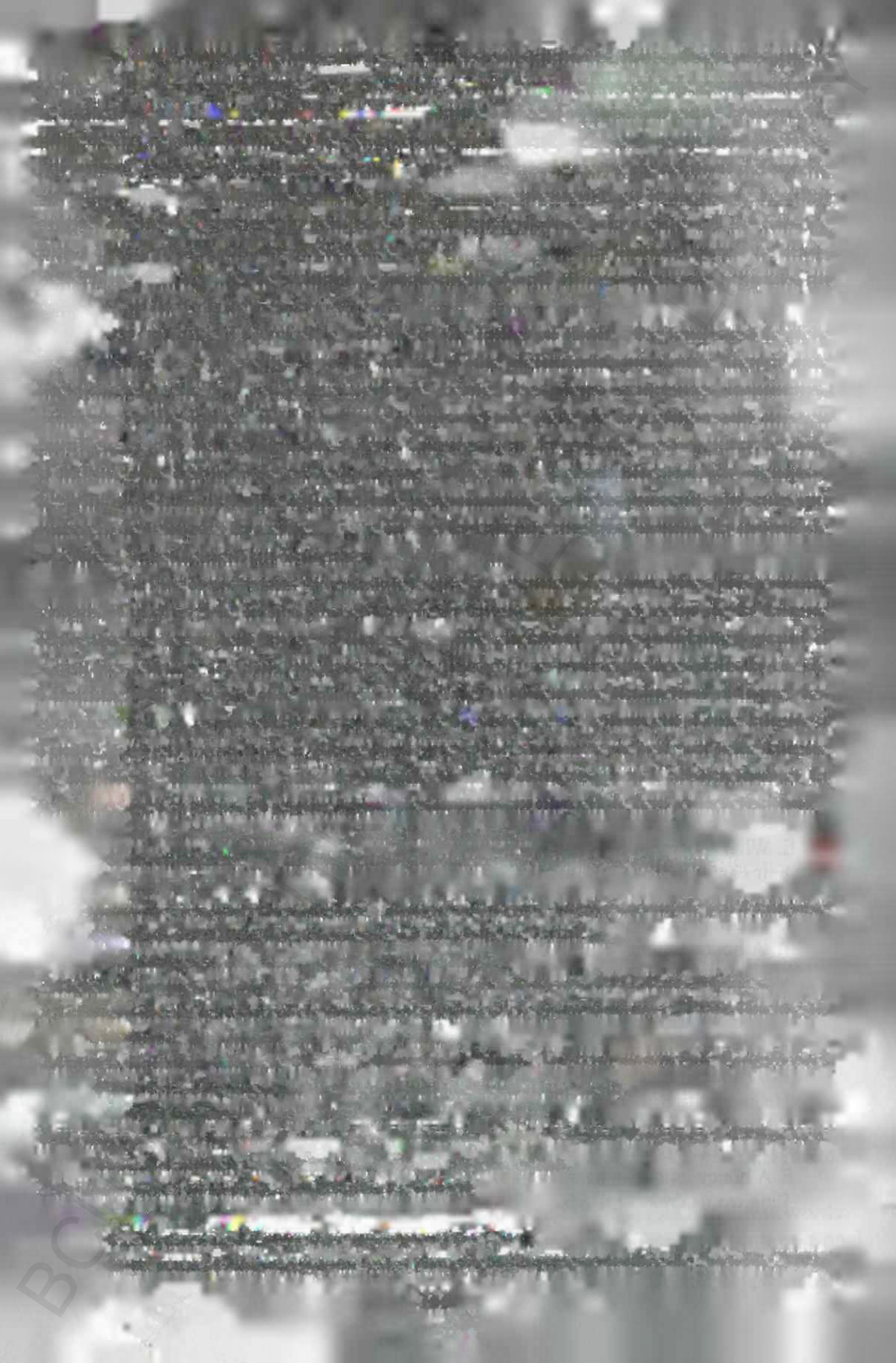

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Si nous nous penchons sur les premiers constatations, nous observons que le verbe, dans les deux langues, est construit selon le même procédé de composition - le radical se voit ajouter un préfixe qui instaure l'idée d'opposition entre la nouvelle unité lexicale ainsi formée et le sémantisme du radical: «close», «couvrir», préfixés par «dis», respectivement «de». Tandis qu'en anglais le verbe de relation débouche sur «all things» (syntagme concret analysé antérieurement), en français, le résultat auquel mène le passage du temps est bien particularisé: «la vérité». Une fois de plus, nous observons la préférence du français pour la notion, pour le mot-générique. En réalité, le syntagme totalisateur d'«all things» renvoie toujours au concept, au mot-signe de «la vérité».

La variante du proverbe, «Time is the father of truth. / Le temps est le père de la vérité» se présente sous la forme d'une définition qui donne lieu à une métaphore, celle du temps-géniteur de vérité. Les deux syntagmes nominaux, «time» et «the father of truth» / «le temps» et «le père de la vérité» sont mis en parallèle, étant reliés, dans les deux langues, par la copule «est» qui a le rôle d'induire une relation de correspondance. Opérant la personnification du «temps», le syntagme nominal «the father» / «le père» nomme les liens puissants du sang qui unissent le temps et la vérité,. Cette fois-ci la variante anglaise nomme la notion de rapprochement au français.

Comme nous avons pu constater suite à l'examen des proverbes pris comme corpus d'analyse, le fonds proverbial de la langue anglaise et celui de la langue française se recoupent (avec la marge de différenciation correspondante) quand il s'agit des énoncés relatifs au passage du temps et à ses conséquences dans la vie de l'homme. Qu'il existe une traduction littérale, ou bien une traduction oblique, les grandes lignes des observations au sujet de l'existence se retrouvent d'une langue à l'autre, tout en laissant de la place pour que la physionomie de telle ou telle langue se manifeste librement –ainsi la prédilection du français pour l'abstraction et la tendance de l'anglais à l'explicitation des notions au moyen de leur concrétisation.

Bibliographie

Corpus d'analyse

1. *Dictionnaire des proverbes anglais – français, français - anglais*, compilé par Françoise Bulman, 1998, Québec, Presses de l'Université de Laval.

Ouvrages

2. Hélène Chuquet, *Pratique de la traduction anglais - français*, 1994, Paris, Ophrys.
3. Gabriel Gheorghe, *Proverbele româneşti şi proverbele lumii romanice*, 1986, Bucureşti, Albatros.
4. Patrick Rafroidi, Michèle Plaisant, Douglas J. Shott, *Nouveau manuel de l'angliciste*, 1986, Paris, Ophrys.

Dictionnaires

1. *Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language*, 1996, New York, Grammercy.
2. *Le nouveau Petit Robert*, 2004, Paris, Le Robert.

Sites en ligne

F. Adamczweski, *Qu'est-ce qu'un proverbe*, http://www.biblioconcept.com/textes/pro... (pages consultées le 2 octobre 2009)

BCU "LUCIAN BLAGA" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

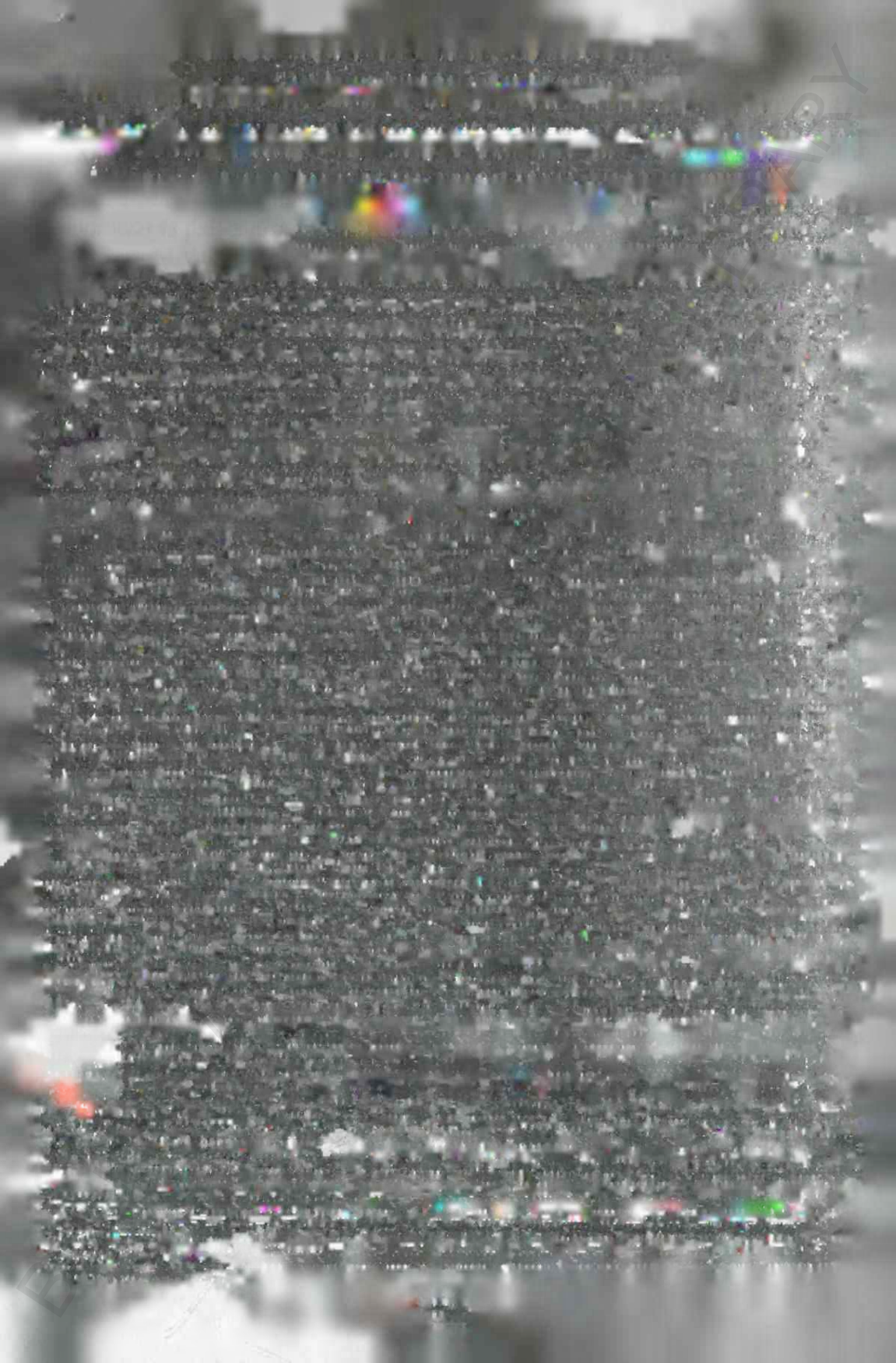

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

EVOLUȚII SEMANTICE ÎN FRANCEZA DIN AFRICA NEAGRĂ FRANCOFONĂ: VOCABULARUL RELAȚIILOR INTIME INTERUMANE

Nicoleta PETUHOV
Institutul de lingvistică, „Iorgu Iordan-Al. Rosetti", București

Après plus d'un siècle de suprématie du français en Afrique noire francophone en tant que langue civilisatrice, les linguistes ont été d'accord pour admettre l'existence d'un français d'Afrique ayant des traits personnels et particuliers à tous les niveaux de la langue: morphologique, syntaxique et surtout lexical et sémantique.

Le présent ouvrage traite du vocabulaire des relations intimes interhumaines en vue de montrer une évolution lexicale et sémantique du français hexagonal dans son passage vers le français des territoires du Sud. Ce sont les mentalités africaines qui fournissent des traits nouveaux au français régional, tel que l'originalité et la richesse sémantique, la nouveauté, la flexibilité.

O analiză a relațiilor sociale în comunitățile tradiționale africane pune în lumină importanța pe care lumea africană o acordă raporturilor interumane în cadrul familiei, în sens restrâns (mamă, tată copii) sau mai larg (unchi, mătuși, bunici etc.), dar și într-un cadru mai extins, cel al relațiilor personale care implică o componentă afectivă sau de atașament personal. Avându-și originea în societatea tradițională africană, aceste relații se extind și la scara lumii moderne și a societății de tip urban. La nivel lingvistic, complexul comportamental și relațional interuman se reflectă în denumirile pe care locutorii africani de limbă franceză le dau persoanelor cu care intră în relații personale sau acțiunilor circumscrise acestor relații.

Procedeul lingvistic cel mai frecvent la care se recurge în denumirea actanților și a acțiunilor interumane este deplasarea semantică.

Relațiile interumane cărora locutorii africani le acordă o foarte mare importanță și la care dorim să ne referim în studiul de față sunt relațiile personale intime. Includem în această categoriile denumirile pentru actanți (femei și bărbați deopotrivă implicați într-o relație afectivă reală sau virtuală) și denumirile pentru acțiunile de a face dragoste/a face sex.

În categoria actanților, denumirile cele mai frecvente sunt înregistrate pentru amante, femei ușoare și bărbați (căsătoriți sau nu) care se implică în relații galante.

Cele mai multe definiții se înregistrează pentru termenul „amantă": *amante* (RCA, Ga), *ambassade* (RCA), *bureau* (Bu, Co, Ga, RCA), *deuxième bureau* (Bu, Ga), *troisième bureau* (Bu), *chérie* (RCA), *chérie-coco* (RCA), *copine* (Bu, Co, RCA), *concubine* (RCA), *fiancée* (RCA, Ma), *môme* (Ma), *maîtresse* (RCA), *pneu de secours* (Co, Gu).

Dacă *amante, concubine, maîtresse* sunt preluate din franceza hexagonală, în cazul celorlalte denumiri funcționează diferite tipuri de modificări semnatice, cel mai adesea extinderea de sens. *Bureau,* cu dezvoltările *deuxième bureau* și *troisième bureau* sunt frecvent întâlniți, primul fiind extins în toată zona Africii

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

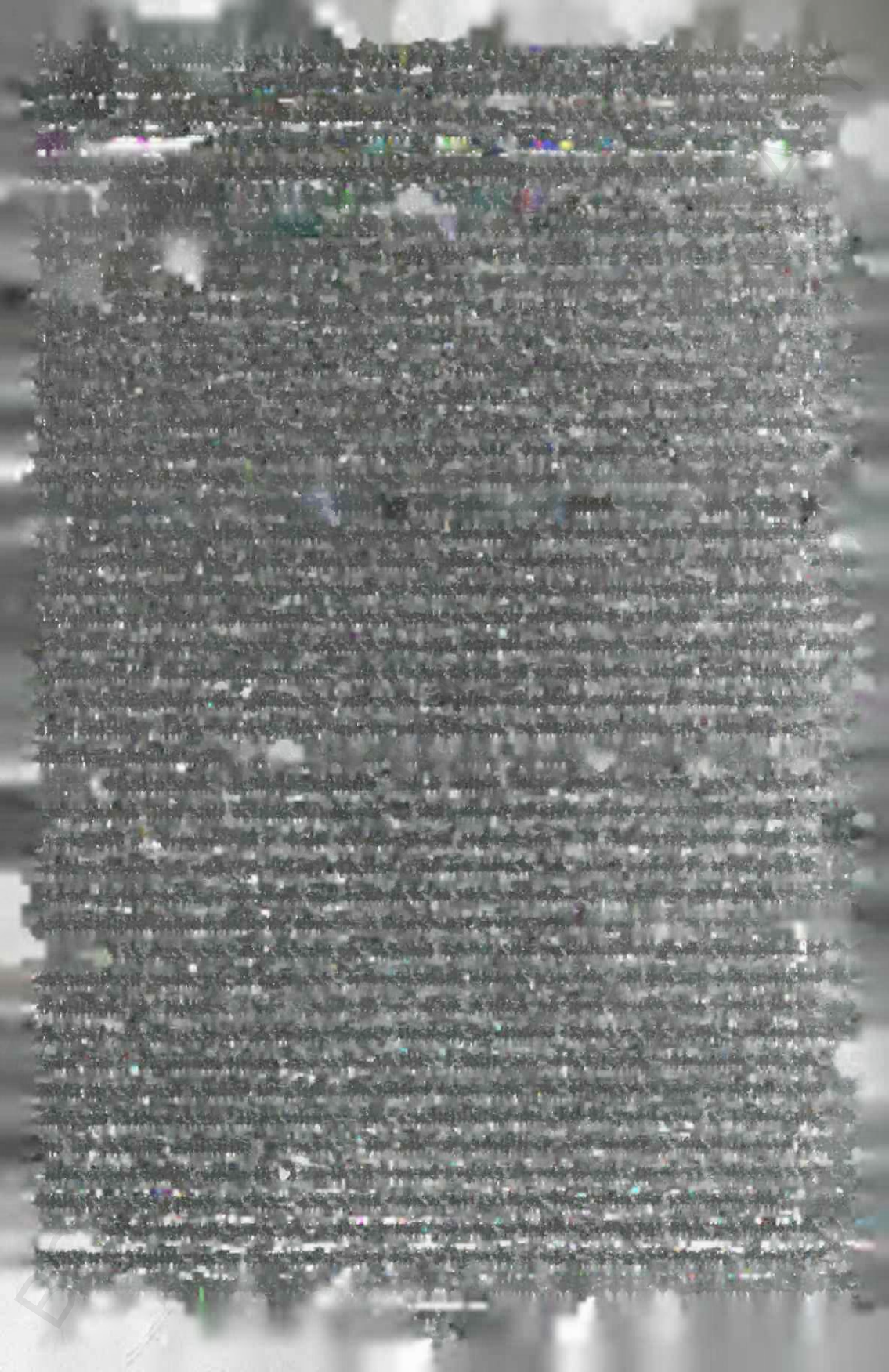

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

centrale. Denumirea face referire la explicațiile pe care le oferă bărbații pentru a-și justifica întârzierea acasă după orele de serviciu. Prin raportare la franceza standard, „copine" și „fiancée" sunt eufemisme, iar „chérie", „chérie-coco" și „môme" sunt termeni de alint. Interesantă și sugestivă este formularea metaforică *pneu de secours* care, ruptă de context, sugerează la o primă vedere un termen tehnic.

Din denumirile pentru „prostituată, femeie ușoară" pe care locutorii africani de limbă franceză le folosesc curent reținem *belle de nuit* (Ga), *bordelle* (Ga, Ma, RCA), *cahier de roulement* (RCA), *coupeuse* (Ga), *femme de joie* (Ma), *femme de plaisir* (Sen), *(fille de) bord de mer* (Ga), *iodée* (Ga), *katangaise* (katanga provincie sudică din Congo-K, Ga), *putaine* (Ma, RCA), *vendeuse* (Ga). Termenul cel mai transparent, identic semantic cu cel din franceza de referință este *putaine.* Este urmat de *vendeuse,* fiind știut faptul că femeile din această categorie își vând farmecele. O denumire frumoasă care face apropierea de regnul vegetal, bazată pe o analogie temporală este cea de *belle de nuit*: ca și floarea cu același nume, „frumoasele" apar, „se deschid" la căderea serii. Tot o analogie, de această dată locală, bazată pe repere geografice se aplică și în cazul denumirilor *(fille de) bord du mer* (Ga), *iodée* (Ga), dat fiind că în Gabon unul dintre locurile preferate de fetele ușoare este malul mării; *katangaise* provine de la numele unei provincii din Congo-Kinshasa de unde provin multe dintre prostituatele care „lucrează" în Gabon. Integrăm în aceeași categorie a femeilor ușoare, dar nu neapărat prostituate, denumirea pentru „profitoare, femeie care iese cu un bărbat cu bani" întâlnită în Gabon: *suceuse* și pe cea de „femeie bogată, mai în vârstă, care întreține un tânăr în schimbul unor favoruri sexuale", *mère supérieure.* Cuvânt polisemantic în franceza de referință, *suceuse* primește un sens în plus în urma uzului în Africa neagră francofonă. *Mère supérieure* suferă o deplasare semantică din care nu lipsește încărcătura ironică.

Denumirile pentru „amant" sunt mult mai puține decât cele pentru corespondentul său feminin: *affairé* (Ca), *amant* (Ga), *adouci-cœur* (Ga), *chéri-coco* (RCA), *copain* (Co, Gu), *mario* (Ga), *papa gâté* (RCA), *petit poussin* (Co), *tous-terrains* (Co), *type* (Ga). Remarcăm formulele de alint *adouci-cœur, chéri-coco, papa gâté, petit poussin,* fomulele neutre *amant, type,* dar și apropierea de vocabularul automobilistic în *tous-terrains,* ca și în cazul lui *pneu de secours.*

Ceea ce este interesant de reținut la nivelul denumirilor participanților la această categorie de relații este folosirea, alături de cuvinte simple, a sintagmelor nominale de tipul *s + de + s: belle de nuit, femme de joie, cahier de roulement, bord de mer*, ceea ce denotă o bună însușire a limbii franceze de către vorbitorii africani francofoni. În același sens, trebuie remarcată și relația de sinonimie în care intră acești termeni la nivelul varietăților regionale ale francezei, dar și la nivelul întregii Africi negre francofone: spre exemplu, la nivelul Republicii Centrafricane avem pentru „amantă" o serie sinonimică compusă din nouă termeni, *amante, ambassade, bureau, chérie, chérie-coco, copine, concubine, fiancée, maîtresse.* Dintre aceștia patru se regăsesc și în zonele învecinate Republicii Centrafricane.

A doua categorie pe care dorim să o exemplificăm cuprinde denumirile pentru acțiunile de a face curte și a face dragoste/a face sex pentru care franceza

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BOU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

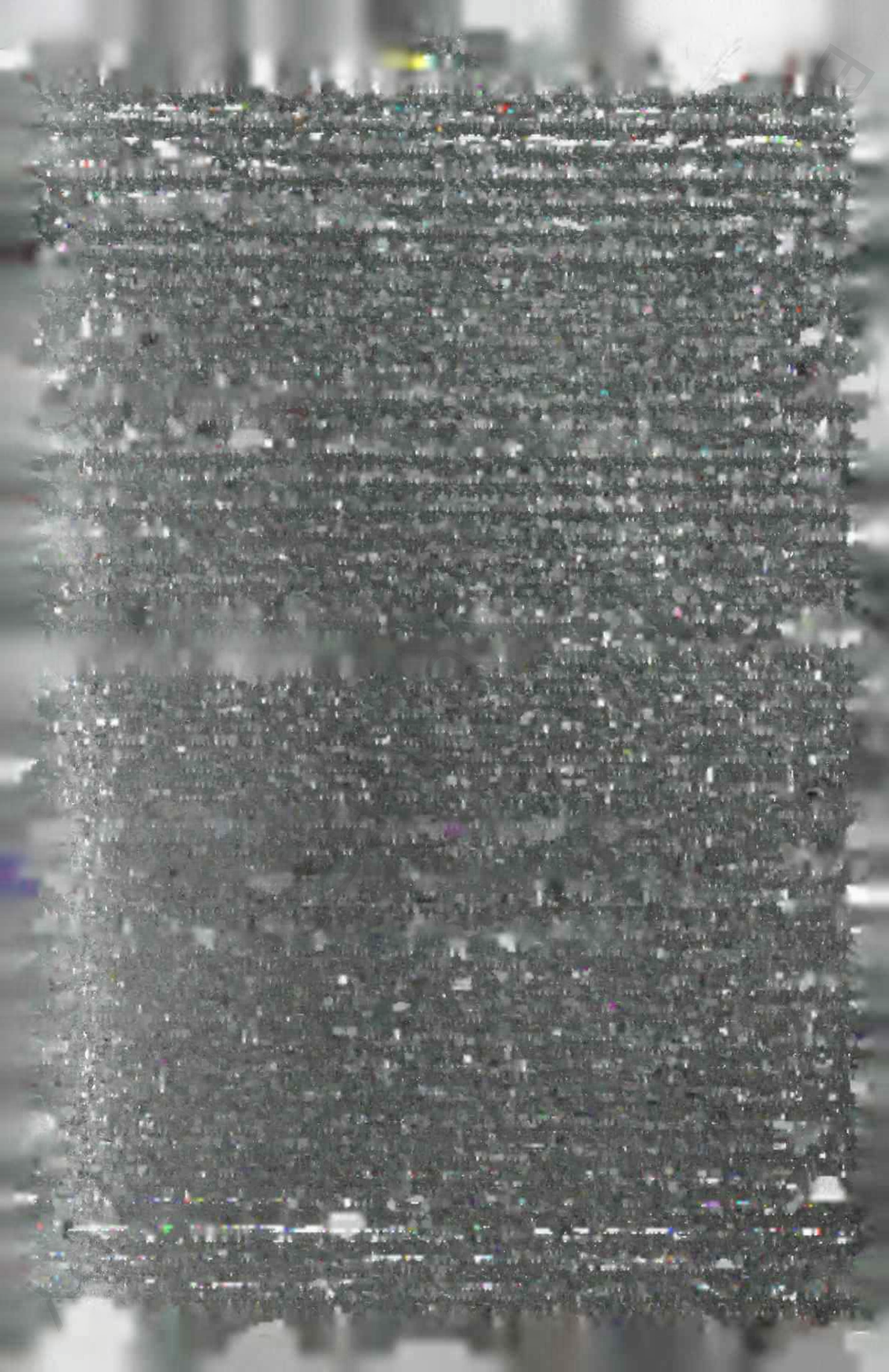

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

sudică recurge, de asemenea, la lexeme simple, dar şi la frazeologisme.

Spre exemplu, pentru „a seduce o femeie", „a face curte" am înregistrat următoarele unităţi: *chercher le marché* (To), *choquer* (Sen), *crâner* (Ma), *faire une femme* (Ma), *lancer le maïs* (Ga), *tenter* (Ma).

Pentru „a face dragoste/a face sex" numărul unităţilor simple este impresionant: *amourer* (To) care în franceza hexagonală are doar sensul de „a iubi", *bosser* (Ca) deplasare semnatică probabil de la sensul „a munci" din franceza hexagonală, *bousiller* (Ca) *caler* (Ca, Sen), *coucher* (Ca, Sen), *couiller* (Ca, Ga, Ma, Sen), *courtiser* (Tch), *cuer* (Tch), *foquer* (Tch), *grailler* (To), *masser* (To), *pomper* (Ma, Sen, Tch), *tanner* (Sen), *taper* (Ma), *tenter* (Ma), *tispounner* (Ga) în cazul cărora funcţionează extinderea semantică. Deşi majoritatea formelor lexicale au răspândire locală, există şi forme care circulă în arii mai largi: *couiller, pomper.*

Unităţile frazeologice sunt formate în jurul câtorva verbe care dezvoltă în franceza hexagonală o frazeologie bogată, *avoir, chercher, faire: avoir des relations buissonières* (Ga), *chercher la femme* (RCA, Tch), *chercher le marché* (To), *faire ça* (Ga), *faire la chose* (Ga), *faire les choses impolies* (Ga), *faire la femme* (Ma).

În ciuda faptului că sensurile noi pe care anumite cuvinte le dezvoltă în context african nu depăşesc graniţele teritoriale ale Africii negre francofone şi nu se regăsesc în dicţionarele franţuzeşti, considerăm că formele şi expresiile prezentate sunt o dovadă a flexibilităţii limbii franceze în general. Îmbogăţirile semantice, cărora li se adaugă împrumuturile din limbile locale cu care franceza intră în contact şi formaţiile lexicale noi obţinute prin derivare şi compunere constituie fenomele lingvistice care contribuie la conturarea caracterului particular, distinct al francezei regionale din teritoriile sudice.

Bibliografie

1. Boucher, Karine, Lafage, Suzanne, 2000, *Le lexique français du Gabon,* CNRS, Nice, p. 415.
2. Clas, A., Ouoba, B., 1990, *Visages du français Variétés lexicales de l'espace francophone,* AUF, John Libbey Eurotext, Paris, p. 206.
3. Diallo, Alpha Mamadou, 1999, *Le français en Guinée. Contribution à un inventaire des particularités lexicales,* EDICEF/AUPELF, Paris, p. 171.
4. Frey, Claude, 1996, *Le français au Burundi. Lexicographie et culture,* AUF/EDICEF, Paris, p. 224.
5. Latin, D., Francard, M. (éds), 1995, *Le régionalisme lexical,* Editions Duculot-De Boeck, Paris-Louvain-la-Neuve, p. 244.
6. Latin, D., Poirier, C., 2000, *Contacts de langues et Identités culturelles Perspectives lexicographiques,* AUF, Presses de l'Université de Laval, p. 401.
7. Latin, D., Queffélec, A., Tabi-Manga, J. (éds), 1993, *Inventaire des usages de la francophonie: nomenclatures et méthodologies,* John Libbey Eurotext, Paris, p. 463.
8. Ould Zein, Bah, Queffélec, A., 1997, *Le français en Mauritanie,* EDICEF, Paris, p. 189.
9. Queffélec, A., Daloba, J., Wenezoui-Déchamps, M., 1997, *Le français en Centrafrique. Lexique et société,* AUF/EDICEF, Paris, p. 300.
10. Queffélec, A., Niangouna, A., 1990, *Le Français au Congo (R.P. C.),* INaLF-AELIA-Presses de l'Université de Provence, Nice-Aix-en-Provence, p. 333.
11. Queffélec, Ambroise, Matanga, Dominique, 1990, „Les congolismes, apport du Congo à la francophonie", in Clas, A., Ouoba, B. (éds), *Visages du français: variétés*

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

lexicales de l'espace francophone, p. 101-116.
12. Racelle-Latin, D., 1988, *Inventaire des particularités lexicales du français en Afrique Noire,* EDICEF, Paris, p. 442.
13. Tabi-Manga, Jean, 1994, „Statut, usage et rôle du français au Cameroun". in Abou, S., Haddad, K. (éds), *Une Francophonie différentielle,* p. 237-251.
14. Zang-Zang, Paul, 1998, *Le français en Afrique: norme, tendances évolutives, dialectalisation,* Lincom Europa, Munich, p. 452.

Abrevieri
BU = Burundi
Co = Congo- Brazaville
Ga = Gabon
Gu = Guineea - Conakry
Ma = Mauritania
RCA = Republica Centrafricană
Sen = Senegal
Tch = Ciad
To = Togo

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Seminarul „Dumitru Irimia” –

INTERFERENȚE IDIOMATICE ȘI EVOLUȚIA ȘI FUNCȚIONAREA LIMBILOR

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BOUIAS/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TERMINOLOGY OF THE ENGLISH AND FRENCH HIGHER EDUCATION SYSTEMS

Crina Gabriela STROE
Colegiul Național „Petru Rareș", Suceava

Cette étude se propose de présenter et de discuter la terminologie des systèmes d'enseignement supérieur d'Angleterre et de France. L'Université (en. university, fr. université, lat. universitas) représente l'institution d'enseignement supérieur qui confère des titres universitaires (ex. licencié, master, docteur) pour divers spécialisations. Le terme "académie" (en. academy, fr. académie, lat. academia) provient de l'École athénienne de philosophie initiée par Platon dans les années 385 av. J. Ch. et signifie école d'enseignement supérieur. Ce terme désigne aussi, une société d'érudits, de lettrés, d'artistes, etc. créée pour le développement des sciences et des arts, une haute institution culturelle qui réunit les plus remarquables savants et artistes.

Higher education includes teaching, research and social services activities of universities, and within the realm of teaching, it includes both the *undergraduate* level (sometimes referred to as tertiary education) and the *graduate (or postgraduate)* level (sometimes referred to as graduate school).

A university *(fr. université, lat. universitas)* is an institution of higher education and research, which grants academic degrees at all levels (bachelor, master, and doctorate) in a variety of subjects. A university provides both tertiary and quaternary education. The word university is derived from the Latin *universitas magistrorum et scholarium,* (community of teachers and scholars).

Nearly all universities have a board of *trustees*, a *president* (a *rector, fr. recteur,* in many countries *("ruler,"* from the Latin *regere* and *Rector* meaning *"Teacher"* in Latin)) or a *chancellor* (fr. *chancelier*), at least one vice president *(fr. vice - rector)* or a vice - chancellor *(fr. vice - chancelier),* and deans of various divisions. The dean *(fr. doyen)* is in charge of a faculty *(faculté)* or a major department *(fr. département majeur).* A college *(fr. un college d'université)* (in which the students live and work in study groups or individually, under the guidance of tutors *(repetiteurs))* is directed by a president *(president)* (or principal, or provost) with a proctor *(fr. censeur)* responsible for discipline.

Colloquially, the term *university* may be used to describe a phase in one's life: "when I was at university..."; in the United States, *college* is often used: "when I was in college...". In Australia, and New Zealand *"university"* is often contracted to *"uni",* which has also recently become common among the young people in the United Kingdom. In New Zealand and in South Africa it is sometimes called *"varsity",* which was also common usage in the U.K. in the 19th century.

Entry to the English universities in not an automatic right, and competition for place is very keen. It is not enough that the student *(fr. l'etudiant)* should have the necessary qualifications *(fr. titres),* he must also be successful at the interview *(fr. l'entrevue).*

The typical first degree offered at British universities is the *Bachelor's*

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

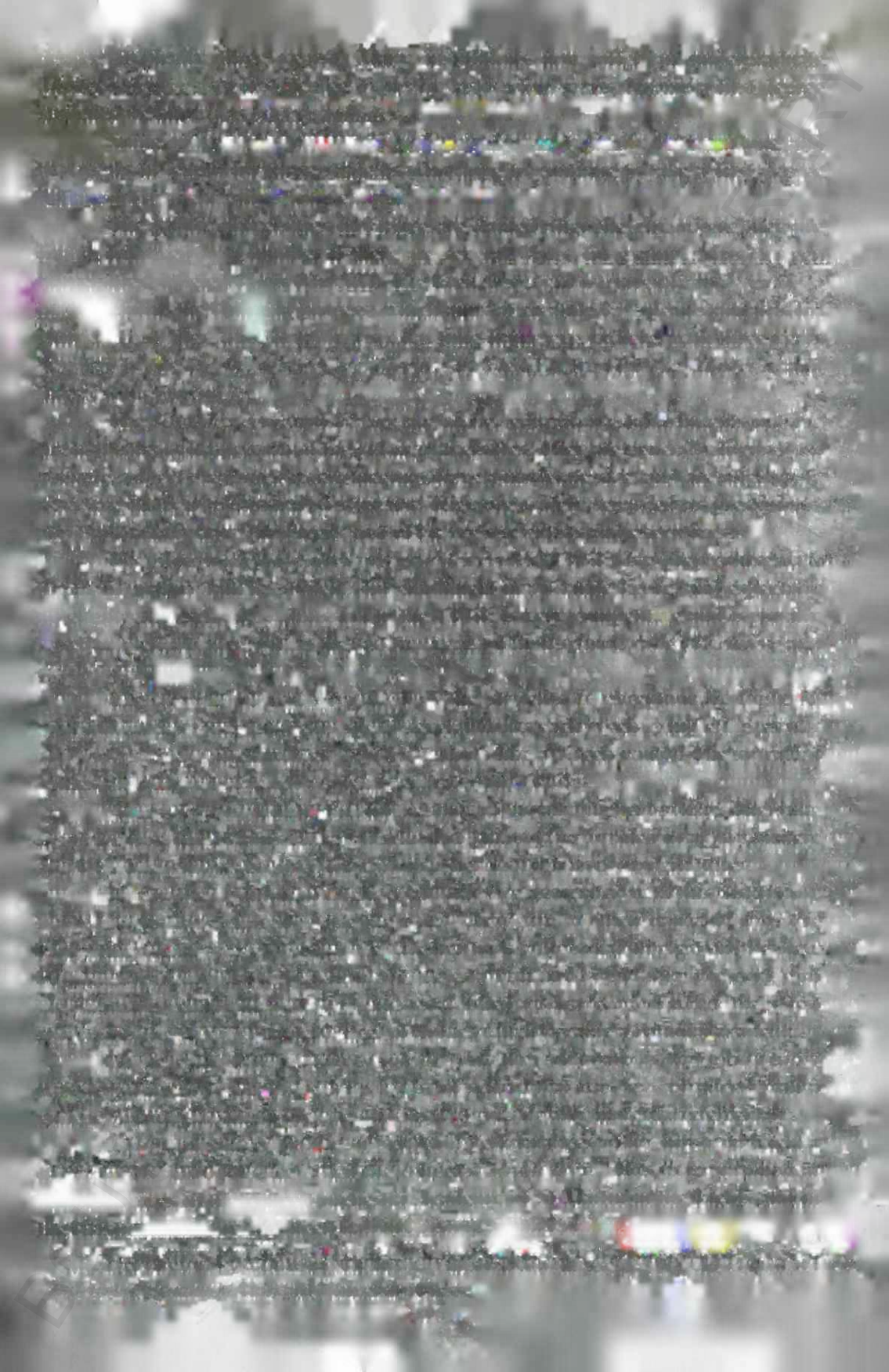

BCU IAS/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

degree (typically three years). Many institutions now offer an undergraduate *Master's degree* as a first degree, typically lasting four years. During a first degree students are known as *undergraduates*.

Some universities offer a *Foundation degree*, typically between one and two years in length for those students who hope to continue to take a first degree but are not academically strong enough.

The public universities in France are named after the city where they are found, followed by a number if there are several. Paris, for example, has thirteen universities, labeled *Paris I* to *XIII*. The French system is currently undergoing a major reform, the Bologna process, which aims at creating European standards for University studies, most notably a similar time-frame everywhere, with three years devoted to the *Bachelor's degree* (*licence* in French), two for the *Master's*, and three for the *doctorate*.

The *Grandes écoles* of France are higher education establishments outside the mainstream framework of the public universities. They are generally focused on a single subject area, such as engineering, have a moderate size, and are often quite selective in their admission of students. They are widely regarded as prestigious, and traditionally have produced most of France's scientists and executives.

The *classes préparatoires aux grandes écoles* (CPGE) is a prep course with the main goal of training students for enrollment in a Grande École (and especially an engineering school). Admission to the CPGE is very competitive and is usually based on performance during the last two years of high school, called *Première* and *Terminale*.

The amount of work required of the students is exceptionally high. In addition to class time, students spend several hours each week completing exams and *'colles'* (very often written *'khôlles'* to look like a Greek word). The so called 'colles' are unique to French academic education in CPGEs.

An *academy* is an institution for the study of (usually) higher learning. The name *Academy* rose from Plato's Athenian school of philosophy, founded in approximately 385 BC. The term is also used for various other institutions in modern times.

Due to the tradition of intellectual brilliance associated with this institution, many groups have chosen to use the word "Academy" in their name. During the Florentine Renaissance, Cosimo de' Medici took a personal interest in the new Platonic Academy that he determined to re-establish in 1439. During the course of the following century many Italian cities established an Academy, of which the oldest survivor is the Accademia dei Lincei of Rome, which became a national academy.

In the early 19th century *academy* took the connotations that *gymnasium* was acquiring in German-speaking lands, of school that was less advanced than a college (for which it might prepare students) but considerably more than elementary.

Mozart organized public subscription performances of his music in Vienna in the 1780s and 1790s, he called the concerts *"academies."* This usage in musical terms survives in the concert orchestra Academy of St Martin in the Fields and in the Brixton Academy, a concert hall in Brixton, South London.

Academies proliferated in the 20th century until even a three-week series of

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

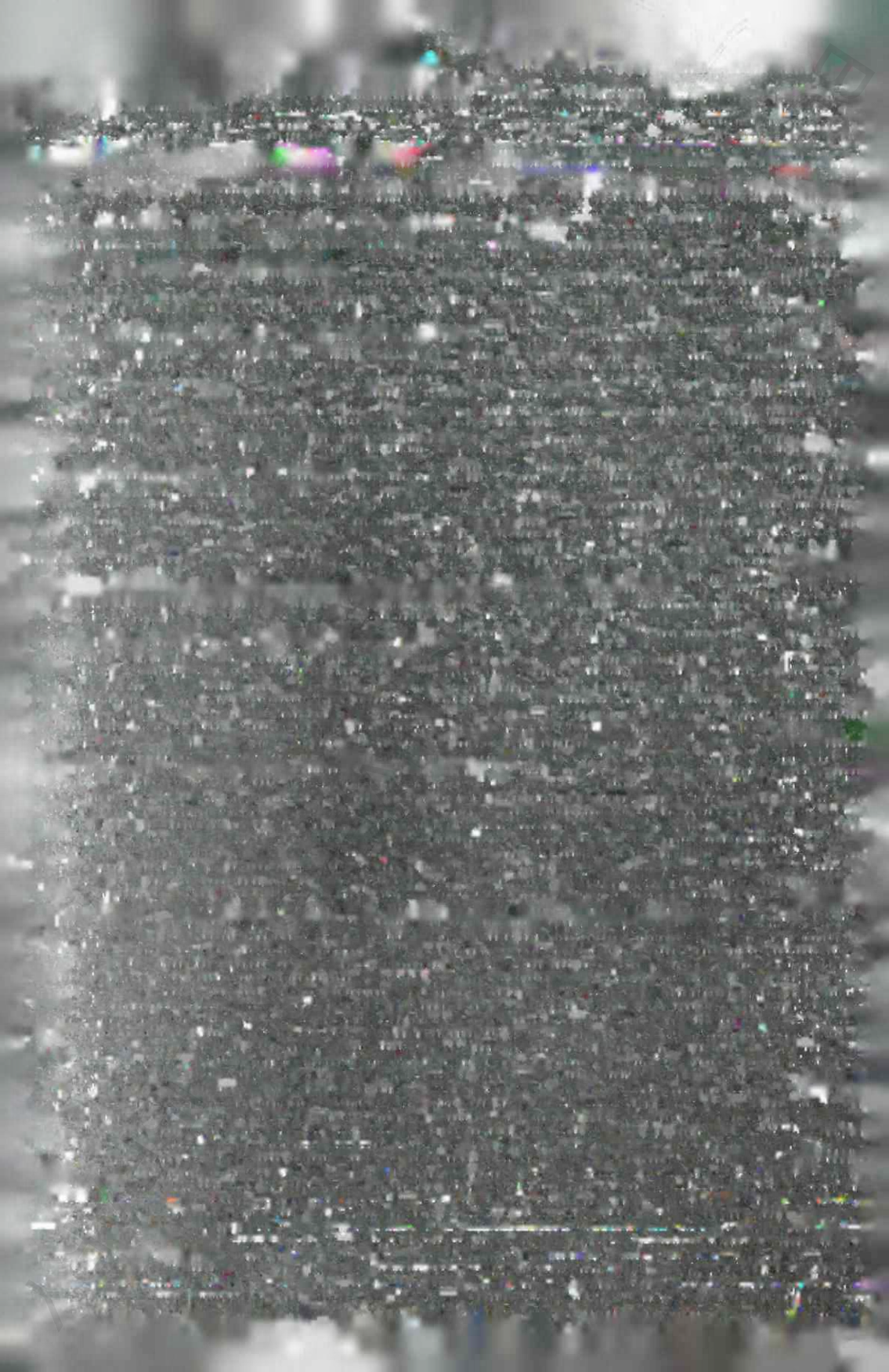

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

lectures and discussions would be termed an *"academy."* In addition, the generic term *"the academy"* is sometimes used to refer to all of academia, which is sometimes considered a global successor to the Academy of Athens.

The *Académie française*, or French Academy, is the pre-eminent French learned body on matters pertaining to the French language. The *Académie* was officially established in 1635 by Cardinal Richelieu, the chief minister to King Louis XIII. Suppressed in 1793 during the French Revolution, it was restored in 1803 by Napoleon Bonaparte. It is the oldest of the five académies of the Institut de France.

Recently Academies have been reintroduced. Today they are a type of secondary school - they no longer teach up to university degree level - and unlike their predecessors are only partly privately sponsored and independent, being partly paid for and controlled by the state. They have been introduced in the early years of the 21st century and though mainly state funded have a significant measure of administrative autonomy. Some of the early ones were briefly known as "City Academies".

The title *Academician (académicien)* denotes a Full Member of an art, literary, or scientific academy. In many countries it is a honorary title. *"Academician"* may also be a functional title and denote a full member of the National Academy of Sciences in those countries where the Academy has a strong influence on national scientific life, particularly countries that were part of, or influenced by, the Soviet Union. In such countries, *"Academician"* is used as a honorific (like *"Doctor", "Professor"* etc) when addressing or speaking about someone. Countries where the term *Academician* is used in this way include Russia, Georgia, Armenia, Latvia, Lithuania, Estonia, Moldova, Serbia and Montenegro, Romania, Croatia and others.

The British honour *Fellow of the Royal Society (FRS)* can be considered as roughly equivalent.

There also exists a lower-rank title, variously translated *Corresponding Member or Associate Member* (of the corresponding academy). In the German speaking world, however, the term *Akademiker* (literally: Academician) is no title, and refers to every person with an academic degree.

The term *college* (Latin *collegium*) is most often used today to denote an educational institution. Originally, it meant a group of people living together under a common set of rules *(con-, "together" + leg-, "law" or lego – "I choose")*; indeed, some colleges call their members *"fellows"*. The precise usage of the term varies among English-speaking countries.

In relation to universities, the term *college* normally refers to a part of the university which does not have degree-awarding powers in itself. Degrees are always awarded by universities, colleges are institutions or organisations which prepare students for the degrees.

In American English, the word, in addition to its British meaning, can also refer to a self-contained institution. The usual practice in the United States today is to call an institution made up of several colleges and granting a range of higher degrees a *"university"* while a smaller institution only granting bachelor's or

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

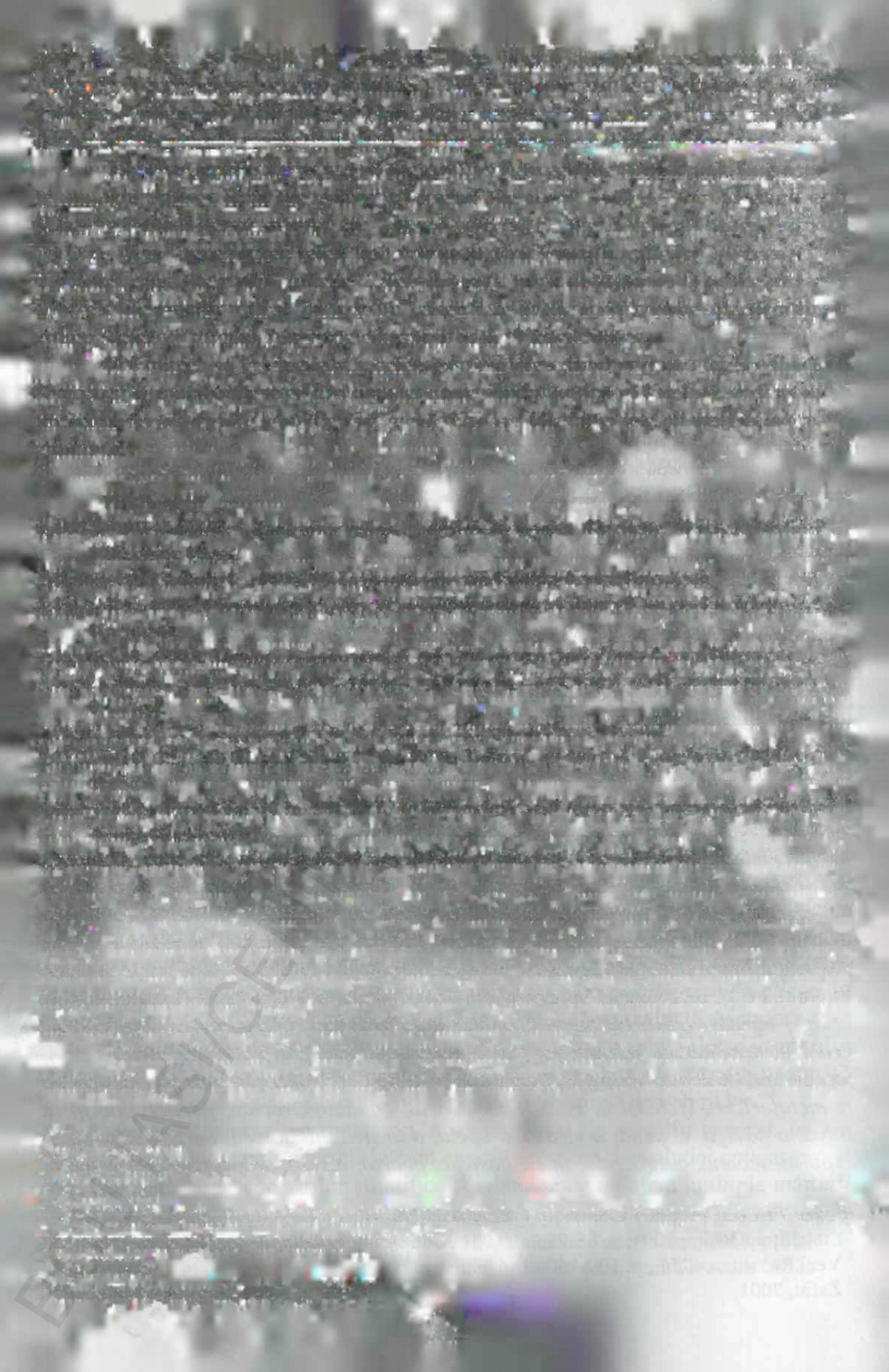

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

associate's degrees is called a *"college"*. (eg liberal arts colleges, community college). Nevertheless, several prominent American universities, including Boston College, College of William and Mary, have retained the term *"college"* in their names for historical reasons though they offer a wide range of higher degrees.

The most confusing aspect of the conflict between the British and American terminology arises from the colloquial use of the word *"college"* by Americans. Where a British person would say *"attend university"*, the American instead says *"go to college"*, even when referring to an institution formally called a *"university."* To Americans, the word "college" refers not only to an institution but to the phase in one's life usually called "university" elsewhere in the world; more specifically, college refers to an undergraduate education in the United States.

In France, *collège* generally refers to a middle school or junior high school. However, it can also be used in a manner more similar to that of English, such as in the term *electoral college* or the *Collège de France*. The latter use, though, is not as common.

Bibliography

1. 1994, *Dictionnaire français-anglais, anglais-français*, Hachette Livre, Oxford University Press.
2. Bantas A., Croitoru E., 1999, *Didactica traducerii*, Editura Teora, Bucuresti.
3. Ed. a II-a, 1998, *Dictionarul explicativ al limbii romane*, Editura Univers Enciclopedic, Bucuresti.
4. Levitchi L, 1993, *Manualul traducatorului de limba engleza*, Editura Teora, Bucuresti.
5. New edition, 2003, *Longman Dictionary of Contemporary English*, Pearson Education Limited.
6. Newmark P. 1988, *Approaches to translation*, Pergamon Press, Oxford.
7. Rafroidi P. Plaisant M. and Shott D. J., 1986, *Nouveau manuel de l'angliciste*, Ophrys, Paris.
8. Roland M., Mast-Grand M., 2002, *CV in limba engleza. Un pas spre angajare*, Editura Teora, Bucuresti.
9. Swan M., 1991, *Practical English Usage*, Oxford University Press, Oxford.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

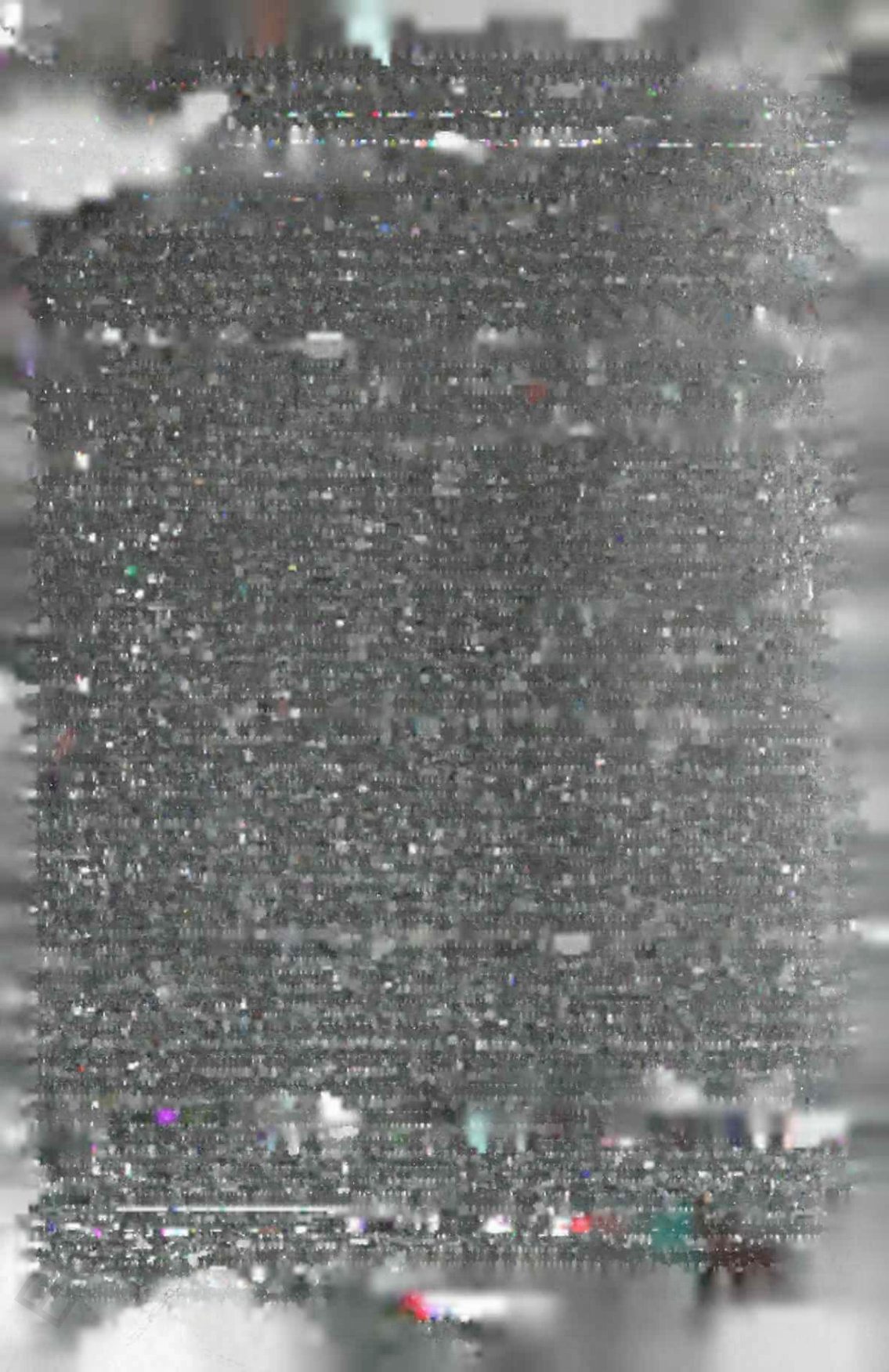

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

СТИЛІСТИЧНЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕПІТЕТІВ В ОДАХ ГОРАЦІЯ

Galina ZAGAISICA
Universitatea „Yurii Fedkovici", Cernăuți, Ucraina

The article presents an investigation into the stylistic application of epithets. The lexico-semantic groups of epithets in Horatio's poetry are: 1) colour epithets; 2) proprioception epithets; 3) exteroception epithets. Geographical epithets are of great significance. Besides, the poet's texts are inhabited with decoration epithets.

Одним з найбагатших стилістичних джерел вираження є засоби словесної образності. Серед них вагоме значення має епітет, який відіграє важливу роль в структурі поетичного образу.

Під епітетом (грецьк. *epitheton* – прикладка) розуміють один з тропів поетичного мовлення, призначений підкреслювати характерну рису, визначальну якість певного предмета або явища і, потрапивши в нове семантичне поле, збагачувати це поле новим емоційним чи смисловим нюансом [9, с.245]. Це один з найдавніших мовних зображувальних засобів. Кожен народ своєрідно усвідомлює навколишній світ, і це відображається в поетичній творчості. Кожна епоха характеризується своїми літературними традиціями з відповідними епітетами, які позначаються на стилі літературного твору. Спочатку слово "епітет" вживалося тільки в значенні поетичного означення, яке не вносило нової ознаки в поняття, яке визначалося. Античні теоретики стилю використовують для позначення відповідного тропу „epitheton ornans" (оздоблювальний епітет). Термін епітет має в сучасній стилістиці два значення – вузьке і широке. „У широкому розумінні епітет – це будь-яке означення, що вживається для вирізнення предмета думки, для називання ознаки – чи постійної, узвичаєної, що часто повторюється й відома мовцям, чи особливої, оригінальної, яку помітив тільки автор, яка пов'язана з конкретним текстом, з індивідуальним авторським стилем. Вужче розуміння епітета охоплює лише художні, емоційно-образні означення, що відзначаються оригінальністю, нечастим вживанням, індивідуальним змістовим навантаженням [8, с. 3]. Ця двозначність відображає зміну вживання слів, пов'язану з еволюцією поетичного стилю на межі XVIII і XIX ст. Ми розглядатимемо епітет в його широкому розумінні. Теорія епітета привертала увагу багатьох дослідників, починаючи від Аристотеля, Деметрія. Великий внесок зробили О. Потебня [4] і О. Веселовський [1], Б.Томашевський [6], Ю. Лотман [2].

Ми не знаходимо у вітчизняній літературі системних і об'ємних праць, присвячених дослідженню стилістичного функціонування епітетів в одах одного з найславетніших ліриків Риму – Квінта Горація Флакка (65-8 р. до н.е.), що і буде предметом нашого дослідження в цій статті. Окремі аспекти цієї проблеми висвітлює відомий український вчений А. О. Содомора [5].

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

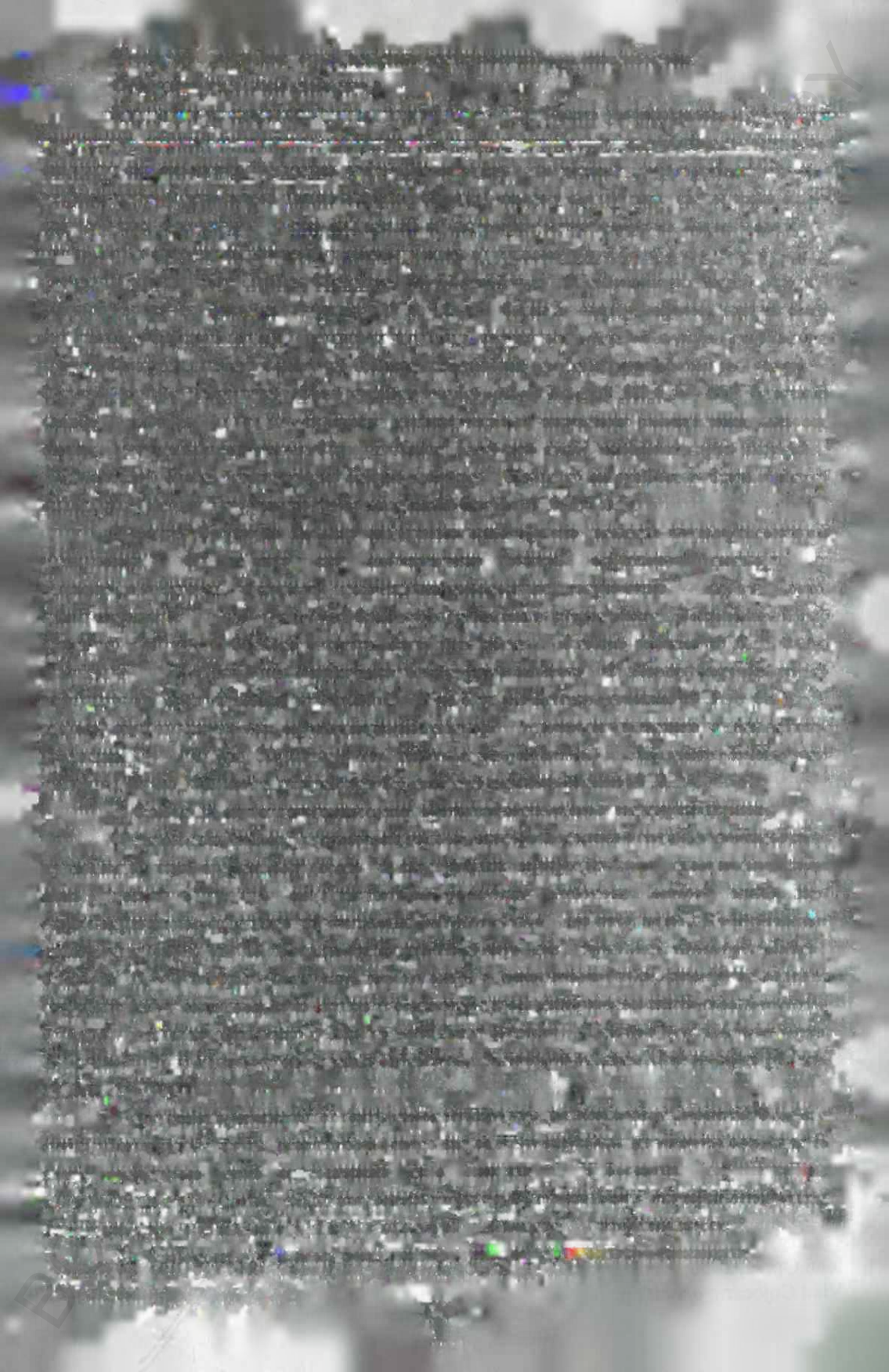

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

У поезії Горація є такі лексико-семантичні групи епітетів:

1. Кольористичні епітети.

Кольори у поетів – суть душі [3, с.343]. Вони розвивають переносні значення, в яких виникають образи. Кольористичність є засобом естетичного впливу на читача. Лексеми кольору в одах емоційно запрограмовані, що сприяє експресивності мови творів. В одах поета колір має не тільки вияв кольорового спектру – він втілений в кольористичні образи. Білий колір є символом краси, ніжності, найсвітліших почуттів: *lucida sidera*: Sic te diva potens Cypri, / Sic fratres Helenae, *lucida sidera*, / Ventorumque regat pater / Obstrictis aliis praeter Iapyga (C.I.3,1-4). Білий колір протиставляється чорному. Чорний колір – символ зла, бід, нещастя: *ater, obscurus, umbrosus, niger*. Напр.: … Sed Timor et Minae / Scandunt eodem, quo dominus, neque / Decedit aerate trireme et / Post equitem sedet *atra Cura*. (C.III.1,37-40). Зелений колір – viridis – в одах набуває символічного значення оновлення, життя, молодості, свіжості, сили. Напр.: Nunc decet aut *viridi* nitidum caput impedire *myrto* / Aut flore, terrae quem ferunt solutae; / Nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis, / Seu poscat agna sive malit haedo (C.I.4,9-12).

У одах Горація можна виділити такі групи лексем кольористичної семантики: 1) слова на позначення ознак гарячого спектру у словосполученнях з кольористичними епітетами: „червоний" – *ruber*, „той, який червоніє" – *rubens, entis*: Iam satis terris nivis atque dirae / Grandinis misit pater et *rubente* / Dextera sacras iaculatus arces / Terruit urbem (C.I.2, 1-4); „жовтий" – *flavus*: Quis multa gracilis te puer in rosa / Perfusus liquidis urget odoribus / Grato, Pyrrha, sub antro? / Cui flavam religas comam (C.I.5, 1-4); 2) слова, що позначають прохолодний спектр – словосполучення з лексемою „зелений" – *viridis*: Nam seu mobilibus veris inhorruit / Adventus foliis, seu virides rubum / Dimovere lacertae / Et corde et genibus tremit (C.I.23, 5-8).

2. Епітети, що позначають внутрішньо-психологічне сприймання.

Це епітети, які передають відчуття, настрої, стани і події, особисті або суспільні, що переплітаються з настроями природи або суголосно, або контрастно. В одах виділяємо *одоративні* епітети, тобто такі, що характеризують предмет за запахом: *fortuna ebria* – „п'яна доля": Contaminato cum grege turpium / Morbo virorum, quidlibet inpotens / Sperare *fortunaque* dulci / *Ebria* (C.I.37, 9-11) і *емотивні*, тобто такі, з допомогою яких автор не тільки виражає своє почуття, а й намагається передати свій поетичний світ: *coniunx tenera* – „ніжна дружина": Manet sub Iove frigido / Venator *tenerae coniugis* inmemor, / Seu visast catulis cerva fidelibus, / Seu rupit teretes Marsus aper plagas (C.I.1, 25-28).

Серед внутрішньочуттєвих епітетів в одах домінують емотивні. І це не випадково, адже за їх допомогою поет не тільки виражає свої почуття, але й хоче передати свій поетичний світ іншим у чуттєвому сприйманні, створюючи при цьому свіжі поетичні образи. Цим виконує на практиці одне із завдань поета, яке він декларує в теорії – „movere" – зворушувати.

3. Епітети, які дають зовнішню оцінку предметам або явищам.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAS/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

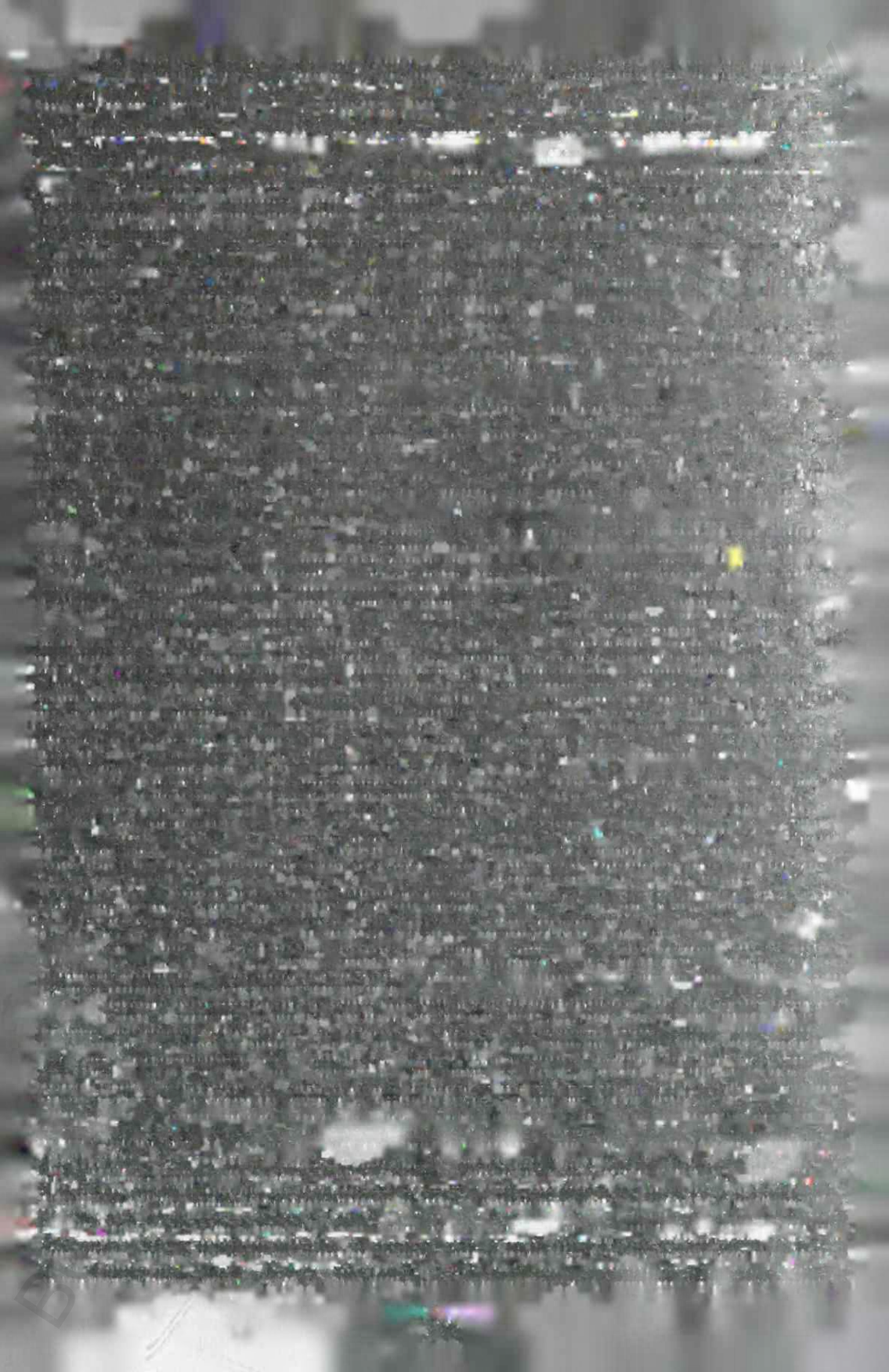

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Ця оцінка може бути на основі візуального сприйняття чи на дотик. Напр.: fronds nova – „свіже листя": Me fabulosae Volture in Apulo / Altricis extra limen Apuliae / Ludo fatigatumque somno / *Fronde nova* puerum palumbes / Texere... (C.III.4,9-13).

Ступінь конкретизації, а отже, пізнаності предмета, який позначається іменником, тим вищий, чим більша кількість ознак його помічена і об'єктивована у словах. Найчастіше такими словами є прикметники як основний категоріальний засіб вираження епітета. Поет активно використовує епітети, утворені на основі географічних назв. Вино у поета *фалернське, цекубське* чи *масійське*; поля – *лівійські, калабрські, флорентійські*. Порівн.: *de Libycis areis* (C.I.1,16) – „з лівійських полів"; *aper Marsus* (C.I.1,28) – "кабан марсійський"; *Tyrrhenum aequor* (C.IV.15,4) – "море Тірренське". Наведемо приклад: Illum, si proprio condidit horreo, / Quidquid de Libycis verritur areis. / Gaudentem patrios findere sarculo / Agros Attalicis condicionibus / Numquam demoveas, ut trabe Cypria / Myrtoum pavidus nauta secet mare. / Luctantem Icariis fluctibus Africum / Mercator metuens otium et oppidi. / Laudat rura sui (C.I.1, 9-17)

Географічні епітети - важливі текстові компоненти для створення *географічних образів.* Вони засвідчують простір, масштабність мислення Горація. Зазначимо, що вони є улюбленими художніми засобами поета.

В одах Горація наявні *епітети-композити*. Їх стилістична доречність пояснюється тим, що інгерентна експресивність складових основ, яка вже сама здатна створювати образ, посилюється семантикою означуваного слова, подвоюючи експресію. Pomifer autumnus – „плодоносна осінь": Frigora mitescunt zephyris, ver proterit aestas / Interitura, simul / *Pomifer autumnus* fruges effuderit, et mox / Bruma recurrit iners (C.IV.7, 9-12).

У текстах од Горація виділяється група *оздоблювальних епітетів*: *flavus* – „золотавий": Cedes coemptis saltibus et domo / Villaque, *flavus* quam Tiberis lavit, / Cedes, et exstructis in altum / Divitiis potietur heres... (C.II.3,17-20), *epitheton ornans* – щодо Тібру; *Persae infidi* – „непевні" щодо персів (*epitheton ornans*): Non qui profundum Danuvium bibunt / Edicta rumpent Iulia, non Getae, / Non Seres *infidive Persae*, / Non Tanain prope flumen orti (C.IV.15, 21-24).

В одах Горація епітети найчастіше граматично виражені прикметниками, дієприкметниками.

Епітет виконує, як правило, орнаментальну функцію, проте його роль в одах не зводиться лише до цього – епітет ефективно увиразнює поетичні образи, збагачуючи їх новими рисами, розширюючи функціонально-стилістичну валентність лексем, сприяючи художньому пізнанню світу.

Література

1. Веселовский А.Н. Историческая поэтика. – Л.: Худож. лит., 1940. – 646 с.
2. Лотман Ю.М. Анализ поэтического текста / Лотман Ю.М. О поэтах и поэзии. – СПб.: Искусство, 1996. – 367 с.
3. Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилістика української мови. – К.: Вища шк., 2003. – 461 с. – Бібліогр. – с.: 454-460.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BOTSWANA CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

4. Потебня А.А. Теоретическая поэтика. – М.: Высш. шк., 1990. – 342 с. – Библиогр.: – с.314-319.
5. Содомора А. Світлотіньові і кольорові контрасти в поезії Горація // Іноземна філологія: Респ. міжвід. наук. зб. – Львів: Вища шк., 1979. – Вип.55. – С.118-127.
6. Томашевский Б.В. Теория литературы. Поэтика. – М.: 2001. – 240 с.
7. Horati Flacci Q. Carmina / Ed. L.Mueller. – Wien: Editio stereotypa minor, 1930. – 303 S.
8. Бибик С.П., Єрмоленко С.Я., Пустовіт Л.О. Словник епітетів української мови. – К.: Довіра, 1998. – 431 с.
9. Літературознавчий словник-довідник / Редкол.: Т.Р.Гром'як, Ю.І.Ковалів, В. І. Теремко. – К.: Академія, 1997. – 750 с. – (Сер. "Nota bene").

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

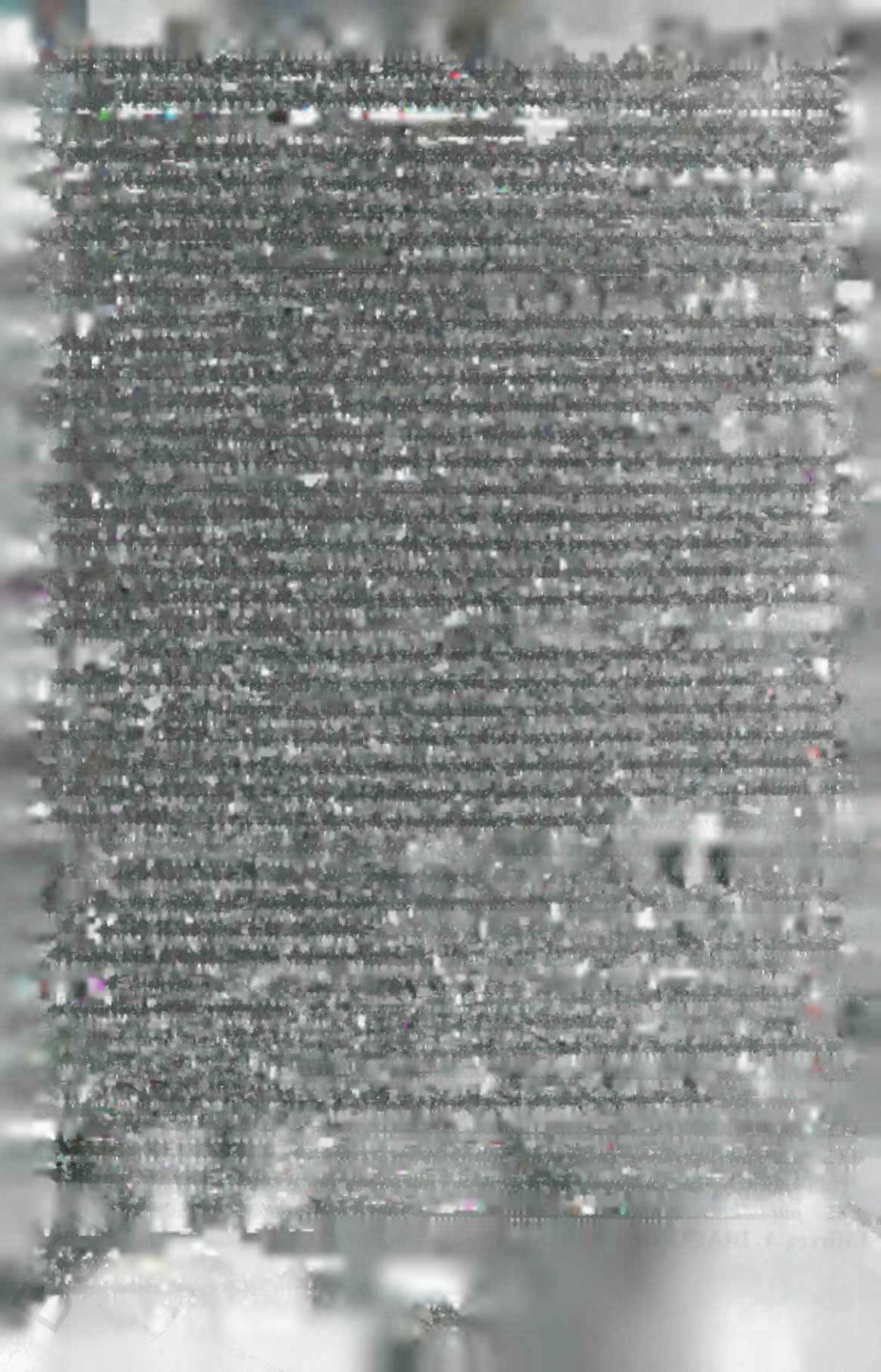

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

localitatea pe care o inidică tema. Dacă la baza toponimicelor în *–ani* sau *–eni* se află un nume de localitate, datorită semnificației locale, acestea ajută la cercetarea migrațiilor, a colonizărilor, ne ajută să stabilim proveniența oamenilor care au întemeiat satele respective sau să urmărim deplasările de populație efectuate în cursul veacurilor[1]: *Iacobeni – Iacobeni; Dranca – Drăncani* etc.

c) Sufixe colective: *-ărie, -et, -iş, -işte* sunt sufixe des întâlnit în formarea numelor de locuri, iar majoritatea toponimelor formate cu aceste sufixe au sens colectiv, mai ales atunci când au ca temă un nume de animal[2] sau de plantă: *La Căprărie, Brădet, Mestecăniş, În Jarişte* etc.

d) Sufixe diminutivale - modelul derivativ diminutival este foarte activ şi are o mare frecvență în satele aflate de-a lungul Văii Bistriței Aurii. Diminutivul face referire la o serie de realități denumite ca fiind mai mici decât realitatea de bază, dar şi la trăsături reduse prin raportare la toponimul primar: *Argestr – Argestruț, Suhard – Suhărzel, Muntele Runcu – Muntele Runculeţul* etc.

e) Sufixele calitative - ajută la formarea numelor de locuri care au ca principală trăsătură evidențierea calității, a însuşirii, a caracteristicii locului sau a obiectului prezent în denumirea diverselor realități geografice: *Valea Săpată, Pârâul Puciosu, Vârful Pietrosu* etc. Referitor la acest aspect, de-a lungul timpului s-a observat că oamenii au avut în vedere adesea în procesul denumirii locurilor trăsături specifice ale obiectelor denumite, referitoare la culoare, calitate, formă, mărime, însuşire, vechime etc.

Din analiza faptelor prezentate în legătură cu sufixele ce apar şi la toponimele citate ne putem da seama că derivarea cu sufixe a jucat un rol esențial în crearea unui număr însemnat de toponime existente în nomenclatura zonei cercetate, având totodată rolul de a individualiza această zonă prin atribuirea unor trăsături distinctive. De asemenea, o cercetare profundă a modului de formare a numelor de locuri ne oferă posibilitatea să obținem date noi şi să formulăm observații prețioase pentru cercetarea toponimică în general.

Bibliografie

1. Ciubotaru, Mircea, 2001, *Oronimia şi hidronimia din Bazinul Superior al Bîrladului*, Iaşi, Casa Editorială „Demiurg".
2. Cojocaru, Vlad, 2005, *Toponimia Văii Mijlocii a Trotuşului*, Iaşi, Casa Editorială „Demiurg".
3. Dan, Ilie, 1980, *Toponimie şi continuitate în Moldova de nord*, Iaşi, Editura Junimea.
4. Graur, Al., 1972, *Nume de locuri*, Bucureşti, Editura Ştiințifică.
5. Iordan, Iorgu, 1963, *Toponimia românească*, Bucureşti, Editura Academiei Populare Române.
6. Ungureanu, Alexandru, 2006, *Toponomastică*, Iaşi, Editura Sedcom Libris.

[1] *Idem.*

[2] Iorgu Iordan, *op. cit.*, p. 418.

ZECE TEZE DESPRE ESENȚA LIMBAJULUI ȘI A SEMNIFICAȚIEI

Eugeniu COȘERIU

1. Prioritatea absolută a limbajului

Eroarea fundamentală a celor mai multe teorii (sau filozofii) ale limbajului e de a dori să reducă limbajul la o altă facultate sau la o activitate printre facultățile (sau activități libere) ale omului: la înțelegere (gîndire rațională), la spiritul practic sau la artă. Limbajul nu se lasă redus la altceva. Limbajul – Hegel a văzut bine acest lucru – este una dintre cele două dimensiuni ale *existenței* omului; cealaltă fiind munca. Omul este singura ființă care muncește și care vorbește, în sensul propriu al acestor termeni. Prin *muncă*, omul își contruiește neîncetat o lume potrivită existenței sale fizice. Prin *limbaj*, el își construiește o lume potrivită existenței sale spirituale: o lume *care poate fi gîndită* (lumea experienței sensibile poate fi reprezentată, însă nu poate fi gîndită). Limbajul este, astfel, *deschiderea* tuturor posibilităților culturale ale omului (aici fiind incluse gîndirea discursivă, știința, filozofia, poezia). Tocmai în acest sens constata Hegel*) că limbajul este „voreilig"**), întrucît conține dinainte toate formele dezvoltării spiritului. Toate celelalte aspecte referitoare la trăsăturile caracteristice ale limbajului decurg din acest fapt fundamental.

2. Limbaj și cultură

Limbajul este activitate *creatoare* și, prin aceasta, activitate culturală infinită. El este în același timp o formă a culturii și baza acestei culturi, îndeosebi ca *tradiție* culturală.

3. Universaliile limbajului

Limbajul este caracterizat prin cinci universalii, dintre care trei sînt primare: *creativitate, sematicitate, alteritate* iar două sînt secundare sau derivate: *istoricitate* și *materialitate*. *Creativitatea* (*enérgeia*)***) caracterizează toate formele culturii. Printre aceste forme, limbajul este activitatea care creează *semnificate*, creînd semne cu semnificații, și în acest fapt constă *semanticitatea* sa. Aceste semne sînt întotdeauna create pentru altul sau, mai bine zis, ca fiind dinainte și ale altuia, și în aceasta constă *alteritatea* sa. În acest sens, limbajul este manifestarea primară a *alterității*, a *existenței împreună cu altul*, caracteristică omului. *Istoricitatea* rezultă din *creativitate* și *alteritate*. Ea înseamnă că tehnica activității lingvistice apare întotdeauna sub forma unor sisteme tradiționale proprii comunităților istorice, sisteme care se numesc *limbi*: ceea ce se creează în limbaj se creează întotdeauna într-o limbă. *Materialitatea* rezultă din *semanticitate* și din *alteritate*. Într-adevăr, *semanticitatea* este un fapt ce ține de conștiință și nu părăsește conștiința: pentru ca

*) În *Filozofia istoriei* (nota trad.).

**) *grăbit, anticipator* (nota trad.).

***) La Aristotel prin Humboldt (nota trad.).

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

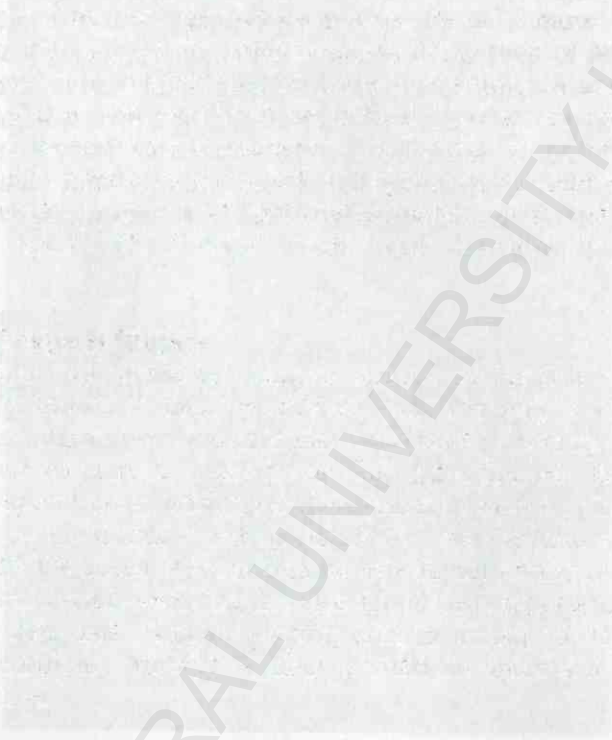

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

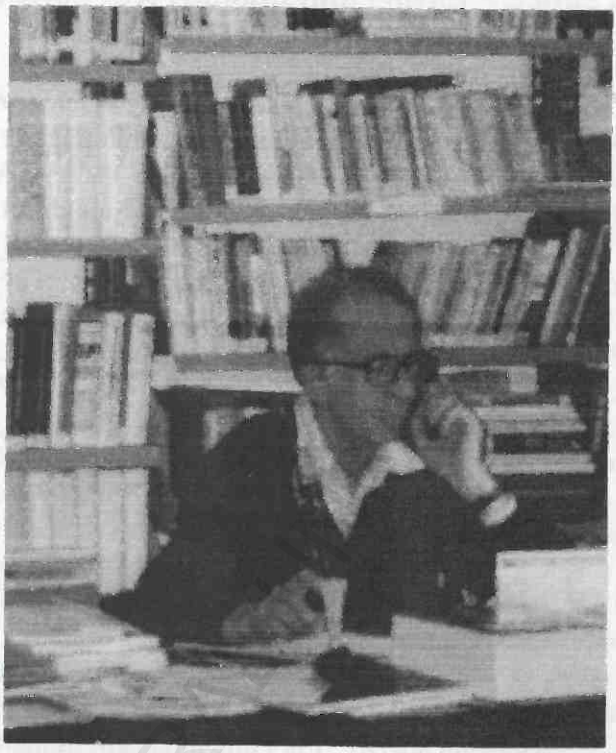

BCU IAȘI/CENTRU LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

STUDIUL CONTRASTIV AL MIJLOACELOR LINGVISTICE CARE EXTERIORIZEAZĂ CONCEPTUL DIATEZELOR REFLEXIVĂ ŞI RECIPROCĂ ÎN LIMBILE ENGLEZĂ, ROMÂNĂ, FRANCEZĂ ŞI ARABĂ

Viorica LIFARI, Eugenia ZIADEH
Universitatea de Stat Moldova, Chişinău, Republica Moldova

L'analyse contrastive d'un phénomène linguistique en plusieurs langues appartenant à des familles différentes est une préoccupation constante chez les linguistes. La catégorie de diathèse y occupe une place importante, vu son caractère complexe qui englobe des significations et des moyens d'expression dans une et même langue. Dans ce travail nous nous concentrerons sur les concepts de diathèse réflexive et réflexive réciproque en roumain, français et arabe pour observer, identifier et grouper les ressemblances et les divergences entre les moyens d'expression du phénomène mentionné.

Analiza contrastivă a unui fenomen lingvistic în mai multe limbi ce descind din diverse familii continuă să preocupe lingviştii. Categoria conceptuală a diatezei ce posedă un caracter complex înglobând variate semnificaţii şi mijloace de expresie ale acesteia doar intr-o limbă trezeşte şi ea un interes deosebit printre cercetători. În această lucrare ne vom concentra atenţia asupra conceptelor de diateză reflexivă şi reciprocă în limbile română, engleză, franceză şi arabă pentru a observa, identifica şi grupa asemănările şi divergenţele dintre mijloacele de exprimare a fenomenului susnumit.

În limba engleză la *diateza reciprocă* se poate exprima prin structuri de tipul: *greeted each other, loved each other, kissed one another, helped each other* etc., ea fiind exprimată prin mijloace similare cu cele ale diatezei reflexive. Face parte oare pronumele reciproc *each other* sau *one another* din forma analitică a verbului, fiind auxiliar şi ajutând la formarea *diatezei reciproce* a verbului sau este întotdeauna o parte secundară de propoziţie?

Pentru a răspunde la această întrebare, ţinem să analizăm câteva exemple. Pronumele *each other* şi *one another* în funcţie de complement direct mai necesită un complement direct, redat printr-un substantiv, conform următorului model de propoziţie: verb + pronume reciproc + and + substantiv: *(5) They kissed **each other** and **the child*** [6, p. 125].

*(6) Oh, but I do think we honestly **like one another?** – said Hammond.* (*D. H. Lawrence, "Lady Chatterley's Lover"*, p. 39)

După cum se vede din exemplul (5), complementul ce însoţeşte pronumele reciproc în acelaşi rol demonstrează că *each other* nu poate servi ca marcher al *diatezei reciproce gramaticale*. De menţionat că verbele reciproce, numite astfel pentru că implică semnificaţie sau acţiune reciprocă, pot să nu fie însoţite de pronumele corespunzătoare. De exemplu:

(7) They kissed and parted, unde *kissed* are semnificaţia de *„kissed each other"*.

- Irina Andone, *Poetica eminesciană a contrariilor* (publicată) – 16 feb. 1998;
- Inga Druță, Chișinău, *Neologismul în structura stilistică a limbii române actuale* - 23 feb. 1999;
- Ioan Filipciuc, *Constante stilistice și semnificații arhaice în „Miorița"* (publicată) – 27 martie 1999;
- Magdalena Leca, *Limbajul poetic eminescian în traducerile italiene și germane* (publicată) – 16 aprilie 1999;
- Mihaela Cernăuți-Gorodețchi, *Poetica basmului cult* (publicată) – 22 oct. 1999;
- Lucia Cifor, *Orizonturi și dimensiuni ale locuirii în limbajul poetic românesc* (publicată) – 22 oct. 1999;
- Odette Arhip, *Stilul filozofic* (publicată) – 25 oct. 1999;
- Cristina Chiprian, *Stilistica și poetica structurilor gnomice în creația lui Eminescu* (publicată) – 28 oct. 2000;
- Sergiu Ailenei, *Identități stilistice în proza românească interbelică* (publicată) – 30 oct. 2000;
- Dorel Fînaru, *Ars poetica eminesciană* (publicată) – 30 martie 2001;
- Zamfir Balan, *Tipologie narativă în proza lui Panait Istrati* (publicată) – 30 martie 2001;
- Cristina Hermeziu, *Expresivitate și persuasiune în limbajul televizual* – 25 iunie 2004;
- Elena Agachi, *Elemente de poetica prozei în nuvela fantastică a lui Mircea Eliade* – 14 ian. 2005;
- Valeriu P. Stancu, *Stilistica și poetica paratextului în comunicarea artistică* (publicată) – 14 ian. 2005;
- Lidia Bodea, *Poetica imaginarului în proza lui Octavian Paler* – 2 feb. 2005;
- Daniela Orzu, *Structuri narative în romanul românesc postbelic (între adevărul istoric și adevărul estetic)* – 13 aprilie 2006;
- Smaranda Ghiță, *Stilistica și poetica literaturii confesive (Jurnalul)* (sub tipar) – 11 nov. 2006;
- Ioan Milică, *Stilistica argoului în limba română contemporană* (sub tipar) – 8 dec. 2006;
- Lăcrămioara Răileanu Solomon, *Poetica elementelor în lirica lui Lucian Blaga* (publicată) – 5 ian. 2008;
- Nicoleta Benea-Munteanu, *Limbajul dramatic modern în două ipostaze: Luigi Pirandello și Matei Vișniec* – 6 feb. 2008;
- Adina Hulubaș-Barnia, *Trasee inițiatice în folclorul românesc. Structuri stilistice* - 8 nov. 2008;
- Sebastian Drăgulănescu, *Strategii ale comicului în creația lui Mihai Eminescu* - 23 ian. 2009;
- Adina Blanariu-Vucović, *Text și reprezentare scenică în teatrul contemporan (Fernando Arrabal)* - 17 februarie 2009;
- Emilia Boghiu, *Marin Preda. Tipologia discursului narativ* – 7 martie 2009;
- Teodora Ghivirigă, *Formarea terminologiei economice în limba română* – 11 martie 2009;

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

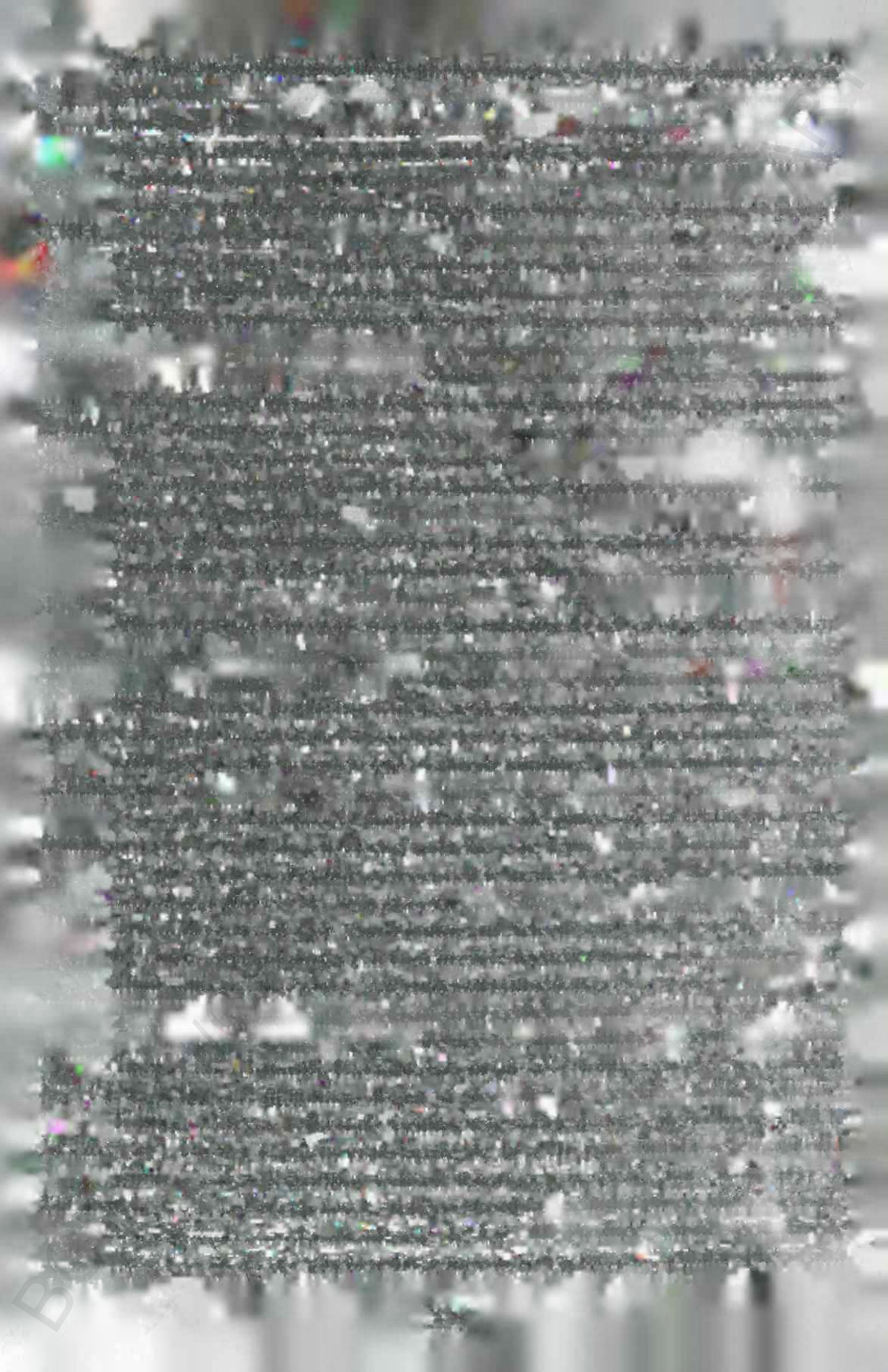

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

În franceză şi română semnificaţia reciprocă se exprimă atât gramatical, cât şi lexical:

(8) Ei ***s-au salutat*** *(unul cu altul / unii cu alţii), (cu un public).*

(9) Elles ne ***s'aiment pas entre elles.*** *Elles* ***se haïssent,*** *mais elles* ***se protègent.*** *(Diderot)*

Observăm că româna presupune prezenţa celui de al treilea argument pentru a dezambiguiza semnificaţia diatezială a verbului din exemplul (8). Dacă verbul *s-au salutat* este urmat de pronumele *unul cu altul* semnificaţia enunţului analizat este reciprocă, pe când fiind urmat de grupul nominal prepoziţional *cu un public* semnificaţia diatezială a acţiunii este activă. În franceză sensul de reciprocitate poate fi explicit, ca şi în română, datorită celui de al treilea argument (9).

În limbile romanice (franceză şi română) semnificaţia reflexivă se exprimă gramatical cu ajutorul pronumelui reflexiv *se* care precedă verbul. Acest pronume reflexiv se identifică cu subiectul (coreferentul subiectului având acelaşi referent, deci acţiunea este efectuată de aceeaşi persoană):

(10) L'orgueilleux ***se regarde*** *dans un miroir; le vaniteux* ***se contemple*** *dans les yeux des autres.* (Mergeai)

(11) Cel care ***se laudă*** *singur, iute se găseşte cine să rîdă de el.* (Syrus)

În idiomul arab, însă, sensul global de reciprocitate/reflexivitate este redat diferit.

Pentru început am vrea să amintim că araba, la fel ca şi ebraica, siriaca, feniciana veche, este o limbă semitică. În această familie de limbi există categoria de rădăcină consonantică, un grup de consoane care se prezintă într-o ordine fixă. Numărul de consoane, numite radicale, este de trei, sau, prin extensiune, de patru, pentru rădăcinile vocabularului general. La aceste rădăcini triconsonantice sau patruconsonantice se adaugă şi cele monoconsonantice, care includ în particular rădăcinile pronumelor subiecte afixate verbului şi cele ale pronumelor complemente.

Pentru a înţelege aceste noţiuni, trebuie de purces de la maniera în care combinarea între forme (scheme) şi rădăcini este reprezentată. Gramatica arabă utilzează, în mod tradiţional, o convenţie care face apel la o rădăcină triconsonantică teoretică /ف ع ل/ (*a face*).

De exemplu: schema إفتعـــل (iftaala). Sensul său global este reflectarea acţiunii asupra subiectului, dat fiind, că include rădăcina monoconsonantică ت(*ta*). Astfel, conform acestei scheme اغتسل(irhtasala) înseamnă *el s-a spălat.*

Ţinem să mai amintim, că clasificarea verbelor în arabă, în general, are loc conform numărului de consoane din care acestea sunt formate, începînd cu verbul triliter. De la acest verb triliter se formează în jur la 15 forme verbale. Sensul redat de rădăcina din trei litere este reluat şi dezvoltat de celelalte forme derivate. Noţiunea de reflexivitate şi cea de reciprocitate sunt exprimate de formele VI, VII şi VIII ale verbului. Forma a VI-a apare de la a III-a alcătuindu-se cu ajutorul prefixului ت (*ta-*) (rădăcină monoconsonantică) ce corespunde unui *morfem ecou* [3, p. 27], ce are sens de întoarcere (în ecou) asupra agentului procesului descris de verb. Combinarea acestuia cu formele de bază III produce sensul secundar de reciprocitate. Verbele de forma a III-a transmit o acţiune, orientată spre o altă

Mareş, Lucreţia, [Dumitru Irimia, *Structura stilistică a limbii române contemporane*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 264 p.], în LR, 35, nr. 6, p. 545-546.

Parfene, Constantin, [Dumitru Irimia, *Structura stilistică a limbii române contemporane*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 264 p.], în Collegium, Iaşi, p. 147-150.

1987

Coordonarea opozitivă, în AUI, Lingvistică, (Omagiu lui G. Ivănescu), p. 41-47.

Timp gramatical - timp narativ în „Sărmanul Dionis", în Collegium, Iaşi, nr. 3, p. 47-58.

Structura gramaticală a limbii române. Numele şi pronumele. Adverbul, Editura Junimea, Iaşi, 216 p.

*** [Dumitru Irimia, *Structura gramaticală a limbii române. Numele şi pronumele. Adverbul,* Editura Junimea, Iaşi, 216 p.], în Forum, 29, nr. 4, p. 86.

1988

Funcţii sintactice realizate prin constituenţi multipli, Collegium, Iaşi, nr. 4, p. 128-136.

Iorgu Iordan şi stilistica limbii române, în Collegium, Iaşi, nr. 4, p. 174-178.

G. Ivănescu despre limbajul poetic, în AUI, Lingvistică, 34, p. 37-45.

Iorgu Iordan (1888-1986), în Collegium, 4, p. 172-173.

Câmpeanu, Eugen, [Dumitru Irimia, *Structura stilistică a limbii române contemporane*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 264 p.], în CL, 33, nr. 1, p. 78-79.

1989

****Collegium*. Buletin de informare şi documentare metodico-ştiinţifică. [Vol. 5]. Colegiul de redacţie: Al. Andriescu, C. Dram, P. Filipescu, Al. Husar, D. Irimia, Dan Mănucă, Constantin Parfene, Eugenia Stoleriu, [f.e.], Iaşi, 184 p. (SŞF. Fil. Iaşi).

Expresie exemplară a specificităţii stilistice a limbii române, în Opinia, [1], nr. 8, 30 dec., p. 2.

Eminescu şi limba română, în Cronica, nr. 2, p. 3.

Lecţia lui Eminescu, în Cronica, nr. 24, p. 10.

Limbajul poetic şi recuperarea esenţei originare a limbii, în Collegium, Iaşi, nr. 5, p. 29-37 [version en français: *Le langage poétique – espace originaire de la langue – idée centrale dans la poétique de Mihai Eminescu*, în AUI, 35, p. 1-10].

1990

Modelul Creangă în studiul stilisticii limbii române, în AUI, 36, p. 35-38.

Uitasem să rîdem, în Cronica, 25, nr. 1.

BCU "ALEXANDRU IOAN CUZA" UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

persoană de la care se aşteaptă o altă acţiune ca răspuns, deaceea prefixul ت (*ta-*) completează pe deplin sensul de reciprocitate a verbelor de forma a VI-a. Participarea a doi sau mai mulţi Agenţi la acţiune îşi găseşte exprimarea nu numai prin reprezentarea lor ca obiecte ale acţiunilor lor, dar şi în orientarea acţiunii sale înapoi spre Agent.

De exemplu: *(12)* تكاتـــب (taca:taba) *(12a) a-şi scri unul altuia, a coresponda, (13)* تقابل (taqa:bala) *(13a) a merge la întimpinarea unul altuia, a se întilni.* Verbul poate avea un complement direct: (14) تنازعنا الحديث(tana:zaana: alhdi:sa) *(14a) ne-am disputat (dreptul) de transmitere (a povestirei).*

De asemenea verbele de forma a VI-a pot exprima sensul diatezei medii, reflexive şi pasive, şi aici, trebuie să menţionăm ca este dificil de limitat deosebirile dintre acestea. De exemplu: *(15)*تعاظم (taazama) *(15*a) *a devenit vestit* (medie), *el s-a mîndrit* (reflexivă), *el a fost considerat (de alţii) vestit* (pasivă).

Forma a VII-a descinde de la forma I-ia cu ajutorul prefixului إن *(in-)*, adică *-n-* (corespunde unei transformări a lui *t* în *n*, prin simplă nazalizare) cu o vocală protetică. Acest prefix în limbile semitice este un indicator al reflexivităţii. Prin urmare procesul descris de verb comportă un efect de revenire la subiectul verbului realizându-se în favoarea sau defavoarea lui sau încă „în" el.

De exemplu: *(16)* انتهى (intaha) *(16a) a se termina; (17)* انحرف (inharafa) *(17a) a se îndepărta*; *(18)*انكسر (inkasara) (*18 a) a se strica.*

Verbele de forma a VII-a (ca şi cele de formele cu indicatorul *ta-*) mai pot avea semnificaţia diatezei pasive. De exemplu verbul reflexiv *a se evidenţia* în arabă are tendinţa de a trece în pasiv: *(19)* إنفـــرد (infarada) *(19a) a se îndepărta de alţii, a fi singurul, a fi îndepărtat de alţii.*

Forma a VIII-a derivă de la I-ia cu ajutorul indicatorului reflexivităţii ت (*tə-*), dar în rezultatul metatezei el se transformă în infix şi se plasează după prima consoană din rădăcină. Verbele de forma a VIII-a ca şi celelalte verbe cu indicator al reflexivităţii, au deasemenea semnificaţia diatezei pasive şi medii, dar rămîne o problemă delimitarea hotarelor între ele, acestea trecînd uşor de la una la alta. Totuşi semnificaţia de bază a acestor verbe este reflexivitatea, ele indică nu numai acţiunea orientată spre obiect, dar mai des redau o acţiune întreprinsă în folosul subiectului, pentru subiect.

a) Acţiune orientată de la subiect spre obiect şi invers, de exemplu: *(20)* إجتمعوا (ijtama'u) *(20a) ei s-au adunat* de la جمع (jama'a) *a aduna* (acest verb mai are semnificaţia *ei au venit la adunare).*

b) Acţiune înfăptuită pentru subiect; această semnificaţie fiind mai răspîndită decât cea precedentă. De exemplu: *(21)* إقتطف (iqtatafa) *(21a) a-şi culege pomuşoare* de la قطف(qatafa) *a culege pomuşoare.*

În unele cazuri verbele de forma VIII-a pot avea semnificaţia de reciprocitate, şi atunci ele coincid cu forma a VI-a, de exemplu: *(22)* إتفـــق (itafaqa) *(22a) a coordona între sine părerile sale,* de aici *a încheia o înţelegere, a se înţelege.*

Observăm, deci, că verbul din limba arabă prezintă un sistem integru. Aceasta se manifestă în totalitatea categoriilor sale morfologice şi în

Limba – componentă fundamentală a specificului național, în vol. *Limba română, adevărata mea patrie*, Antologie filologică, Editura Litera Internațional, București-Chișinău, p. 939-946.

2006

Mihai Eminescu, *Opera poetică*. Ediția a II-a revăzută și îngrijită de Dumitru Irimia, Polirom, Iași, 736 p.

„Osia statornică" – imagine eminesciană a identității naționale, în vol. *Limba și literatura română: Regional - Național – European*, Iași-Chișinău, nov. 2005, Casa Editorială „Demiurg", Iași, p. 41-58.

Momento e modello Iordan nell' Italianistica, în vol. *80 anni di italianistica presso L'Università "Al.I. Cuza" di Iași - Atti del Simpozio Internazionale di Iași*, 12-13 maggio 2006, Iași, p. 203-212.

Studii eminesciene, nr. 1 (11) – 2004; nr. 2 (12) – 2005; nr. 3 (13) – 2006. Coordonator: Dumitru Irimia, Editura Universității „Al. I. Cuza", Iași, [comunicările participanților la Colocviul Național Studențesc „Mihai Eminescu"].

Dicționarul limbajului poetic eminescian. Concordanțele poeziilor postume. Coordonator: Dumitru Irimia [4 vol.], Editura Universității „Al. I. Cuza", Iași. Vol. 1: 531 p.; vol. 2: 702 p.; vol. 3: 658 p.; vol. 4: 482 p.

„Gramatica limbii române" între răspunsuri și întrebări, în Cultura, 2, nr. 24, p. 16-17.

Mircea-Cristian Ghenghea, *Dialog cu Prof. univ. dr. Dumitru Irimia* – Facultatea de Litere a Universității „Al. I. Cuza" din Iași, în *Constelații ieșene* - ASTRA, Organizația de tineret a despărțământului „Mihail Kogălniceanu", Iași, anul I, nr. 4, dec. p. 28-32.

2007

Dicționarul limbajului poetic eminescian. Semne și sensuri poetice, II. *Elemente primordiale*. Coordonator: Dumitru Irimia (40 pagini contribuție-studii de autor), Editura Universității „Al. I. Cuza", Iași, 296 p.

Rezoluția Conferinței naționale de filologie „Limba română azi", Ediția a X-a, Iași-Chișinău, 3-7 noiembrie 2006, DLit, 17, nr. 2, p. 32 [Chișinău, 7 nov. 2006].

Actualitatea lui Eminescu în afirmarea unității și identității românilor, în vol. *Limba română azi*, Lucrările Conferinței Naționale de Filologie „Limba română azi", Ediția X-a, Iași – Chișinău, 3-7 nov., Editura Universității „Al. I. Cuza" din Iași, p. 11-20.

Literatura lui Panait Istrati între național și universal, în vol. Limbaje și comunicare IX (partea 1), *Evoluția și funcționarea limbii – perspective normative în noul context european*, Editura Universității Suceava, p. 89-111.

Eminescu și „Convorbiri literare" (I), în ConvLit, 141, nr. 6, p. 82-85; *(II)*, nr. 7, p. 92-97 [despre corespondența poetului cu redacția revistei „Convorbiri literare"].

In memoriam. Teresa Ferro, în ConvLit, 141, nr. 10, p. 56-58.

Solomon Marcus, *Un nou dicționar Eminescu*, RLit, 39, nr. 4, p. 19.

Stilul publicistic actual între „libertatea de exprimare" și „libertatea de

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

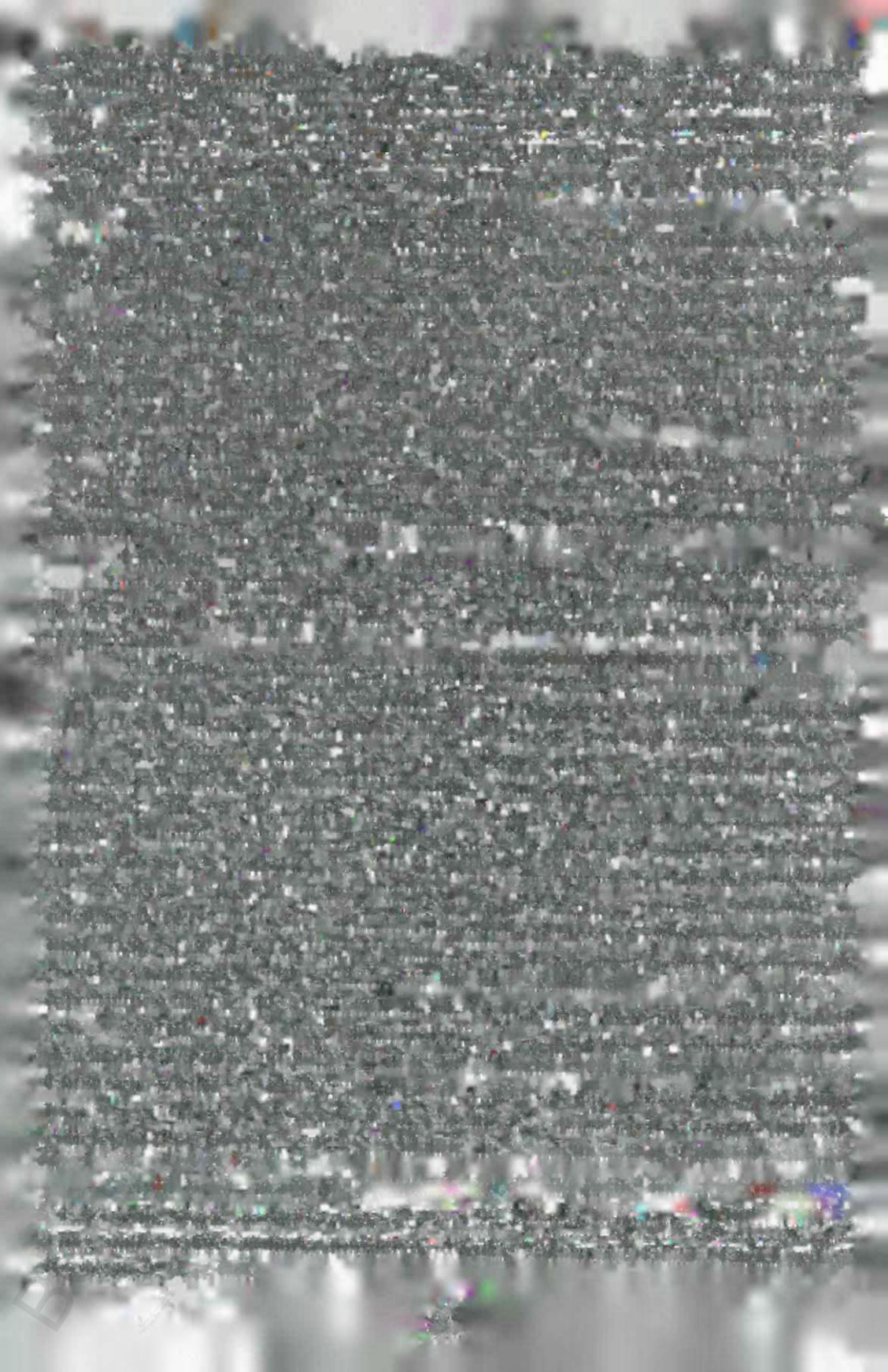

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

particularitățile semnificațiilor. Una din categoriile verbului este seria de radicale (teme) lărgite, derivate fie prin flexiune internă (dublarea consoanelor din rădăcină, alungirea vocalei), fie prin flexiune externă (prefixe, infixe) sau prin ambele în același timp. Aceste teme lărgite schimbă într-un mod particular semnificația rădăcinii inițiale, înserându-i sensuri suplimentare printre care reflexivitate și reciprocitate, fapt ce am ținut să demonstrăm în acest modest studiu.

La nivelul expresiei, opoziția reflexiv/reciproc se realizează din perspectiva celui de al patrulea argument al sintagmei diatezei reciproce. La reflexiv, sintagma din limba română și franceză este suficientă în structura ei de trei argumente: *(23) Ei se laudă /Ils se louangent,* pe când în engleză și arabă, semnificația lexicală a verbului în discuție permite existența unei construcții din 2 argumente ca si în cazul reflexivului: *(24) They boast /*هم يتمادحون Pentru a reda reciprocul în aceste limbi se adaugă încă un argument: *(24a) Ei se laudă **între ei.** (24b)Ils se louangent entre eux. (24c) They boast **each other.** (24d).*هم يتمادحون بينهم

În limba română reciprocul poate fi susținut și de un prefix: *inter* sau *între*, ce preia funcția celui de al patrulea argument: *(25) Ar fi bine dacă **ne-am într-ajutora.*** Același lucru poate fi întîlnit și în franceză: *(25a) Les boxeurs **s'entre-frappaient** sans pitié.*

Pronumele reflexiv este o condiție necesară constituirii diatezei reflexive sau reciproce dar nu și suficientă [1, p. 176]. Corespunzător raportului reflexiv pronumele cu același nume trebuie sa se cuprindă într-un raport de identitate generală în structura întregii sintagme prin care funcționează diateza verbală:

*(26) **Tu te lauzi** ca Apusul înainte ți s-a pus? (Eminescu)*

Acest raport de identitate generală sau parțială, de la nivelul expresiei, trebuie să fie reflexivul unui raport semantic înscris între opozițiile interne ale categoriei gramaticale a diatezei. Refuzul unei forme reflexive de a intra în opoziție cu activul sau pasivul scoate acea formă în afara diatezei ca o categorie gramaticală. Aici ne referim la verbele *a se duce, a se teme, a se înroși, a se întâmpla* etc. Ele nu au o altă formă activă cu care ar fi comparate, desi au componenta *se* în cadrul lor. Contrastând *a se duce* cu *a duce* observăm sensuri lexicale diferite, primul verb este intranzitiv, iar al doilea redă o acțiune tranzitivă.

Același lucru poate fi observat si in limba franceză. Verbul *se souvenir* nu are opozitie cu activul, pe când *se rappeler* contrastează cu *rappeler qch à qqn*, desemnind sensuri lexicale diferite.

Observăm cazuri ambigue si în limba engleză atunci când intâlnim forma identică a pronumelui reflexiv și a celui de accentuare. Uneori acestea se atestă în unul și același enunț. De exemplu:

*(27) You **yourself**, dear sir, forget to go to sleep after dinner, and **find** yourself all of a sudden (though you invariably lose) very fond of a rubber. (W. M. Thackeray, "Vanity Fair", p. 77)*

Verbul *to do* însoțit de pronumele *myself* nu poate forma o construcție reflexivă, deoarece semantica acestui verb nu permite orientarea acțiunii asupra subiectului său. Prin urmare, pronumele în cauză nu este reflexiv, ci de accentuare. De exemplu:

ceea ce echivalează cu un act de intrare în *comunicare* cu lumea, omul, adică *poetul*, redă dinlăuntru sacralitatea, printr-un proces de recreare a semanticii pierdute în spațiul unei lumi semantice de tip poetic, o dată cu intrarea pe teritoriul miticului. Pe acest teren, libertatea poetului față de limbă este, dintr-o perspectivă, absolută, dintr-altă perspectivă, suveranitatea limbii este absolută. Spațiul de acțiune concretă, imediată a poetului este limba istorică; din această perspectivă, libertatea sa este absolută: el îi poate nega toate determinările istorice, contingențiale. Dar această libertate își are rațiunea de a fi și se impune funcțională numai în condițiile deschiderii spre limbajul uman determinat, cînd limba istorică își pierde, în funcționalitatea ei poetică, identitatea cu sine însăși. În cunoașterea științifică, tinzînd spre determinarea și înscrierea lumii *între adevărat și fals*, libertatea omului este limitată de un model lingvistic istoricește determinat și variabil istoricește. Modelul lingvistic este *norma* – oglindă a sistemului în funcționalitatea sa opozițională și atît.

În cunoașterea empirică, omul se află în fața unor modele variabile în funcție de situația de comunicare: oral/scris; cultură citadină/cultură rurală etc.

În actul de comunicare politică și cunoașterea și limba sînt viciate sau numai pot fi viciate în desfășurarea lor de luarea în stăpînire a limbii și transformarea ei în instrument de reorganizare și dirijare a raportului *limbă-lume*.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BOU JASVICENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

(28) I do the rest myself? (D. H. Lawrence "Lady Chatterley's Lover", p. 71)

În limba engleză *diateza reflexivă* este, în mare măsură, condiționată de semnificațiile lexicale ale elementelor adiacente, iar formele acesteia nu sunt incluse în paradigma sintactică a tuturor verbelor ceea ce creează obstacole la identificarea diatezei date.

În opinia noastră, se pot distinge trei tipuri de construcții la *diateză reflexivă* în limba engleză:

1. diateza „reflexivă implicită" [7, p. 383]:

(29) Every morning he got up, and ***washed, dressed*** *and thought about the possibility to see her. (D. H. Lawrence, "Lady Chatterley's Lover",* p. 89)

În cazul examinat, verbele posedă forma diatezei active (*washed, dressed*), pe când semnificația este cea a *diatezei reflexive*, deoarece acțiunea autorului se răsfrânge asupra lui.

2. Diateza „reflexivă frazeologică" – la care se referă expresii de felul:

(30) In the end she even ***brought herself to*** *say to her husband it was just as well he had played barber when he did. (D. H. Lawrence, "Sons and Lovers",* p. 16)

(31) She was glad when he ***set himself*** *to little jobs. (Ibidem,* p. 11)

Varietatea menționată este compusă din construcții în care verbul-frazeologism include în sine pronumele reflexiv. Prin urmare, la nivel sintactic, el este parte componentă a predicatului.

3. Diateza „reflexivă explicită" are structura: „V + PRef":

(32) And he ***made himself (and the guest)*** *a jug of wormwood tea. (D. H. Lawrence, "Sons and Lovers",* p. 45)

Deși pronumele reflexiv e în funcție de complement direct, el indică semnificația reflexivă a verbului, ceea ce ne permite să considerăm *diateza reflexivă* în limba engleză drept o categorie semantică, exprimată lexical, spre deosebire de idiomul român și cel francez.

După cum am menționat mai sus pronumele sunt o componentă inevitabilă în cardul expresiei lingvistice ce redă diateza. Verbele pronominale din limba română se impart în câteva grupe: 1) *pronominale absolute* – în structura cărora prezența pronumelui reflexiv este obligatorie: a se abține, a se desprimăvăra, a se încumeta, a se sfii etc.; 2) pronominale relative – aici pronumele este un indice al caracterului subiectiv sau eventiv. Îndepărtarea pronumelui nu duce la schimbarea sensului lexical al sintagmei dar se schimbă structura semantică a verbului: a se deștepta – a deștepta, a se trezi – a trezi, a se astâmpăra – a astâmpăra, a se usca – a usca; 3) Pronominale libere – verbe în structura cărora pronumele este un însoțitor permanent, dar care, autonomie sintactică, se comportă ca orice alt pronume subordonat unui verb: a-i conveni, a-i plăcea, a-i displăcea.

În limba franceză un verb de acțiune poate să se prezinte sub trei aspecte, trei diateze: activă (subiectul îndeplinește acțiune), diateza pasivă (subiectul suferă acțiunea), diateza pronominală numită diateză medie (pronumele reia subiectul).

Multe verbe pot exista la toate cele trei diateze menționate (*Je regarde, je suis regardé, je me regarde*). Unele primesc doar forma diatezei pasive, altele o iau pe cea a diatezei pronominale (*se souvenir, se repentir),* acestea fiind verbele

IRIMIA

Mircea Radu IACOBAN

De cîte ori îmi telefonează o fostă colegă de facultate, ştiu că iar a murit cineva din generaţia noastră. Acum, a rostit numele lui Dumitru Irimia. Mi-a fost coleg de grupă. Şcolirea universitară era lungă atunci (5 ani), răstimp suficient, s-ar zice, pentru a îngădui necesara cunoaştere a colegilor de amfiteatru. Nu-i chiar aşa: a rămas destul loc pentru ulterioare surprize. Mai ales în ce priveşte caracterele, dar şi în teritoriul creativităţii, unde urmau să se afirme şi să se impună colegi cărora pur şi simplu nu li se puteau bănui astfel de disponibilităţi.

Întreg anul de studii, dar mai ales grupa 234, s-a arătat a fi un adevărat izvor de universitari şi de condeieri! Cînd privesc în urmă, mă îngrozesc cît de săraci puteam fi şi cu cît de puţin ne mulţumeam. Fetele purtau fuste din „americă" (biată pînză rebotezată, apoi, „muncitorul"...) şi aceeaşi bluză mai tot semestrul, iar noi, cu paltoanele taţilor întoarse pe dos, bocăneam pe culuarele Universităţii din botinele cu blacheuri, pingelite şi răspingelite. Revăd şi acum eterna flanelă albăstrie, cu bazoane la coate, a lui Titi Irimia, colegul tăcut şi modest, închis în sine şi puţin comunicativ. Se aşeza, de regulă, în ultimul rînd al sălii de seminar, alături de Leon Volovici, care, parcă ceva mai expansiv, se retrăgea şi el repede într-o muţenie deloc „asortată" cu privirile-i ironice şi inteligente.

La cantina „Justin Georgescu" ne regalam cu mereu aceeaşi tocană de cartofi şi cu „crepul" din griş, în tramvai făceam, desigur, blatul şi vara, cînd nu eram încartiruiţi în cazarmă, săpam cu tîrnăcopul (tabere de muncă patriotică!) la fundaţia Casei de Cultură, la Motelul „Bucium", ori la „insula" de la Ciric. Eram, totuşi, veseli şi încrezători. Încrezători în ce? Urma avea să arate. Deloc „fosforescenţii" mei colegi aveau să „explodeze" pur şi simplu în postata cercetării şi a beletristicii.

Cînd am ajuns să lucrez la „Junimea", a fost de unde alege! Acolo a debutat Leon Volovici („Apariţia scriitorului în literatura română", 1976), Liviu Rusu („Vreme trece, vreme vine", 1976), Petru Zugun („Unitate şi varietate în evoluţia limbii române", 1977), Mihai Ursachi („Inel cu enigmă", 1970, apoi „Diotima", 1975, „Marea înfăţişare", 1977). Ceva mai tîrziu urmau să completeze şirul autorilor de cărţi Adrian Voica, Noemi Bomher, Olga Rusu, Mihail Iordache, Gh. Moldoveanu ş.a.

Aici, la „Junimea", a debutat şi Dumitru Irimia, cu „Structura gramaticală a limbii române – Verbul", 1976, ditamai cercetarea, cu adevărat exhaustivă, ce avea să dezvăluie puţin bănuita complexitate şi expresivitate a unei simple părţi de vorbire românească. A urmat „Limbajul poetic eminescian", carte încadrată în colecţia „Eminesciana", în măsură să atragă atenţia asupra unui tînăr eminescolog ce urma să se impună autoritar în domeniu. Comportamentul său afişa o rectitudine aspră, cu solid temei cărturăresc, învecinată cu o explicabilă incapacitate de a tolera compromisul. Ştiu că şi-a pus (prea) mari speranţe în schimbarea din 1989, că a avut parte şi de deziluzii. N-a fost singurul, dar împrejurările aveau să-i adauge încă o preocupare statornică: Basarabia.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

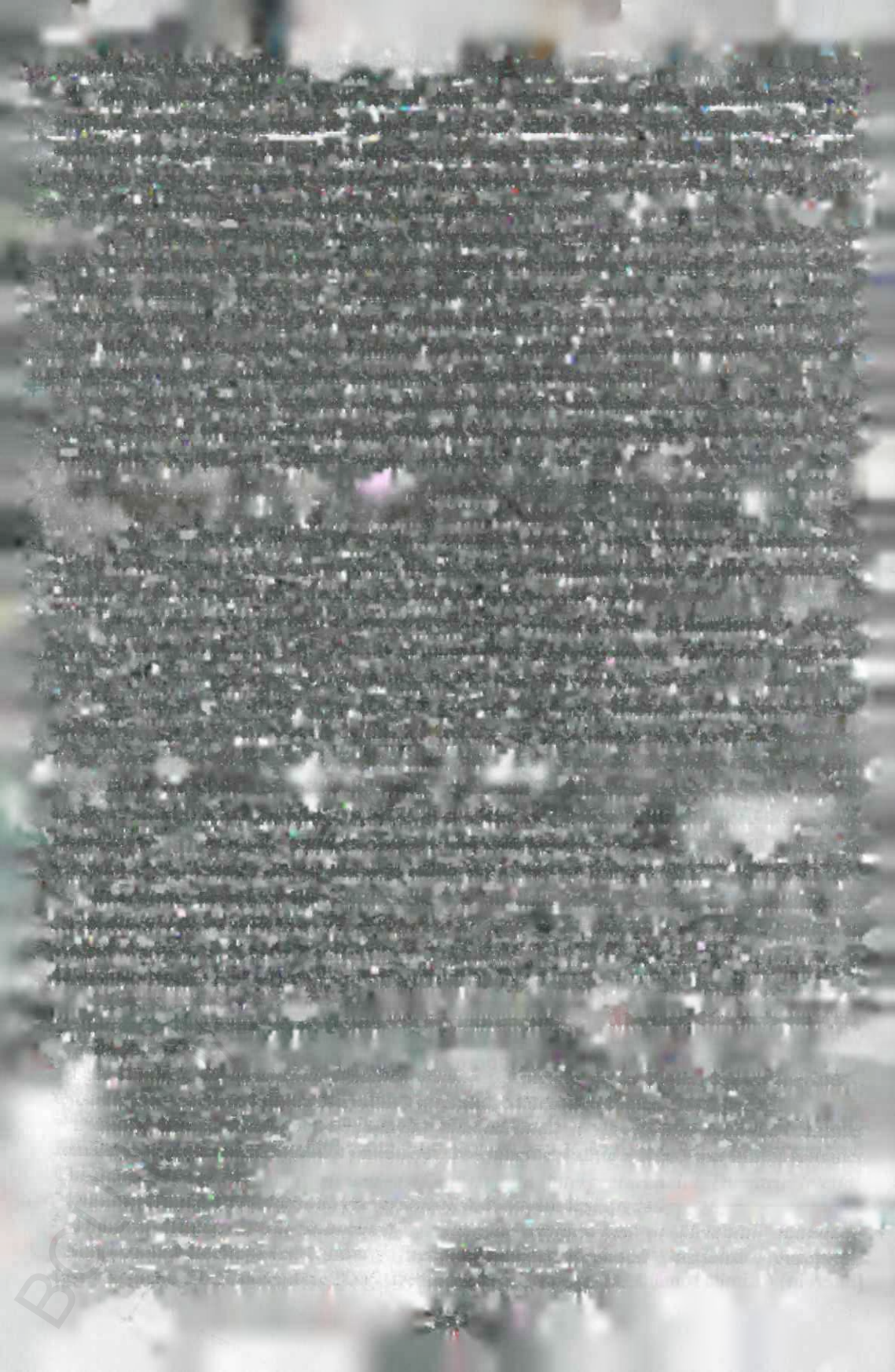

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

pronominale absolute.

Pronumele care reia subiectul uneori poate fi analizat (pronominalele reflexive şi reciproce), alteori poate fi vag şi fără funcţie precisă (pasivele şi subiectivele). Un singur verb poate avea toate cele patru nuanţe: reflexiv (*Il s'aperçoit dans la glace*), reciproc (*Ils s'aperçoivent sur la place*), pasiv (*La ville s'aperçoit de loin)*, subiectiv (*Il s'aperçoit de son erreur*).

Prin urmare conceptul diatezei reciproce este redat lexical în engleză şi gramatical în limbile română, franceză şi arabă. Enunţul ce exprimă semnificaţia reciprocă implică prezenţa pronumelui cu acelaşi nume pe lângă forma corespunzătoare a verbului în toate idiomurile discutate, iar cel ce exteriorizează sensul reflexiv presupune doar forma morfologică a verbului. În limba engleză pronumele reflexiv sau reciproc însoţeşte verbul la forma activă.

În idiomul arab forma verbului la diatezele menţionate se compune cu ajutorul prefixelor, sufixelor şi infixelor. Prefixul *ta-*, similar lui *se* în română, redă semnificaţia reciprocă fiind ataşat verbului la forma VI.. Reflexivul este exteriorizat cu ajutorul lui *n* şi o vocală protetică adăugată verbelor la forma VII şi a prefixului *ta-* asociat verbelor la forma VIII. Pronumele *se* în română nu serveşte drept indicator al reflexivităţii în toate cazurile. Unele verbe iau *se* la forma lor iniţială. Cazuri omogene asemănătoare observăm în limba engleză unde coincide forma pronumelui reflexiv cu cea a pronumelui de accentuare.

Pentru a dezambiguiza semnificaţia construcţiei pronominale, dacă subiectul e la numărul plural, se adaugă al treilea argument în cazul diatezei reciproce şi sunt suficiente două argumente pentru diateza reflexivă.

În limba engleză mijloacele lexicale de exteriorizare a reflexivului reprezintă verbul cu sau fara pronumele reflexiv şi, frazeologismele verbale.

Bibliografie

1. Collection Bescerelle, 1999, *Les verbes arabes*, Hatier.
2. Dimitriu, C., *Morfologia*, 1999, Institutul European, Iaşi, p. 210.
3. Grande, B.M, 1998, *Curs arabscoi grammatiki v sravnitelino-istoricescom osveşcenii*, M. „Vostocinaia literatura".
4. LE ROBERT & NATHAN, 1995, *Grammaire.*
5. Riegel M., Pellat J.-Ch., Rioul R., 1994, *Grammaire méthodique du français.*
6. Ильиш, ИБ. Строй современного английского языка – Москва. – Ленинград: Просвещение, 1965. – 378 с.
7. Лайонз, Д. Введение в теоретическую лингвистику. – Москва: Высшая школа, 1978. – 543 с.

DUMITRU IRIMIA ŞI PRINCIPIILE LINGVISTICII CA ŞTIINŢĂ A CULTURII

Dorel FÎNARU

Cei mai mulţi lingvişti „se specializează" într-un domeniu sau altul al ştiinţelor limbajului: unul e fonetician, altul e gramatician, un altul e lexicolog; unul face lingvistică generală, celălalt lingvistică comparată; unul e dialectolog, altul stilistician iar un altul crede despre sine că este (şi) filozof al limbajului.

Cînd un lingvist scrie lucrări importante în toate aceste domenii, ba încă şi în altele, foarte puţin confraţi în respectă şi îl admiră. Cei mai mulţi îşi simt „felia lingvistică" ameninţată şi sînt profund iritaţi. Iar dacă cel în cauză mai face şi poetică şi stilistică literară, numărul „iritaţilor" se dublează.

Ca şi Coşeriu, Dumitru Irimia îşi situează propriul domeniu de cunoaştere în perspectivă universală şi încearcă să înţeleagă legătura lui cu celelalte domenii ale cunoaşterii. „Cred că în special lingvistica – atunci cînd nu se limitează la informaţia măruntă – este disciplina care deschide cele mai multe perspective, deoarece are cele mai multe legături cu modul de a fi al omului, cu toate activităţile umane în general. Din perspectiva universalităţii culturii, limbajul ocupă poziţia centrală", afirma Eugeniu Coşeriu.

Într-o perioadă în care opera lui Coşeriu era „interzisă" în România, Dumitru Irimia, asumîndu-şi toate riscurile, îl citează pe larg în cursurile sale de lingvistică generală sau în cel de stilistică. Dumitru Irimia va fi cel care mijloceşte legătura lui Coşeriu cu Facultatea de Litere de la Suceava şi astfel ia naştere Colocviul Internaţional de Ştiinţe ale Limbajului, recunoscut în scurt timp drept una dintre cele mai mari manifestări de gen din lume.

Întreaga activitate a lui Dumitru Irimia respectă cele cinci principii ale lingvisticii ca ştiinţă a culturii formulate de Eugeniu Coşeriu şi care demonstrează că opera lui Dumitru Irimia, ca şi a lui Eugeniu Coşeriu, e numai în aparenţă eterogenă.

Principiul obiectivităţii a fost formulat încă de Platon în „Sofistul": „să spui lucrurile aşa cum sînt". E un principiu doar în aparenţă uşor de aplicat „să observăm lucrurile, să le înregistrăm şi să spunem cum sînt." În realitate, noi vedem întotdeauna lucrurile „într-o anumită situaţie istorică, în anumite contexte, dintr-un anumit punct de vedere, într-o anumită perspectivă."

Referindu-se la acest principiu D. Irimia observa: „dacă trecem principiul obiectivităţii din domeniul ştiinţei, al lingvisticii (...) în funcţionarea însăşi a limbii, în procesul de verbalizare a lumii extralingvistice, întrebarea adevărului priveşte raportul dintre lume şi limbă, raport care poartă amprenta implicării în diferite moduri a fiinţei umane. " (D. Irimia, *Unitatea limbii şi literaturii românilor*)

E necesară admiterea pluralităţii punctelor de vedere şi chiar o anumită generozitate cu privire la poziţiile contrare poziţiei noastre. Dumitru Irimia a avut mereu această atitudine: chiar dacă şi-a susţinut cu fervoare părerile proprii, a admis mereu şi păreri divergente, dar bine argumentate.

Ştiinţa trebuie construită cu aceeaşi obiectivitate indiferent de timp, de

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

LA DISCHIDERI

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PREFIXOIDAREA CLASICĂ ŞI PREFIXOIDAREA MODERNĂ ÎN LIMBA FRANCEZĂ

Aliona MACARI
Universitatea de Stat din Moldova, Chişinău, Republica Moldova

Dans le présent article, nous nous proposons de relever la formation des mots à l'aide des préfixoïdes qui constituent des formes tronquées de certains lexèmes d'origine française, à côté des préfixoïdes provenus du latin ou du grec. De nombreux linguistes ont remarqué l'existence des préfixoïdes que nous appelons classiques, nommés aussi recomposés classiques, confixes, éléments de composition classique, mots-préfixes gréco-latins, quasi-morphèmes, archéoconstituants, éléments formatifs néoclassiques, confixes savants, etc., et des préfixoïdes dits modernes, nommés recomposés modernes, pseudo-confixes, pseudo-éléments de composition, mots-préfixes pseudo-classiques, fracto-morphèmes, fractoconstituants, éléments formatifs de seconde génération, confixes modernes ou néoconfixes, etc.

Prefixoidarea reprezintă un procedeu foarte productiv de formare a cuvintelor în limba franceză. Analiza minuţioasă a surselor teoretice şi lexicografice ne-a permis să relevăm existenţa nu doar a unor prefixoide ce provin din limbile greacă sau latină, dar şi a unora ce constituie forme trunchiate ale lexemelor de origine franceză. Mulţi lingvişti au remarcat utilizarea acestor prefixoide, pe care noi le vom numi **moderne**, alături de **prefixoidele clasice**.

Astfel, încă lingvistul francez H. Mittérand vorbeşte despre aşa-numitele **recomposés „classiques"**, care conţin un radical de origine latină sau greacă (*carbonifère, pédicure; électrotechnie, génotype*) şi **recomposés „modernes"**, care îşi calchiază formarea pe baza celor precedente, cu ajutorul diverşilor radicali, a căror vocală finală devine *-o*, asemenea recompuşilor de origine greacă, sau *-i*, asemenea celor latini: *germano-anglais, afro-asiatique, servo-mécanisme, socio-professionnel, publi-rédactionnel, morti-natalité, surdi-mutité* (Mittérand 1965: 58-59).

Şi în lucrările de lingvistică franceză mai recente întâlnim opinii cu privire la delimitarea acestor tipuri de prefixoide. Astfel, lingvistul R. Kocourek constată că pe lângă cuvintele confixate (formaţiuni afixoidale în terminologia noastră), există şi cuvinte compuse ce conţin forme abreviate, asemănătoare formal cu confixele, ca de exemplu. *télévision* (confixul *télé-* – «loin») / *téléspectateur* (forma abreviată *télé* = télévision); *autopilote* (confixul *auto-* «soi-même») / *autoroute* (forma abreviată *auto* = automobile); *photosynthèse* (confixul *photo-* «lumière») / *photocopie* (forma abreviată *photo* = photographie). Elementele *télé-, auto-, photo* din lexemele *téléspectateur, autoroute* şi *photocopie* sunt denumite **pseudo-confixe** (Kocourek 1991: 130).

Lingvistul francez B. Fradin distinge **elementele de compunere clasică** (*scaphe, logie, drome*), alături de aşa-zisele **pseudo-elemente de compunere** precum *-ciel, -tel, euro-* (*progiciel, éducatel, europrojet*) (Fradin 2003, p. 73), cercetătorul M.D. Picone relevă categoria **„les mots-préfixes gréco-latins"** de tipul: *aéro-, bio-, photo-, turbo-*, alături de **„mots-préfixes pseudo-classiques"** ca

grație dumneavoastră, actorii dezbaterilor științifice deseori explozive, în cadrul acestui Forum al cercetării lingvistice.

Vom repeta astăzi nume, cu dragoste și dor, precum: Mihail Iordache, Eugeniu Coșeriu, Anatol Ciobanu, Dumitru Irimia, Silviu Berejan, Anne-Marie Houdebine-Gravaud, Herman Braet, Gheorghe Moldoveanu, Anne Bodnarenco, Grigore Bostan, Jean-Michel Eloy, Catherine Kerbrat-Orecchioni și mulți, mulți alții, iertată-mi fiind omisiunea.

La a zecea sa aniversare, Colocviul nostru – ȘCOALĂ și-a dorit o secțiune specială numai pentru tinerii cercetători. Rezultatul: această ediție a devenit una a tinerilor cercetători.

Vă mulțumim tuturor pentru că, și prin aceasta, prestigiul C.I.S.L. "Eugeniu Coșeriu" se confirmă, după cum se confirmă faptul că ștafeta e predată și încredințată pe mâini bune.

Celor vechi și celor noi la acest Colocviu, celor care îl prețuiesc și-l înțeleg, susținându-i misiunea de făclie vie pe tărâmul Cunoașterii, le mulțumesc acum în urarea simplă a veșniciei: La mulți ani! Colocviului și oamenilor săi!

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

COMENTARII SINTETICE
IN PLAN

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

în exemplele de tipul: *ciné-club, déco-bricoleur, Ecogaz, info-panneau, publi-reportages, auto-école, télé-diffusion* (Picone 1991: 154-155); savantul J. Tournier vorbeşte despre **„quasi-morphèmes"** (Tournier 1991: 151-152), care reprezintă o clasă a căror proprietăţi fonetice şi distribuţionale le disting de alte morfeme şi care se combină între ele pentru a forma compuşii neo-clasici, şi despre **„fracto-morphèmes"**, constituind fragmente de morfeme, ce le reprezintă într-un cuvânt construit: eng. *narco-* reprezintă *narcotics* în *narcodollar*, *petro-* reprezintă *petroleum* în *petrodollar*, etc. (Ibidem: 79-80).

Şi cercetătoarea D. Corbin pune în evidenţă elementele numite **„archéoconstituants"** (constituenţi împrumutaţi de limba franceză din greacă sau latină, utilizaţi în special în compunerea savantă) şi **fractoconstituants** (forme trunchiate ale unităţilor lexicale ce păstrează sensul lor descriptiv) (Corbin, Paul 2000: 58-60).

În lingvistica italiană, lingvistul C. Iacobini distinge, alături de elementele formative neoclasice, abrevieri utilizate în calitate de formanţi cu acelaşi statut. Astfel, savantul italian denumeşte elementele provenite din abrevieri de tipul *tele-, eco-, bio-, aero-, auto-, moto-, radio-*, etc. drept elemente de „generaţia a doua". El constată că unele elemente formative obţinute în rezultatul abrevierii pot achiziţiona o oarecare autonomie sintactică, fiind utilizate în calitate de substantive: ex. *auto, foto, moto, porno, radio, stereo, turbo, video*.

Lingvistul J. Radimský relevă printre cuvintele confixate nu numai unităţi formate cu ajutorul elementelor greco-latine (**confixation savante**), ci şi cele formate de la confixe moderne (**confixation moderne**) (Radimský 2006: 85). Acest procedeu este denumit **néoconfixation.**

În lingvistica anglo-saxonă, lingvistul B. Fradin pune în evidenţă compunerea savantă (**learned word formation**: *hydrophobe, bathyscaphe, hypothermie, hydrure*), care aparţine în mod normal morfologiei şi compunerea cu fractoformanţi (**compounding with fractoformatives**), ce nu corespunde standardelor morfologiei (Fradin 2000: 53-54).

Şi derivatologul I. Dumbrăveanu constată existenţa unui proces de morfemizare şi trecere în categoria afixoidelor nu doar a elementelor de compunere savantă, ci şi a bazelor trunchiate ale unor lexeme autonome în plan sincronic, ca *aero-(aeri-), ciclo-, cosmo-, fizio-, disco-, narco-, termo-, fibro-, vibro-, turbo-, fero-, socio-, eco-, petro-, topo-, ritmo-* etc. Savantul conchide că, după gradul de regularitate şi productivitate derivaţională, formaţiile care conţin în calitate de prim-elemente baze trunchiate se apropie de prefixoidele propriu-zise. În consecinţă, morfemizarea şi trecerea treptată a unor astfel de prim-elemente în categoria afixoidelor nu poate fi pusă la îndoială (Dumbrăveanu 2008: 64-65).

Aşadar, în urma analizei opiniilor lingviştilor, vom evidenţia **prefixoidarea clasică**, care reprezintă procedeul de formare a cuvintelor pe baza elementelor de origine latină sau greacă, şi **prefixoidarea modernă**, ce utilizează forme trunchiate ale unor lexeme în construirea cuvintelor.

În cele ce urmează, vom prezenta inventarul celor mai importante prefixoide, având la bază dicţionarele *Le Nouveau Petit Robert de la langue*

* * *

Până acum am trecut în revistă unele succese privind situația glotică din RM în cei 20 de ani. E vorba de un aflux (sau ascendență) în *politica față de limbă* din partea Puterii, a guvernării. Această stare de lucrări durează până la 1994, data adoptării *Constituției RM*, în special a articolului de tristă faimă, cu numărul 13, care stipulează: „Limba de stat (oficială) a Republicii Moldova este limba moldovenească".

Din acest an începe de fapt declinul, încercarea Puterii de a ne împinge înapoi, de a ne obliga să promovăm falsul referitor la glotogeneza și etnogeneza neamului nostru.

Ne vom opri la câteva fapte, ce ne vorbesc despre grave lacune, alarmante goluri, în situația glotică din RM, cauzate, în parte, de politica lingvistică, strâmbă a Puterii.

I. *Limba Română* nu a devenit încă *Limbă de Comunicare interetnică*, funcția aceasta continuă s-o dețină limba rusă (etnia rusă constituie 5, 9% din toată populația Republicii Moldova).

II. Puterea a promovat în ultimii ani o politică *antinațională* și ca referire la etniile minoritare din RM. Pe toate căile tinerii găgăuzi, bulgari, ucraineni sunt orientați spre școlile cu limbă rusă de predare (sau, respectiv, spre școlile mixte, unde *de facto* tot predomină *limba lui Puşkin*).

E de neimaginat că în localitățile cu populație mai mult sau mai puțin compactă de găgăuzi, bulgari, ucraineni toate manifestările oficiale se petrec în limba rusă.

Semnificativ e cazul băscanului Mihail Formuzal. Dlui a învățat româna, dar se plânge că în Găgăuzia, *nu are cu cine comunica românește* (vezi Mariana Rață, în „Jurnal de Chișinău, 21-VIIII-09, p. 9").

III. Predarea deseori sub nivel a obiectivelor filologice (limba, literatura) și a celor nefilologice în multe școli rurale. Cauzele sunt mai multe:

- Numărul insuficient de profesori (de toate obiectele, inclusiv cele filologice). Actualmente școlile din învățământul preuniversitar au nevoie de peste 2000 de profesori;
- Insuficient sunt asigurate școlile cu literatură didactică în limba română;
- Țărănizarea forțată a profesorilor din mediul rural. În loc să se autocultive ca intelectuali: să citească, să se pregătească de orele ce urmează a le preda, bieții profesori și profesoare îngrijesc de vite, de sectoarele (loturile) de pământ, de micile ferme.

Notă: Gravă este situația cu predarea în limba română și în Transnistria. Deși conform Recensământului populației din 1989 moldovenii constituiau 40% (ucrainenii 28% și ruşii tot 28%) din numărul total de populație din Autoproclamata RMN, această propoziție nu se respectă în învățământ. De exemplu: în 82% din școli curriculumul este *elaborat în limba rusă*, în 13, 5% în limba moldovenească cu grafie rusă, în 3,8% Curriculumul este în limba moldovenească (română) cu grafie latină (și doar 0,7% în limba ucraineană). Așadar, procesului de rusificare

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

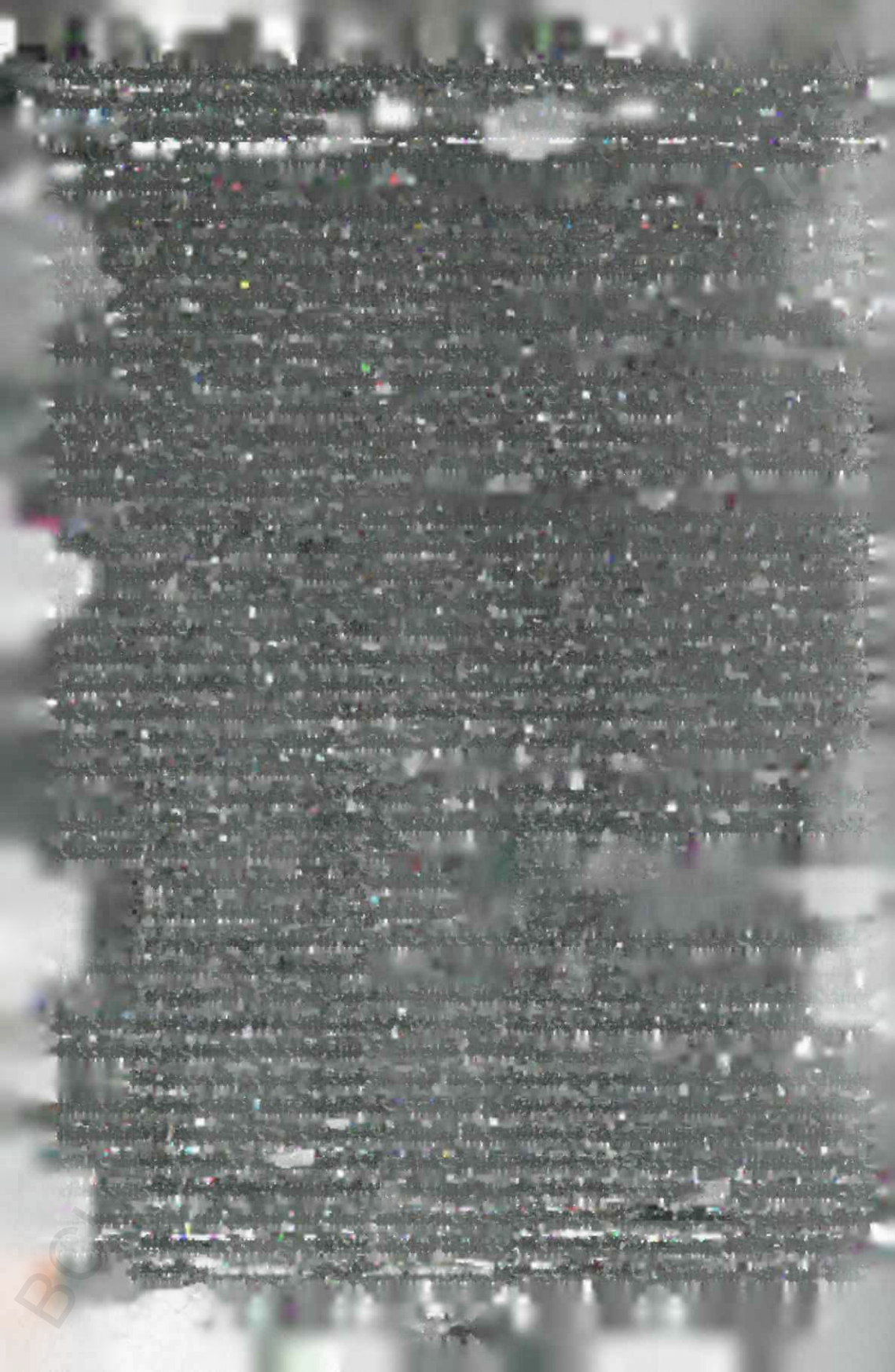

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

française 2008 şi *Trésor de la Langue Française Informatisé:*

a) **prefixoide clasice:**

❖ *de origine latină:*

Elemente	*Sens*	*Exemple*
calori-	chaleur	*calorifère*
mini-	très petit	*minisatellite*
multi-	nombreux, plusieurs	*multimédia*
omni-	tout	*omnipraticien*
ovi-, ovo-	œuf	*oviforme*, **ovocyte**
pédi-	pied	*pédicure*
pluri-	plusieurs	*pluriculturel*
radio-	rayon	*radioactif*
uni-	un	*unidimensionnel*

❖ *de origine greacă:*

Elemente	*Sens*	*Exemple*
aéro-	air	*aérofrein*
agro-	champ	*agroalimentaire*
anthropo-	homme	*anthropocentrique*
auto-	de, par soi-même	*autosuffisance*
bio-	*vie*	*biopsie*
cardio-	cœur	*cardiovasculaire*
cyto-	cellule	*cytologie*
démo-	peuple	*démographie*
électro-	électricité	*électro-acoustique*
géo-	terre	*géostationnaire*
grapho-	écrit	*graphologie*
hélio-	soleil	*héliomarin*
hémato-, hémo-	sang	*hématologie, hémophilie*
hétéro-	autre	*hétérosexuel*
homéo-, homo-	semblable	*homéopathie, homotype*
hydro-	eau	*hydrothérapie*
iso-	égal	*isomorphie*
lipo-	graisse	*liposuccion*
litho-	pierre	*lithosphère*
macro-	grand	*macrocontexte*
méga-, mégalo-	grand	*mégatonne, mégalomane*
micro-	petit	*micro-ordinateur*
mono-	seul	*monomoteur*

BCU "SPIRU HARET" UNIVERSITY LIBRARY

semantic definitions and sequents inferred in accordance with the rules of the deduction system is secured by the main metalogical theorems for first-order systems, viz. soundness and completeness.

A deduction system is sound with regard to the clauses of the semantic system which defines the notion of logical truth if and only if (iff) all the sequents of the systems which can be inferred through the rules of the system are valid. Conversely, a deduction system is complete with regard to the semantics iff all the valid well-formed formulae are deducible within the deduction system. If both conditions are met, then the system is adequate with regard to the semantic concept of logical truth or valid formula.

Now, another type of representational semantics, which differs in substantial ways from model-theoretic semantics, is Donald Davidson's truth-theoretic semantics.[1] The idea is to use an axiomatic Tarski-style truth theory for the language, which satisfies certain demands, to serve as the form of a compositional meaning theory for the language. More specifically, a finitely axiomatizable truth theory will enable us to infer for every sentence *s* of the object language a biconditional (T-theorem) of the form

(*T*) *s* is true iff *p*

where *s* is a structural description (name) of an object language sentence and *p* stands for a metalanguage sentence that gives *conditions* under which *s* is true. Even if truth is not meaning, provided the axiomatic truth theory satisfies some constraints and we realize that it satisfies them, we can use the theory to interpret sentences of the object language and to see the compositional nature of our understanding of them. One stringent constraint is Tarski's Convention *T* or a counterpart of it for natural languages. Convention *T* imposes that an adequate theory of truth for a language has as theorems all and only instances of (*T*) in which *p* is a metalanguage translation of *s*. Davidson's crucial idea about how a truth theory can serve for a compositional theory of meaning is precisely that under the circumstances described so far we are in a position to know that "... is true iff _ _ _" can be substituted by "... means that_ _ _".and the outcome is a true sentence. The crucial point is that, in contradistinction to model theory, the metalanguage sentence *p* does not provide a semantic value for the object language sentence *s* whose truth-condition we want to establish. What *p* gives us instead is a sufficient and necessary condition for *s*'s truth.

Inferentialism

By inferentialist semantics I mean, rougly, a rule-based semantic system. Historically, the idea that the meanings of various logical concepts are to be rendered via rules for introducing those terms into and respectively for eliminating those terms from the discourse is associated with the work of the German mathematician and logician Gerhard Gentzen.[2]

---

[1] Donald Davidson, 'Truth and Meaning'.

[2] Gerhard Genzen, 'Investigation into Logical Deduction'.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

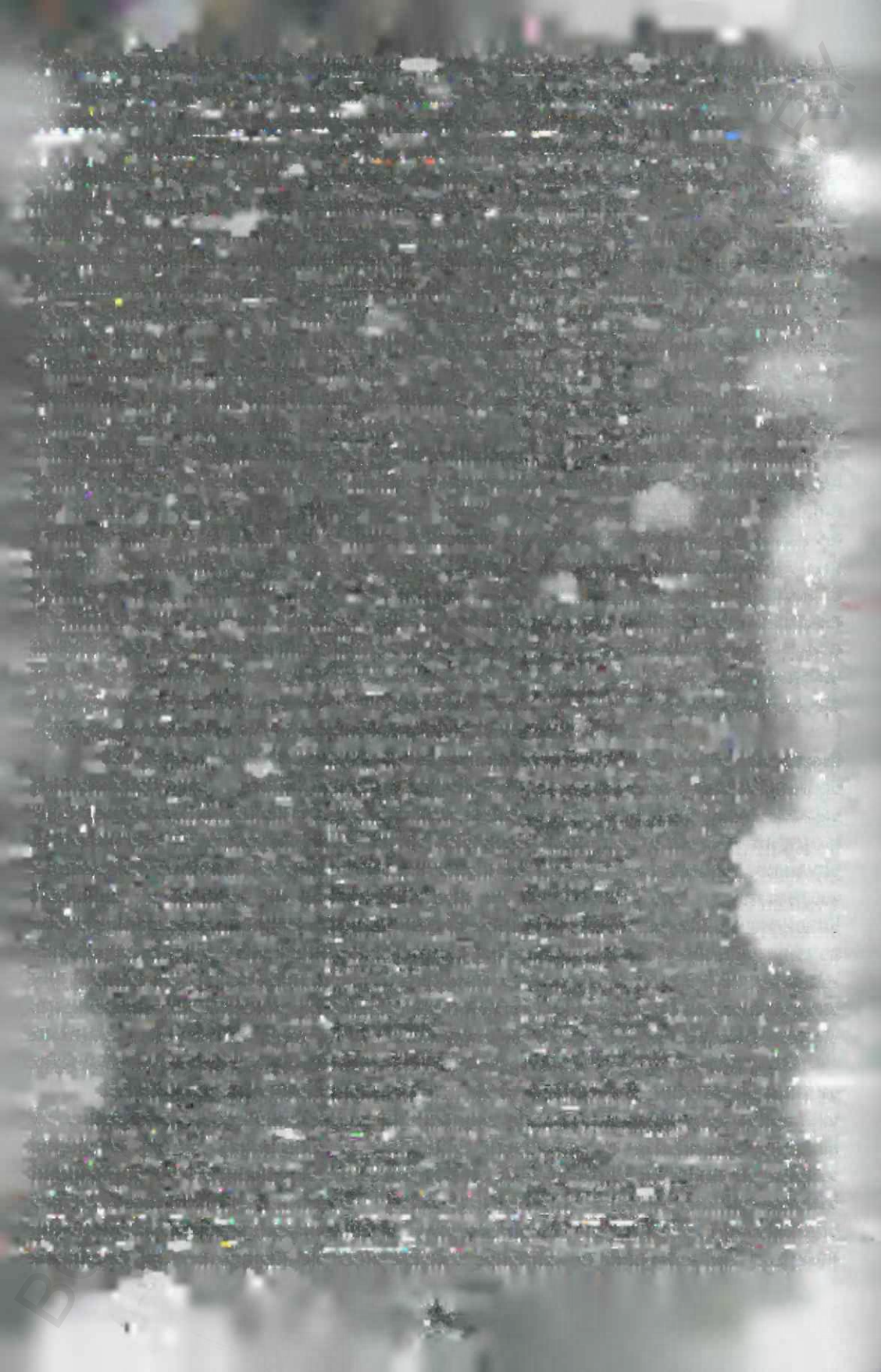

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

néo-	nouveau	*néologisme*
neuro-, névro-	nerf	*neurovégétatif, névropathie*
ophtalmo-	œil	*ophtalmologie*
patho-	maladie	*pathogène, névropathe*
phon(o)-	voix, son, langage	*phonasthénie, phonothèque*
photo-	lumière	*photographie*
poly-	nombreux	*polycopie*
pseud(o)-	faux	*pseudarthrose, pseudopode*
techno-	science	*technocrate, pyrotechnie,*
télé-	loin	*télétraitement*
thermo-	chaleur	*thermocollage*
zoo-	animal	*zoomanie*

b) prefixoide moderne:

Elemente	*Cuvântul de origine*	*Exemple*
afro-	africain	*afro-cubain*
auto-	automobile	*auto-école*
cosmo-	cosmos	*cosmopolitisme*
ciné-	cinématographe	*ciné-club*
éco-	écologie	*écocitoyen*
électro-	électricité	*électrochoc*
franco-	français	*franco-allemand*
moto-	moteur	*motopompe*
narco-	narcotique	*narcoanalyse*
pétro-	pétrole	*pétrochimie*
photo-	photographie	*photocopie*
publi-	publicité	*publireportage*
radio-1	radiophonie	*radiodiffusion*
radio-2	radiographie	*radio-diagnostic*
radio-3	radioactif	*radio-cobalt*
socio-	social	*socioéconomique*
télé-	télévision	*téléfilm*
turbo-	turbine	*turbocompresseur*
vidéo-	vidéo	*vidéoconférence*

BCU "LUCIAN BLAGA" UNIVERSITY LIBRARY

la connaissance et la science commencent au-delà de la présence énergétique des objets et des phénomènes du monde, elles sont là où se manifeste le signe, en tant que processus de relations signifiantes qui donnent forme et sens au monde en l'assagissant, en y mettant de l'ordre de par son information au moyen des signifiés qui font possible la connaissance et permettent, à travers la désignation, d'atteindre le monde extralinguistique, réel ou imaginaire tel que l'intelligence sémiotique de l'homme le perçoit et le constitue en signifiés: *Le signifié n'implique donc que la possibilité de l'étant — de l'être ceci ou cela —, et non pas l'étant en tant que tel. Ce n'est que dans un second moment que le langage peut parvenir à la désignation d'un étant particulier, correspondant à telle ou telle modalité de l'être* (p. 25). C'est le langage qui nous permet de rencontrer le monde, les choses et les phénomènes, de les approcher, de les mettre sous la loupe: *Mais ce qui est plus important et même essentiel, c'est que le langage rend les choses accessibles à l'investigation objective, de sorte qu'il peut être considéré comme le point de départ et la base première de la science* (Coseriu, 2001: 26). De là vient la liberté de l'homme de répondre ou non, après l'analyse et l'interprétation de l'information, aux signes qui s'adressent à lui et qu'il adresse à autrui quand il en a appris les signifiés: «*Plus nous vivons dans les signes et moins les choses mordent sur nous* (Bougnoux, 1993: 97). Dire cela, c'est évoquer la fonction euristique du langage. La science part forcément toujours du langage, et ce faisant, elle peut aller plus loin que celui-ci, car le savoir, aussi minime soit-il, pratique ou théorique, est toujours stocké et conservé par le langage. Et à ce titre, nous disons qu'il ne peut y avoir de vieux savoir (transmission) ni de nouvelle science (création) sans le langage. Voici comment Coseriu (2001: 28) décrit la relation de la science avec le langage: *Toute science va au-delà du langage dans deux sens essentiels: d'un côté, la science se dirige vers la réalité des choses elles-mêmes et aussi vers des choses non données par le langage (des choses qu'elle découvre elle-même ou qu'elle délimite par les critères qui lui sont propres); de l'autre, la science opère une détermination particulière du langage en tant que langage technique (nomenclature, terminologie) aussi bien pour ce qui est déjà donné dans le langage dit «naturel» que pour des choses qu'elle-même découvre et délimite. Mais dans les deux cas, la science trouve dans le langage sa base (en tant que transmission, n. n. V. D). et son point de départ (création de nouveau savoir, n. n. V.D.).*

Le langage comme ένέργεια, activité créatrice et libre

Ce qui conforte encore davantage la relation étroite, consubstantielle et fortement dynamique entre le langage et la connaissance, c'est, chez le même Coseriu, la conception du langage comme **ένέργεια,** idée exprimée par Humboldt dans son ouvrage *De la diversité de structure du langage humain*: «le langage en soi-même n'est pas un produit (έργον), mais une activité (ένέργεια)» (*apud* Coseriu, 2001: 20). Le savant roumain rétablit, contre les distorsions qu'il a subies dans la littérature linguistique, le sens précis où Humblodt emploie le terme ένέργεια, à savoir le sens d'activité, non pas une activité quelconque mais bien une activité particulière et bien déterminée, telle que l'entendait Aristote quand il utilisait

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

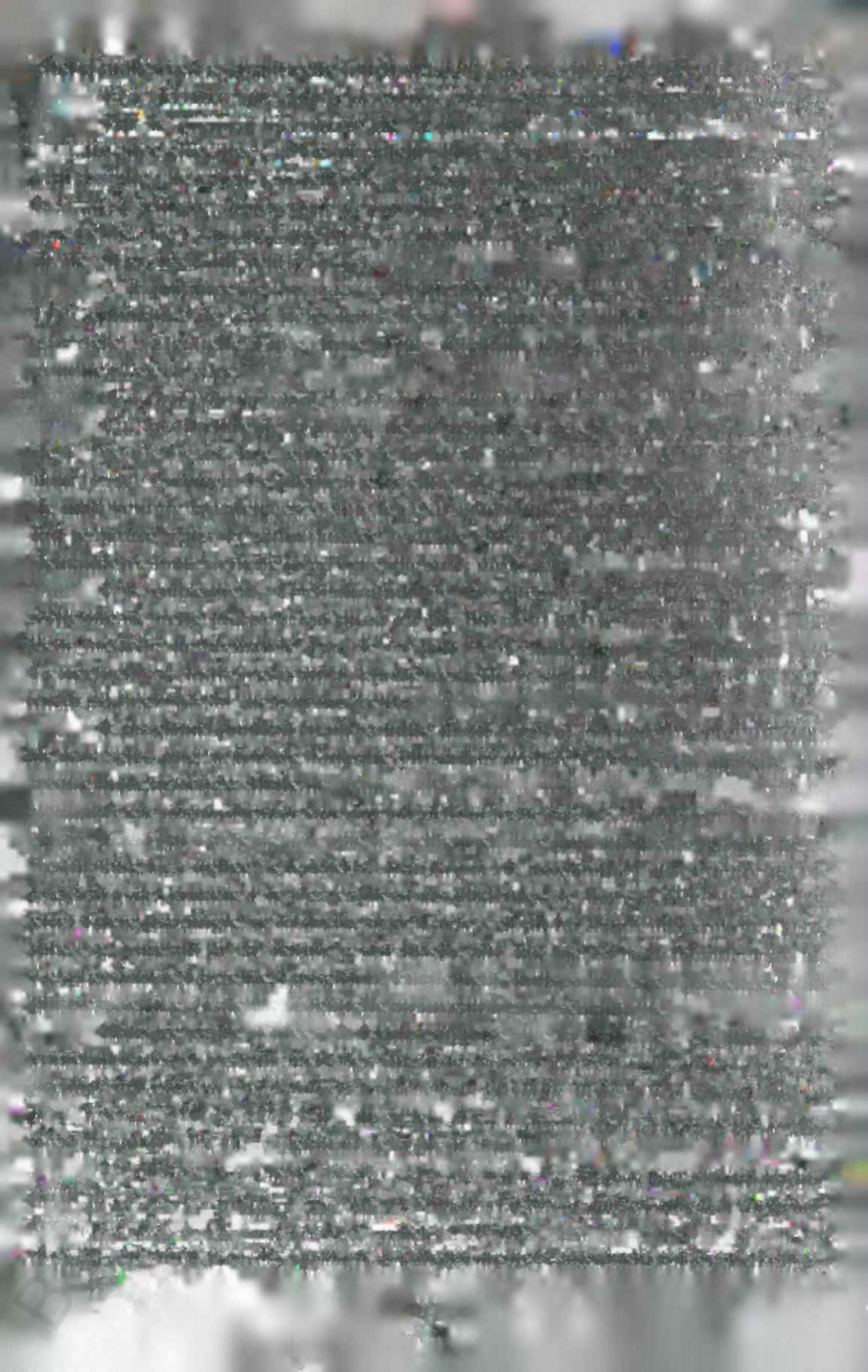

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Analiza minuțioasă a acestor prefixoide clasice și moderne ne-a permis să relevăm câteva particularități specifice acestora. Astfel, acești formanți posedă un șir de **trăsături comune**, precum ar fi:

- atât prefixoidele clasice cât și cele moderne sunt lipsite în general de posibilitatea de a funcționa în mod autonom din punct de vedere sintactic;
- ambele tipuri de prefixoide provin de la o bază liberă existentă în limbile clasice sau în limba franceză și exprimă semnificate de tip denotativ-lexical;
- prefixoidele clasice și prefixoidele moderne se termină cu o vocală (de obicei *o-* sau *i-*, mai rar vocala *e-*), care face legătura cu celălalt element al formațiunii prefixoidale;
- ordinea regresivă (determinant-determinat) a elementelor în cadrul prefixoidării clasice și moderne, spre deosebire de ordinea progresivă tipică compunerii franceze.

Referindu-ne la **trăsăturile distinctive** între prefixoidele clasice și cele moderne, am putea cita câteva:

- prefixoidele clasice provin de la lexeme de origine greacă sau latină, pe când cele moderne reprezintă forme trunchiate ale unor lexeme tipic franceze;
- afixoidele clasice se pot combina între ele pentru a forma cuvinte compuse savante (ex: *biopsie, cytologie, graphologie, hémopathie, etc.*), dar prefixoidele moderne contractează de obicei raporturi derivaționale doar cu baze autonome (ex: *motopompe, photocopie, téléfilm, etc.*);
- unele prefixoide clasice pot apărea atât în poziția inițială, cât și în cea finală a unui lexem (ex: ***morphologie/antropomorphe; pathogène/névropathe; phonothèque/francophone; thermocollage/isotherme;*** *etc.*), pe când prefixoidele moderne apar doar în poziția inițială a formațiunii prefixoidale;
- prefixoidele moderne achiziționează mult mai ușor statutul de lexem autonom (ex: *auto, moto, porno, radio, turbo, vidéo, etc.*), spre deosebire de cele clasice.

Așadar, faptele prezentate ne permit să conchidem că prefixoidarea reprezintă un procedeu foarte viabil și productiv de formare a cuvintelor și să insistăm asupra diferențierii prefixoidării clasice și prefixoidării moderne în limba franceză, care ar putea deschide noi perspective de cercetare a fenomenelor în cauză în lingvistica contemporană.

Bibliografie

1. Corbin, D., Paul, J., 2000, *Aperçus sur la créativité morphologique dans la terminologie de la chimie // La banque des mots*, nr. 60, Conseil International de' la Langue Française, Paris, p. 51-68.
2. Dumbrăveanu, I., 2008, *Studiu de derivatologie romanică și generală*, CEP USM, Chișinău.
3. Fradin, B., 2000, *Combining forms, blends and related phenomena //* In Ursula Doleschal and Anna M. Thornton (eds.) *Extragrammatical and Marginal Morphology*, Lincom Europa, München, p. 11-59.
4. Fradin, B., 2003, *Nouvelles approches en morphologie*, Presses Universitaires de France, Paris.

le locuteur fait dans son langage intérieur avant d'attribuer et d'expliciter un trait qui devrait devenir propre à un objet. Ce tri suppose la prédication dans notre langage intérieur de plusieurs propriétés à l'objet jusqu'à ce qu'on parvienne à la définir exactement. Le locuteur identifie la propriété qui serait propre à l'objet, qui pourrait devenir un élément inhérent à sa structure conceptuelle. Il est vrai que le locuteur pourrait prédiquer nombre de propriétés à l'objet, néanmoins la prédication des propriétés à l'objet ou à une situation est limitée. Ces limites font partie, avant tout, de la nature de l'objet, ensuite des savoirs du destinataire collectif, de ses compétences linguistiques et logiques. Ces critères conditionnent l'acceptabilité ou de la non-acceptabilité de l'attribution de la propriété. Finalement, pour prédiquer des traits nouveaux à l'objet, qui soient acceptés par le destinataire collectif, il faudrait qu'ils soient objectifs, qu'ils reflètent la nature de l'entité de la réalité.

Par suite, la nature de l'objet ainsi que l'acceptabilité ou la non-acceptabilité des propriétés nouvelles par le locuteur collectif constituent des facteurs déterminants dans leur prédication à certains objets. Pour un enfant cette opération mentale pourrait présenter certaines difficultés. Il est certain qu'on examine les deux actes psychiques en les rapportant aux locuteurs ayant une expérience de la vie.

La nouvelle propriété attribuée à l'objet pourrait devenir sa propriété lorsqu'elle persistera dans les jugements de valeur apportés par l'individu sur l'objet, ceci implique l'importance du temps afin qu'elle soit acceptée, reconnue ou contestée par d'autres locuteurs. Cette propriété, une fois acceptée, peut se transformer en trait constant de l'objet, suite à sa répétition et à sa persistance dans l'objet.

L'analyse intérieure effectuée sur les actes de nature psychique qui restent à la source de l'acte de prédication et d'assertion permet d'induire la première distinction entre ces actes; elle réside, à notre avis, dans le degré d'intensité de l'activité mentale qui les produit:

la prédication implique une série d'opérations psychiques assez intensives dont la visée est de prédiquer une nouvelle propriété à l'objet, tandis que l'assertion a pour objectif la simple constatation de l'existence des propriétés naturelles dans la structure conceptuelle de l'objet ou de l'existence de ce dernier.

Cette différence est déterminée par la nature de nos organes sensoriels qui participent à livrer au cerveau une matière à travailler et à retravailler. Il va de soi que la sensation transmise par l'organe de la perception visuelle incite le locuteur à confirmer, attester l'existence de la propriété dans la chose par la voie linguistique ou à l'intérioriser, à l'emmagasiner dans le dépôt de ses savoirs. Par exemple, l'observation visuelle d'une propriété nouvelle comme celle de la couleur ou de la forme de l'objet, de son volume va être explicitée au moyen d'une phrase assertive; par cet outil syntaxique le locuteur va désigner une vérité factuelle.

Ainsi, les propriétés naturelles conditionnent-elles la production des phrases véricconditionnelles, celles-ci étant évidemment des produits de l'acte de l'assertion et non pas de la prédication. Ce type d'acte psychique ne demande pas de la part de l'individu qui analyse l'objet des efforts psychiques pour définir la propriété saisissable par nos organes de perception, tandis que la propriété interne ne demande pas à effectuer une activité psychique pour l'identifier, la détacher de son

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAS/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

5. Iacobini, C., 2004, *Composizione con elementi neoclassici* // In Maria Grossman, Franz Rainer (eds.) *La formazione delle parole in italiano*, Max Niemeyer Verlag, Tübingen, p. 69-95.
6. Kocourek, R., 1991, *La langue française de la technique et de la science. Vers une linguistique de la langue savante*, Oscar Brandstetter Verlag GMBH & Co. KG, Wiesbaden.
7. *Le Nouveau Petit Robert de la langue française 2008*, 2007, Dictionnaires Le Robert, Paris .
8. Mittérand, H., 1965, *Les mots français*, Presses Universitaires de France, Paris.
9. Picone, M. D., 1991, *L'impulsion synthétique: le français poussé vers la synthèse par la technologie moderne* // *Le français moderne*, 59ème année, nr. 2, Conseil International de la Langue Française, Paris, p. 148-163.
10. Radimský, J., 2006, *Les composés italiens actuels* // *Echo des Etudes Romanes*, I-2, p. 84-86; www.eer.cz/files/eer_I-2-07-theses.pdf.
11. Radimský, J., 2007, *Un confixe autonome est-il un substqntif épithète? Remarques à propos de la directionnalité dans la morphologie lexicale* // *Echo des Etudes Romanes*, III, 1-2, p. 109-122; www.eer.cz/files/eer_III-1-09-Radimsky.pdf.
12. Tournier, J., 1991, *Structures lexicales de l'anglais: Guide alphabétique*, Edition Nathan, Paris.
13. *Trésor de la Langue Française Informatisé*, 2007, www.atilf.atilf.fr.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

limbile „înrudite" în acest sens se aseamănă şi din punct de vedere material (de exemplu, formele şi procedeele morfologice „moştenite" ale limbii engleze se aseamănă cu forme şi procedee morfologice ale altor limbi germanice).

Analogia de natură tipologică e analogie de procedee şi categorii funcţionale (de exemplu, maghiara şi turca prezintă aceleaşi procedee generale de „aglutinare" şi de „armonie vocalică").

Analogia de latură „areală" e în primul rând analogie de procedee condiţionată de influenţe: limbile unei arii utilizează în acelaşi fel „instrumentele" (formele) lor de origine materială diferită.

Prin urmare, limbile pot fi comparate între ele şi clasificate din aceste trei puncte de vedere: ele pot constitui (după G. A. Klimov) *clase genealogice* (sau *„familii lingvistice"), clase tipologice* şi *clase „areale"* (sau *„ligi lingvistice").* Aceste clase pot, bineînţeles, să coincidă; şi coincid chiar de cele mai multe ori, însă nu în mod necesar.

Cu alte cuvinte: limbile din aceeaşi familie ţin, de regulă, de acelaşi tip lingvistic şi aparţin, de obicei, aceleiaşi arii lingvistice; ele pot însă şi să dezvolte tipuri lingvistice diferite şi pot fi atrase în arii diferite de afinitate secundară. Astfel, engleza diferă la nivelul tipului lingvistic de celelalte limbi germanice (şi, mai ales, de limba germană); tot astfel, limba bulgară modernă prezintă un alt tip lingvistic decât celelalte limbi slave şi, din punct de vedere areal, aparţine aşa zisei „ligi lingvistice balcanice".

Aceleaşi criterii se pot aplica şi dialectelor, care, de fapt nu sunt altceva decât limbi – sisteme lingvistice „sintopice" (delimitate în spaţiu) subordonate unei limbi istorice. Între dialectele aceleiaşi limbi istorice există prin definiţie unitate genealogică, ele pot însă dezvolta subtipuri diferite în cadrul aceluiaşi tip şi pot fi atrase in arii lingvistice diferite. Ba mai mult: dialectele înrudite genealogic, dar ţinând de sisteme dialectale diferite, pot converge într-o singură limbă istorică. Acesta este cazul limbii italiene: italiana, ca limbă istorică, cuprinde, datorită convergenţei din epoca preromanică şi romanică, dialecte care, la origine, ţineau de ramuri diferite ale limbii latine vulgare;

E) schimbarea lingvistică, considerată pentru aceleaşi serii de fapte în mai multe limbi (sau în mai multe dialecte), poate fi, din aceleaşi motive, de trei tipuri (G. A. Klimov). În cadrul unităţii genealogice originare, schimbarea este *divergenţă* şi duce la diversitate la nivelul normei şi al sistemului, uneori şi la nivelul tipului;în cadrul unităţii tipologice ea este *paralelism* (schimbare în acelaşi sens cât priveşte principiile de structurare); şi, în cadrul unităţii „areale", este *convergenţă.* Între sistem şi normă, raportul este, formal, acelaşi ca între tip şi sistem: sistemul se realizează în norme diferite, dar schimbările în aceste norme sunt paralele.

Având ca punct de plecare acest cadru teoretic al problemei, Eugeniu Coşeriu formulează cadrul romanic general şi cel specific românesc în lumina acestor postulate lingvistice generale. Vorbind despre cadrul romanic general[1], el

[1] Coşeriu, *Latinitatea...*, p. 21.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BANASI/CENTRAL UNIVERSITY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CUVINTE DESPRE MODĂ LA MODĂ

Simona-Aida MANOLACHE
Universitatea „Ştefan cel Mare", Suceava

Les articles de presse concernant la mode surprennent, plus que tout autre texte peut-être, la capacité de la langue de se renouveler en permanence. L'article ci-dessous est une radiographie du lexique de la mode tel qu'il est employé en roumain à l'automne de l'an de grâce 2009.

Articolele de presă reflectă mai bine decât orice alte texte dinamica limbii în care sunt scrise. Pentru a fi înţeleşi, apreciaţi şi, mai ales, convingători, redactorii ziarelor şi revistelor de mare tiraj sunt nevoiţi să se adapteze în permanenţă aşteptărilor publicului-ţintă, modelându-şi discursul în funcţie de vârsta, educaţia, profesia, preocupările acestuia. După temele alese de ziarişti, dar mai ales după cuvintele folosite de ei, îţi poţi da seama nu numai de propria lor competenţă lingvistică şi culturală, ci şi de cum arată, în opinia lor, profilul intelectual al cititorilor cărora li se adresează. Articolele de presă sunt o oglindă a societăţii contemporane, în care modul de a se exprima al acesteia se distinge foarte clar.

Articolele despre modă, prin însăşi natura lor, urmăresc să satisfacă nevoia de nou a publicului, cu precădere a celui feminin[1], să transforme capacitatea sa de adaptare rapidă la efemer în valoare socială. Străduindu-se să atragă clienţii, creatorii de modă nu încetează să propună noi obiecte de vestimentaţie, noi texturi, noi forme, chiar noi curente ce marchează identitatea unei epoci.[2] Noii referenţi

---

[1] Nici cele mai serioase ziare şi reviste nu se pot sustrage complet unor observaţii atât de frivole în aparenţă cum sunt cele legate de modă. Iată un articol ironic din *Dilema veche* (articol al lui Marius Chivu din nr. 300, anul VI, 12-18 noiembrie 2009, p. 23): „Am răsfoit şi eu revista *Elle Man* ca să văd ce se mai poartă toamna-iarna asta: ştrampi roşii cu pardesiu, pantaloni de stofă vârîţi în cizme, espadrile cu papion, cămaşă peste cămaşă, pulover *en cœur* vârît in pantaloni, salopetă cu ghetre şi alte asemenea combinaţii. Cu această ocazie am constatat cu invidie că, exceptînd papionul, ştrampii şi ghetrele, cînd pleacă de capul lui cu vaca pe izlaz bunicul meu se-mbracă exact ca-n *Elle Man*."

[2] Mulţi dintre marii scriitori au folosit frecvent termenii din moda vestimentară, sugerând astfel integrarea personajelor într-o anumită epocă, un anumit mediu, o anumită atmosferă. Dăm doar câteva exemple de texte, din perioade diferite, în care folosirea acestor termeni este caracteristică pentru stilul autorilor:

„Arghira, cea mai frumoasă din toate, purta o rochie de mătăsărie ca arderea Moschii, cu trei rânduri de mangeturi pe poale, cu mânecile strâmte şi cu pieptul închis. Era încinsă cu un colan de canavăţ roşu, cu paftale mici de aur; la gât avea un şimizet cusut la ciur; capul îl avea acoperit cu un fes alb cu fundă de mătase neagră şi legat cu o sangulie albă cusută cu fir, ale cării căpătâie, înnodate la partea dreaptă a capului, formau o floare de o formă originală: picioarele îi erau încălţate cu ciorapi de Lipsca, foarte albi şi pantofi de saftian negru cu funde roşii de mătase; la gât avea şi trei şiruri de mărgean ales, iar la urechi atârnau o pereche de cercei lucraţi în aur şi diamante; pe deasupra tuturor veşmintelor purta o fermenă de catifea neagră, scurtă până la talie şi cusută cu fir în mangă." (N. Filimon, *Ciocoii vechi şi noi*, (1863, 1978,1981), Editura Minerva, p. 123-124).

Aspectul negativ se construieşte adeseori pe una dintre cele mai răspândite metafore din publicitatea electorală – **metafora războiului, a luptei.** În campania electorală din 2009 în republica Moldova ultima strategie, cea de defăimare, a fost utilizată din plin de PCRM, care în spoturile sale sugera existența unui duşman periculos, de care cetățenii trebuie să se apere votând comuniştii. Identificarea duşmanului – nu pur şi simplu a oponentului politic – scoate în prim-plan ideea ce se desprinde implicit din noțiunea de duşman: acesta te amenință, el trebuie oprit, nimicit, distrus, deci toți la luptă contra duşmanilor! O astfel de situație a fost prezentată de PCRM în unul din spotutrile sale publicitare, având lozinca "Să ne apărăm Patria!" / «Защитим нашу Родину!». Acests slogan este chemat să trezească în imaginația electoratului, mai ales a veteranilor de război şi a vorbitorilor de limbă rusă, o asociere cu binecunoscuta lozincă din timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei "Родина Мать зовет!» (autor I.Toidze, 1941), lozincă foarte mult mediatizată şi care a avut un puternic impact asupra societății sovietice în vederea mobilizării acesteia la lupta cu duşmanul de moarte – fascismul. În spotul din campania 2009 este reprezentată o tânără mamă cu pruncul în brațe: în partea stângă având inscripția „7 aprilie – timpul distrugătorilor", ea este amenințată de flăcări; iar în partea dreaptă, imaginea femeii, liniştită, este însoțită de lozinca „Să ne apărăm Patria!" şi de sigla partidului comuniştilor.

Se poate uşor observa că mijloacele artistice utilizate de spotul comunist sunt împrumutate de la legendarul placat sovietic: acelaşi personaj simbolic – femeia-mamă, aceeaşi idee de luptă/război, amenințare (armele cu baionete ascuțite, văpaia care atacă mama şi copilul) şi chiar aceeaşi gamă coloristică – roşu şi negru

Lozinca "Să ne apărăm Patria!" a fost tirajată şi în alte imagini, care cheamă la luptă şi la apărare:

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

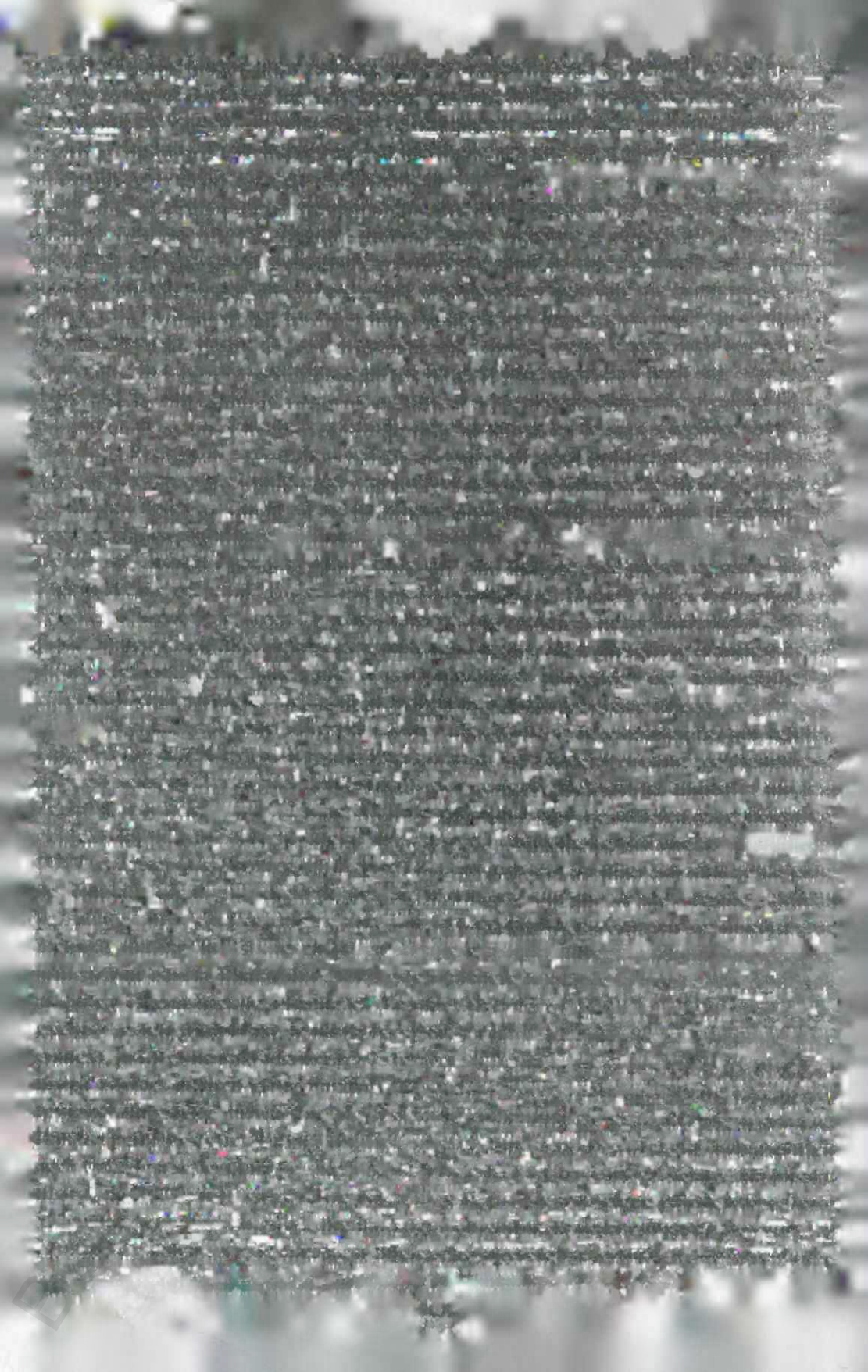

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

impun adesea apariţia unor cuvinte care să-i desemneze. E normal ca articolele despre modă să utilizeze frecvent aceste cuvinte noi, dar în spatele lor se ghiceşte de cele mai multe ori şi efortul de a le impune cu scopul de a promova o anumită atitudine faţă de vestimentaţie, care să faciliteze atât vânzarea unor produse, cât şi a revistelor ce cuprind respectivele articole.

Există diverse tipuri de articole despre modă: articole tip legendă sau cartuş, ce însoţesc şi descriu o imagine prin simpla enumerare a obiectelor arătate şi a preţurilor lor, sloganuri publicitare, cronici ale unor parade de modă (sau cronici ale altor evenimente mondene, ce cuprind şi descrieri detaliate ale ţinutelor purtate de persoane publice), portrete de creatori, interviuri luate celor implicaţi în lumea modei, chiar recenzii ale unor lucrări despre modă. Textele cele mai numeroase sunt cele consacrate descrierii noilor tendinţe. Publicitatea, mai mult sau mai puţin explicită, este prezentă în toate aceste articole. De aceea, strategiile argumentative pe care se bazează ele, oricât de interesante ar părea, nu le sunt specifice doar lor, ci sunt cele comune tuturor textelor construite în scop publicitar. Originalitatea acestor articole constă mai curând în lexicul pe care îl folosesc, extrem de bogat şi variat, ce reflectă tendinţele din limba actuală, comportamentul lingvistic al vorbitorilor români.

Dată fiind cantitatea mare de documente furnizate de presă, ne-am oprit la numai şase reviste cunoscute – *Elle*, *Harper's Bazaar*, *Marie-Claire*, *Tabu*, *Tango*, *Unica*, alegând câte un singur număr din fiecare (publicat în toamna anului 2009). Chiar şi această analiză minimală permite observarea unor preferinţe manifestate în limba română contemporană pentru anumite procedee de îmbogăţire a vocabularului, dar şi a asemănărilor şi diferenţelor dintre reviste în ceea ce priveşte manipularea materialului lingvistic. Din revistele luate în considerare, am reţinut doar cuvintele aparţinând câmpului asociativ al modei: cuvinte ce denumesc obiecte de îmbrăcăminte, părţi ale acestora, ţesături, profesii din industria modei, curente culturale care se manifestă şi prin aparenţa vestimentară, calificative folosite frecvent în caracterizarea obiectelor şi evenimentelor din modă.

Cea mai vizibilă trăsătură lexicală comună este, în afara folosirii abundente a numelor de mărci, frecvenţa impresionantă a cuvintelor de origine străină. E adevărat că cele mai multe cuvinte provin din limba engleză, dar se observă şi o

---

„Otilia era îmbrăcată cu rochia de tul. Pe cap avea o mare *pleureuse* tivită cu dantelă, iar mâinile îi erau până la cot înmănuşate. Avea şi o umbrelă, de asemeni cu garnitură de dantelă." (G. Călinescu, *Enigma Otiliei*, Editura Eminescu, 1982, p. 33).

„şi iar în alcov, te dezbraci, te îmbraci cotrobăi prin şifonier, ii şi lamé-uri şi fuste-nflorate şi veste matlasate de mătase şi cordoane şi poleieli de discotecă şi cămăşi de pânză topită şi gulere fanteziste şi patru perechi de blugi originali şi rochii romanţioase de primăvară şi un taior aproape bărbătesc de stofă ecosez pe care te-am văzut de zeci de ori purtându-l cu cravată şi basmaua ta neagră cu bănuţi de alamă şi cele două eşarfe preferate, una plisată, portocalie, alta de un visiniu foarte frumos şi rochia largă de plajă, practic transparentă făcută după neckermann şi furouri, între care cel cu dantelă neagră în care te-am văzut şi pălării, şi vulpi şi pardesie şi baticuri şi museline şi cozondraci arunci cu grămada în pat." (M. Cărtărescu, „D[illegible] încă o zi", în *Dublu CD*, Humanitas, 1998, p. 122)

semne considerate pregătitoare presupune obligatoriu prezența unui subiect. Prin urmare, cea de-a doua ipoteză constată că obiectul istoriei literaturii nu poate exista decît printr-un subiect, într-o anume viziune, ca act de interpretare. Or, în acest caz, subiectul are nevoie de metodă, adică de rigoare, de onestitate, adică de o anume etică, şi, nu în ultimul rînd, de gust, un gust în permanentă alertă, care ar trebui să se suspecteze pe sine însuşi de neputință. Pe lîngă toate acestea, istoricului îi trebuie şi capacitatea de a provoca o poveste, de a o proiecta într-un stil, într-un anume ritm. Prin urmare, dacă obiectul istoriei literaturii are existență în sine (fie şi una lipsită de transcendență) şi este deopotrivă expresia unui subiect, dificultatea constă în a reuşi să asumi această ecuație. O paranteză în acest sens are în vedere discuția despre canon, relansată, într-un fel sau altul, o dată cu apariția *Istoriei* lui Nicolae Manolescu. E cunoscută afirmația conform căreia „Canonul se face, nu se discută". Firește, Nicolae Manolescu are în spate cele cîteva decenii de critică de întîmpinare care a funcționat decisiv în stabilirea ierarhiilor literare. E orgoliul cuiva care a făptuit şi care nu mai pare interesat de justificări teoretice. Altfel, a nu discuta despre principiile care generează canonul, despre substanța lui, despre cauzele care îl impun – daca aşa ceva se află în spatele afirmației lui Nicolae Manolescu – e ca şi cum ai abdica de la normele vieții culturale, re-devenind natură. Unul dintre fundamentele modernității este chiar rațiunea interogativă care poate genera, ce-i drept, o anume alienare maladivă. Nicolae Manolescu ar putea spune că acelora care n-au putut face canonul le rămîne posibilitatea discutării lui. Dar ceea ce, dincolo de toate acestea, pare foarte limpede este următorul lucru: în opinia lui Nicolae Manolescu, canonul îl face critica literară, este atributul fundamental al criticului literar. Stabilind valorile, el desenează şi metamorfozele literaturii, reperele devenirii ei. Altfel spus, valorile, viață literară, înțelegere a unui sens nu pot exista decît prin implicarea unui punct de vedere, a unui subiect care e criticul literar. Dacă înțelegem prin canon o simplă listă de valori, generate de un anumit criteriu, ceea ce permite să se vorbească despre canon estetic, canon politic, canon oficial, canon didactic, eventual canon proletcultist etc., atunci poate că Nicolae Manolescu are dreptate. Mi se pare însă că este un mod simplu de a adecva la realități româneşti un concept cu o altă greutate, desemantizîndu-l. După părerea mea, canonul ar trebui să reprezinte valoarea dincolo de un subiect, ca realitate în sine. Or, în acest caz, Bloom are dreptate: canonul l-ar face exclusiv scriitorii. Cum anume? Vorbeşte Bloom despre o „anxietate a influenței", despre felul în care se creează anume tensiune, fie şi la foarte mare distanță, între scriitori. La noi, Ioana Em. Petrescu, ştim bine, a publicat o carte numită *Eminescu şi mutațiile poeziei româneşti*, care ascunde într-un fel şi afirmația lui Bloom conform căreia valoarea unei opere e certificată de metamorfozele pe care ea le generează, de felul în care ea participă la metabolismul literaturii. În fine, e numai un argument, şi poate nu întotdeauna valabil, al valorii. Or, în acest caz, critica nu are decît rolul de spectator: ea vede eventual această tensiune între cărți, opere, autori. La noi, poate că exemplul cel mai bun este cel privitor la Bacovia, poet considerat multă vreme de critica literară printre minori. Eliade, ştim bine, era surprins să audă ce prestigiu şi aură căpătase prin anii '60 cel pe care el îl ştia drept un poet al marginii şi, prin

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CREATIVITATE, SEMANTICĂ ȘI ALTERITATE

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BIU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

reîntoarcere la termenii preluați din franceză (*à la*[1]*; à la carte; chic; un clin d'œil; connaisseuri; couturier; couture de crise; deux-pièces; épater le bourgeois; facile à vivre; femme fatale; haute couture; la fête continue; luxe, calme et volupté; prêt-à-porter; de rigueur; savoir-faire; trompe-l'œil*), ce poate fi interpretată ca o concretizare a nostalgiei societății românești după eleganța și rafinamentul asociate în mod tradițional civilizației franceze. Nu e întâmplător faptul că multe dintre expresiile franceze au o încărcătură culturală evidentă[2]. Se sugerează astfel că ostentației costisitoare din filmele americane e timpul să i se opună finețea și farmecul tipic franceze. Există în corpusul analizat și rare preluări din germană („Cizmele mulate și *über-sexy*, pînă la coapse", HB, 168).

Unele dintre cuvintele străine au fost deja înregistrate în dicționarele[3] limbii române:

- în DCR și în NDU: *designer*, *dres*, *look*, *poncho*, *show*, *punk*, *sexy* (de fapt *sexi* în DCR), *trend*, *underground*;
- doar în DCR: *glamour*, *hard-core* («puternic»), *jeans* (înregistrat sub forma *jean*, cu pluralul *jeanși* sau chiar *ginși*);
- doar în NDU: *colanți*, *deux-pièces*, *icon*, *prêt-à-porter*, *print* («rezultatul printării», definiție ce se potrivește în fond și imprimeurilor de pe țesături), *șic* (varianta *chic* apare și ea în definiția din dicționar, în exemplul citat din G. Călinescu), *tartan*, *tweed*.

Formele unora dintre cuvinte sunt diferite în reviste față de dicționare: de exemplu, în reviste apar *jerse*, *fresh*, iar în NDU *jerseu*, *freș*. În reviste apare des substantivul *fashionista* (adaptat uneori sub forma *fashionistă*), iar în NDU, cu un sens apropiat, adjectivul *fașionabil,* («în pas cu moda, sclivisit», din englezescul *fashionable*), acesta din urmă părând a fi ieșit deja din uz (nu am găsit termenul *fașionabil* în nici una dintre reviste). Nici alte forme nu par a fi rezistat trecerii timpului, cum ar fi cazul lui *blue-jeans* (DCR).

Dintre cuvintele neînregistrate încă, unele apar în majoritatea revistelor, demonstrând larga lor circulație: *body, brand, cardigan, casual, catwalk, clutch, cool, denim, fashion, glossy, haute couture, hot, label, little black dress, mix, must-have, office* (în *ținută/rochie office*), *outfit, party-girl, patchwork, piercing shooting, skinny, smart, stylish, top, trade-mark, trend-setter, vintage*. Totuși ezitările lingvistice ale ziariștilor cu privire la integrarea acestor cuvinte în limbă reies din modul în care sunt scrise: ba cu italice, ba cu caractere normale, ba încadrate de ghilimele. Cratima pusă în fața articolului hotărât e și ea o dovadă a acestor ezitări. Cuvintele asociate cu costumele tradiționale ale unor popoare sunt, se pare, cel mai puțin supuse acestor fluctuații (*kilt*, *poncho*, *tweed*).

---

[1] „coc *à la* Brigitte Bardot" (HB, 168), „machiaj pentru ochi *à la* Sephora" (E, 82).

[2] De exemplu, *luxe, calme et volupté* trimite la poezia *L'invitation au voyage* de Baudelaire, *trompe-l'oeil* evocă ideea de pictură etc.

[3] Am avut în vedere doar două dicționare: *Dicționar de cuvinte recente*, publicat în 1997 și consacrat tocmai cuvintelor intrate de putină vreme în limbă (dar acest tip de dicționar, ca să reflecte cu adevărat schimbările recente din limbă, ar trebui reactualizat la mici intervale de timp), și *Noul Dicționar Universal al Limbii Române*, apărut în 2006.

acord cu cunoaşterea „lucrurilor", mai bine zis, a ideilor şi credinţelor privitoare la „lucruri", în acord cu o anumită „ideologie" (stratificată într-o serie de „ideologii" de mai mică sau mai mare anvergură), toate acestea contribuind la conţinutul discursurilor.

5.2. În acest sens, orice discurs „reflectă" (adică manifestă) o ideologie, exact în acelaşi mod în care o manifestă o limbă (sau diverse limbi): e vorba de o ideologie „instrumentală", care aparţine semnificantului discursurilor.

5.3. În această ideologie *cu* care se fac discursurile trebuie să distingem ideologia care se face *în* discursuri şi nu aparţine „semnificantului" lor, ci „semnificatului", adică *sensului* lor. În textul literar o astfel de ideologie poate corespunde (sau poate fi reinterpretabilă în termenii) unei ideologii „comune" sau „generale", dar, ca literar manifestată, este întotdeauna „singulară", adică în acelaşi timp individuală şi universală.

6. Cîteva exemple de hermeneutică literară în legătură cu cele două ideologii se pot vedea în studiul meu *Texto, valores, enseñanza*[1] (3.2-3.2.4.). Acestea şi alte analize din poezia greacă, din Cervantes, Kafka şi poezia populară se regăsesc în volumul meu *Textlinguistik. Eine Einführung*, Gunter Narr, Tübingen, 1980, p. 126-140.

[Acest text a constituit suportul unei conferinţe ţinute la Primul Congres Naţional de Lingvistică a Textului, desfăşurat la Universitatea din La Coruña între 2 şi 4 nov. 1995. Publicat în vol. Eugenio Coseriu; Oscar Loureda Lamas, *Lenguaje y discurso*, EUNSA, Pamplona, 2006, p. 57-60]

(Traducere din limba spaniolă de Dorel FÎNARU)

[1] În vol. Manuel Casado (coord.), 1998, *Lengua, literatura y valores*, Newbook, Pamplona, p. 61-78. Reluat în vol. Eugenio Coseriu, Óscar Loureda Lamas, 2006, *Lenguaje y discurso*, EUNSA (Ediciones Universidad de Navarra), Pamplona, p. 113-126.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

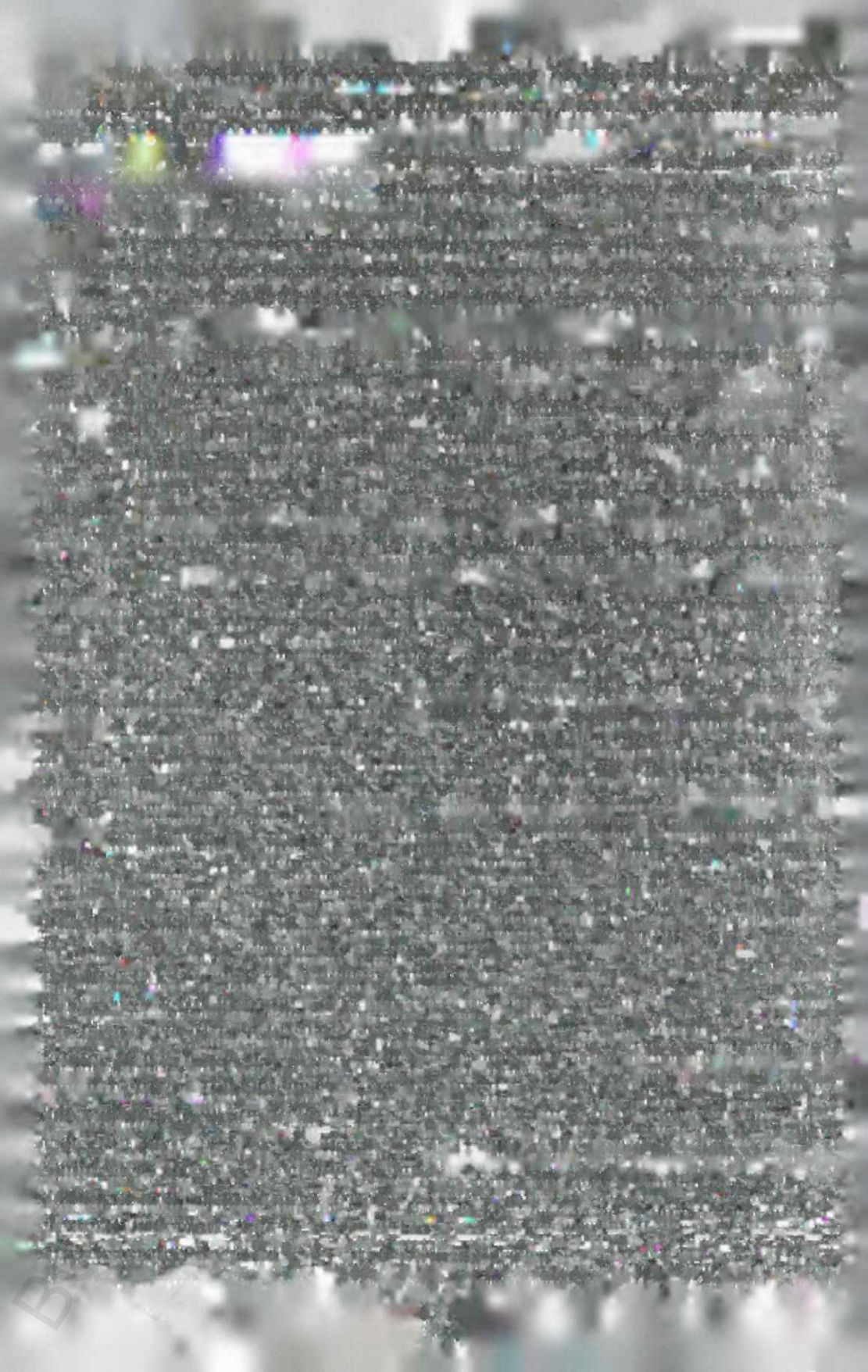

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Multe dintre cuvintele străine s-au adaptat imediat din punct de vedere morfologic: au forme româneşti de plural, primesc articole, alţi determinanţi sau mărci ale gradelor de comparaţie:

„mai era doar un pas până la participările pe *catwalk* ale unui gen mai special de celebrităţi. Aşa se face că Miss Piggy a defilat sau a prezentat sau, mă rog, a reprezentat *brandul* Marc Jacobs la petrecerea Macy's din Chicago." (Tb, 24)

„Negrul [...] îşi face masiv apariţia pe *catwalk-uri*" (HB, 35)

„Supermodelul, imaginea celor mai prestigioase *brand-uri* de lenjerie" (E, 84)

„Maison Martin Margiela este unul din *brandurile* preferate ale iubitorilor de lux" (MC, 27)

„După o analiză atentă asupra ultimelor apariţii, Alina Burlacu îţi face o listă cu *cele mai hot* produse» (MC, 56)

În anumite cazuri, se poate vorbi chiar de familii de cuvinte:

„Succesul imaginii «girlie thing» promovate de Stella McCartney reflectă intuiţia ei formidabilă în ceea ce priveşte *brandingul*." (HB, 179)

„Un *mix* eclectic, pe care-l regăseşti de altfel şi în fiecare creaţie Lacroix." (MC, 24)

„Un ceas clasic din aur galben este o opţiune imbatabilă. *Mixaţi* cu o geantă şic." (HB, 74)

Alte cuvinte de origine străină neînregistrate în cele două dicţionare apar doar accidental şi numai în anumite reviste: *buyer*, *bling-bling*, *boyfriend-cut*, *camel*, *cocoon*, *couturier*, *cozy*, (*colecţie*) *cruise*, *girlie*, *jungle beat*, *loungewear*, *luxury*, *multitasking*, *nude*, *peep-toe*, *pied de coq*, *preppy-style*, *soft bondage*, *statement*, *sweet*, *T-shirt*. Şi totuşi, impactul lor asupra cititorilor poate fi memorabil dacă sunt utilizate în contexte legate de persoane influente: de exemplu, termenul *bling-bling*, ce se referă la accesorii ce sar în ochi, a început să fie foarte cunoscut din momentul în care i-a fost aplicat lui Nicolas Sarkozy.

Una dintre cauzele cele mai probabile ale profuziunii de împrumuturi este faptul că revistele pentru femei apar în marea lor majoritate sub licenţă, prin urmare multe dintre informaţiile publicate (chiar articole întregi) sunt preluate din reviste editate sub aceleaşi nume în alte ţări, în alte limbi. Or la lectura textelor, ni s-a părut că folosirea cuvintelor de origine străină a fost favorizată nu atât de strategia redactorilor de a miza pe snobismul cititoarelor, pe dorinţa acestora de a aparţine unui grup exclusivist ai cărui membri împărtăşesc acelaşi jargon (în fond Preţioasele Ridicole şi Chiriţele nu au dispărut, s-au adaptat), ci mai ales de graba în care au fost făcute traducerile şi, uneori, de necunoaşterea suficient de nuanţată a limbii române. Televiziunea, cu subtitrările ei realizate cu ajutorul programelor automate de traduceri, influenţează şi presa scrisă. În general, ziariştii bărbaţi par mai ospitalieri faţă de cuvintele străine, poate tocmai fiindcă sunt mai puţin familiarizaţi cu lexicul „feminin" curent.

O altă caracteristică lexicală a articolelor despre modă analizate este folosirea cuvintelor compuse, de multe ori dintr-un cuvânt românesc şi unul de origine străină: „o slujbă de tip *vis-devenit-realitate*" (E, 80), „roz *boabă-de-piper*" (E, 82), „ghete *retro-chic*" (Tb, 79) „*rochie-cămaşă*" (Tb, 91), „*designeri-*

sensul unității definite prin comparație cu cunoștințele acumulate a posteriori: indică locul obiectului definit în sistemul de realități. Obiectul este sintetizat împreună cu altele în așa fel încât formează un tot. Metoda funcțională practic nu definește unitățile lexicale, ci le indică funcția lor în fluxul vorbirii și este folosită în special la definirea uneltelor gramaticale (conjuncții și propoziții).

7. Pentru a exclude inconsecvența de interpretare a unităților lexicale în dicționar, lexicograful, în procesul de elaborare a dicționarului, nu trebuie să interpreteze cuvintele separat, în ordine alfabetică, ci să examineze anumite grupuri lexicale aparținând la aceeași parte de vorbire sau făcând parte din aceeași paradigmă derivativă. Numai în felul acesta poate fi obținută „o anumită unitate în modul de separare a sensurilor, o unificare a modelelor de definire a sensurilor, o identificare a procedeelor necontradictorii de prezentare a unităților frazeologice și a exemplelor, o consecutivitate și uniformitate pentru caracteristicile stilistice" (Шведова, 171).

Cu alte cuvinte, dacă se acceptă metoda de redactare în clase, grupuri, paradigme semantice sau derivative, lexicograful nu va elabora o simplă colecție de cuvinte, ci o operă științifică care se bazează pe principii stricte de descriere a cuvintelor, dicționarul reprezentând nu un simplu glosar de unități lexicale, ci clase și paradigme întregi de cuvinte între care există diferite relații semantice, paradigma-tice și sintagmatice.

La elaborarea definițiilor lexicografice nu se ține seamă de aspectul corelației dintre semnificația lexicală și cea gramaticală. Informația referitoare la restricțiile impuse de semnificația lexicală în ceea ce privește realizarea opozițiilor gramaticale sunt puține, iar în cazul unor categorii ele lipsesc aproape cu desăvârșire. În aceste condiții se impune elaborarea unor dicționare monolingve redactate pe principii noi care ar conține acel minimum de informație semantică ce reglementează comportamentul gramatical al cuvântului. În felul acesta este necesar ca definițiile lexicografice să fie orientate nu numai spre realitatea desemnată de cuvânt, ci și spre regulile gramaticale ale limbii (Bărbuță, 5; Апресян 1986, 57; Апресян 1988, 7; Супрун, 41).

8. Tot în acest context este necesar să amintim că cele mai tipice erori atestate în definițiile sensurilor pot fi grupate în felul următor: a) cercul vicios în definiție; b) lipsa de echilibru în volumul noțiunii (volumul definiției este mai mare sau mai mic decât al determinatului); c) contradicția semantică (sensurile cuvintelor folosite pentru definirea cuvântului dat sunt contradictorii); d) definiția are caracter întrerupt (în situația în care între cuvintele folosite în definiție se întâlnesc unități care lipsesc în lista de cuvinte a dicționarului); e) lipsa mențiunilor privind sensul cuvântului polisemantic, folosit la explicarea unui alt cuvânt (a se vedea: Морковкин, 61). Se știe că pentru dicționarele contemporane este caracteristică o carență esențială, constând în așa-zisul cerc vicios: „sensul unui cuvânt se explică cu ajutorul altuia, iar sensul celui din urmă - cu ajutorul celui dintâi" (Ломтев, 289). Formularea definiției lexicografice cere să fie precedată de analiza semantică a unității lexicale, ceea ce reprezintă una din cele mai importante sarcini ale descrierii lexicografice. Rezultatele acestei analize se reflectă asupra procedeelor de organizare a

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

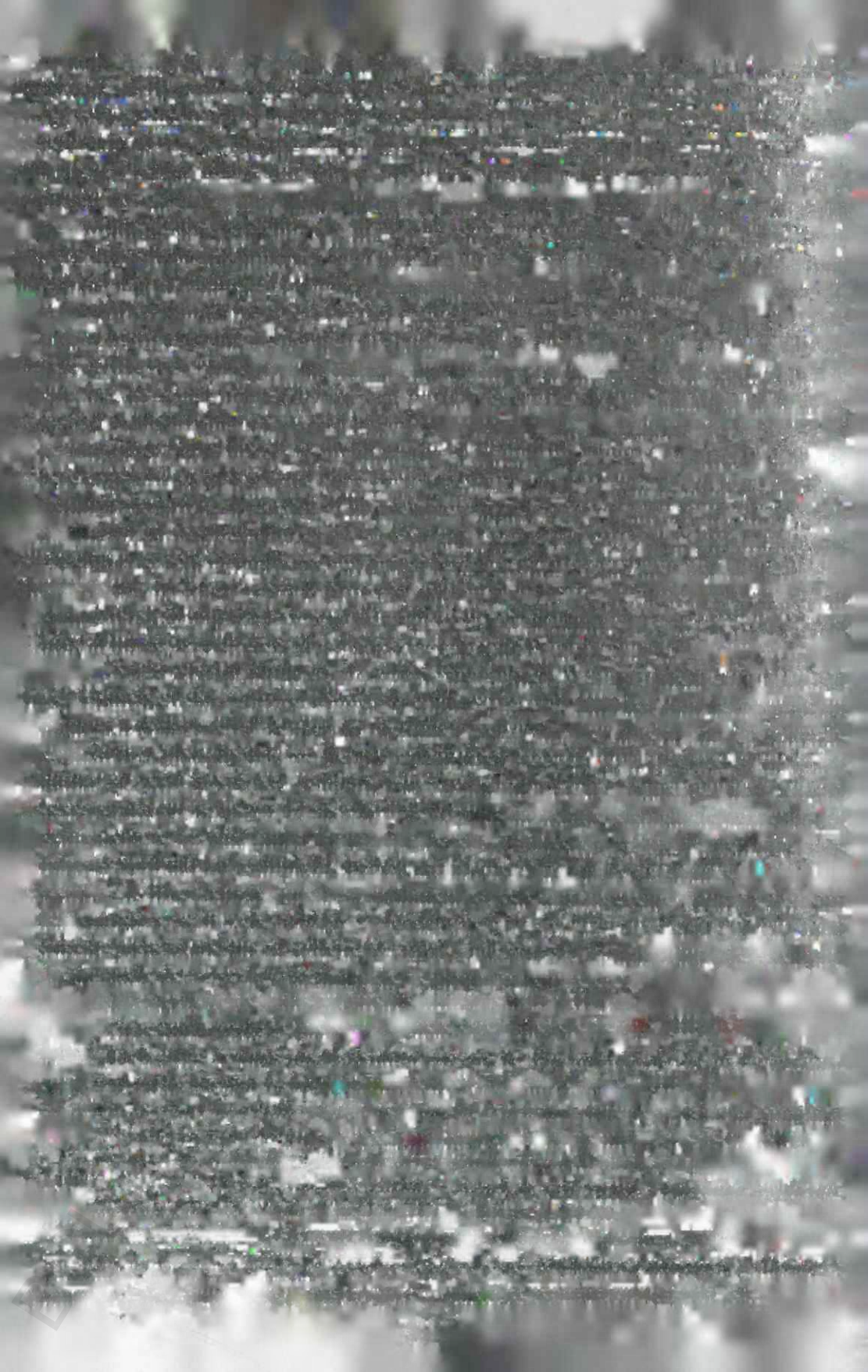

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

magicieni" (HB, 34), „*mantourile-cuvertură*" (HB, 34) „Giambattista Valli sau Alber Elbaz celebrează o modă *anti-vulgară, anti-porno-şic*"(HB, 34), „alura este *şic-epurată*" (HB, 35), „*geantă-case*" (U, 64). Unele dintre rezultatele compunerii sunt de-a dreptul hilare din cauza lipsei de logică: „Stilul *masculin-feminin-androgin*" (E, 26).

Multe dintre substantive – în special cele împrumutate – sunt folosite cu valoare adjectivală, ca urmare a unor elipse[1], menirea lor fiind de a caracteriza în modul cel mai economic cu putinţă:

„Un costum cu fustă este perfect pentru o ţinută *office*" (MC, 32)

„umerii *pagodă*", „mantoul *cocoon*", „o altă piesă *statement*", „pantaloni *harem*" (HB, 166, 176)

Dar cele mai multe cuvinte sunt folosite cu ambele valori, substantivală şi adjectivală, uneori chiar pe aceeaşi pagină:

„*Vintage-ul* e mereu la modă ... dar şi amintirile familiei" „[...] vei găsi câteva accesorii *vintage* tocmai bune pentru garderoba ta." (Tb, 28)

„designerii [...] au creat ţinute care amintesc de *şicul* parizian"

„Noi îţi recomandăm două ţinute [...]. Prima este perfectă pentru o zi la cumpărături şi este inspirată de ţinutele detectivului Sherlock Holmes, iar cea de-a doua este una rock *chic*, pentru serile petrecute în club." (MC, 40)

„Mereu în magazine, mereu cu ochii pe prezentările de modă, experţii *Marie Claire* în modă îţi spun care sunt piesele lor preferate pentru o ţinută *şic*." (MC, 52)

„Testaţi efectul *glamour* în ţinute feminine cu forme seducătoare" (HB, 173) "Hainele ei sînt simbolul pentru *glamour*" (HB, 180)

„stil relaxat, urban şi cu accente *glamour*." (Tb, 24)

În articolele despre modă se constată de asemenea folosirea unor termeni împrumutaţi echivalenţi cu cuvintele deja intrate în dicţionare, uneori chiar alături de acestea (ca un fel de sinonime interlinguale):

- *tricou / t-shirt*

„Exprimaţi-vă admiraţia pentru un style icon cu ajutorul unui *tricou* (HB, 72)

„... este fan declarat al *T-shirturilor* şi al «Converşilor», despre ţinuta ... trebuie să conţină un sacou Chanel." (U, 68)

- *mix / melanj*

„... *mixul* de haine cu diferite linii şi texturi" (Tb, 97)

„... *mixul* de piele cu ... piele este o alegere de top" (HB, 63)

„... conice ale deceniilor trecute îşi fac masiv apariţia în peisajul actual, într-un neaşteptat *melanj* postmodern cu rădăcini clasice." (HB, 34)

- *podium / catwalk*

„Toamna asta, denimul a cucerit din nou creatorii de modă şi este mereu pe *podium*." (MC, 39)

„Negrul [...] îşi face masiv apariţia pe *catwalk-uri*." (HB, 35)

---

[1] Credem ca în aceste exemple, ceea ce lipseşte este subordonata introdusă printr-un pronume relativ: „ţinută ce se poartă la *office*", „umerii ce seamănă cu o pagodă" etc.

SEMANTICA DENUMIRILOR PENTRU CULORI ÎN TEXTUL BIBLIC ROMÂNESC (*FACEREA*). ABORDARE COMPARATIV-TEXTUALĂ

Silvia Nicoleta BALTĂ
Şcoala Doctorală, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi

Cet article a pour objet de présenter quelques aspects concernant les noms de couleur en Genèse, le premier livre du texte biblique. L'approche comparative s'appuie sur les principales éditions de la Bible en roumain, notamment sur La Bible de Bucarest (1688). Les lexèmes chromatiques identifiés dans ce texte sont comparés, d'un point de vue sémantique en particulier, avec leurs équivalents, lexèmes ou syntagmes, des éditions ultérieures. Ce type d'analyse permet, d'une part, d'illustrer l'évolution historique des lexèmes identifiés sur le plan sémantique et, d'autre part, d'identifier les équivalences et les incompatibilités de sens des traductions successives en roumain.

0. Denumirile pentru culori din textul biblic au constituit prea puţin sau deloc material de cercetare pentru filologii şi teologii români. La prima vedere, numărul lexemelor cromatice este prea redus pentru a putea stârni interesul cercetătorilor, dar analiza comparativă a acestora cu echivalentele lor, lexeme sau sintagme explicative, din ediţii diferite, aparţinând unor secole diferite, este foarte productivă atât pentru o analiză diacronică pe diferite niveluri, cât şi pentru aspecte legate de traducerea textului sacru. În această direcţie se înscrie lucrarea de faţă, urmărind să identifice şi să analizeze mai ales din punct de vedere semantic denumirile pentru culori în *Geneza*.

Analiza comparativă porneşte de la textul *Bibliei de la Bucureşti* (1688) (BB), prima traducere integrală a textului biblic în limba română, având totodată în vedere şi cele mai importante traduceri ulterioare: Vulg. Blaj 1760-1761, Bibl. 1795, Heliade 1858, Bibl. 1914, Corn. 1921, Bibl. 1936, Radu-Gal. 1938, Anania 2001 (v. Bibliografie). Pentru BB am folosit textul din seria *Monumenta linguae Dacoromanorum*, serie în care pot fi consultate Ms. 45 şi Ms. 4389, dar şi o versiune modernă a *Genezei*.

1. Denumirile pentru culori în *Geneza* - BB (1688) sunt în număr relativ mare comparativ cu alte cărţi ale textului sacru. Cele 37 de ocurenţe, prezente în 18 versete, se structurează în jurul a trei termeni cromatici fundamentali (Bidu-Vrănceanu, 1986) - *alb*, *roşu* şi *verde*:

ALB: 30: 32 *toată (oaia) albă*; 30: 33 *tot ce nu va fi (...) albu*; 30: 35 *ţapii (...) cei albi (...) caprele cêle albe şi tot ce era alb întru êle*; 30: 37 *belituri albe; şi trăgînd împrejur albeaţa, să arăta pre toiêge albeaţa*; 30: 39 *oile albe*; 30: 40 *berbêce alb*; 31: 8 *cêle albe (...) oile albe*; 31:10 *capre albe*; 31: 12 *pre capre albe*; 49: 12 *mai albi denţii lui decât laptele* etc.,

ROŞU: 25: 25 *şi ieşi feciorul cel întâiu născut roşiu tot*; 38: 28 *moaşa legă roşiu la mîna lui*; 38: 30 *fratele lui carele era la mîna lui cel roşiu* etc.,

VERDE: 1: 30[32] *iarba verde*; 2: 5 *toată verdeaţa cîmpului*; 2: 12 *piatra cea vêrde*.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

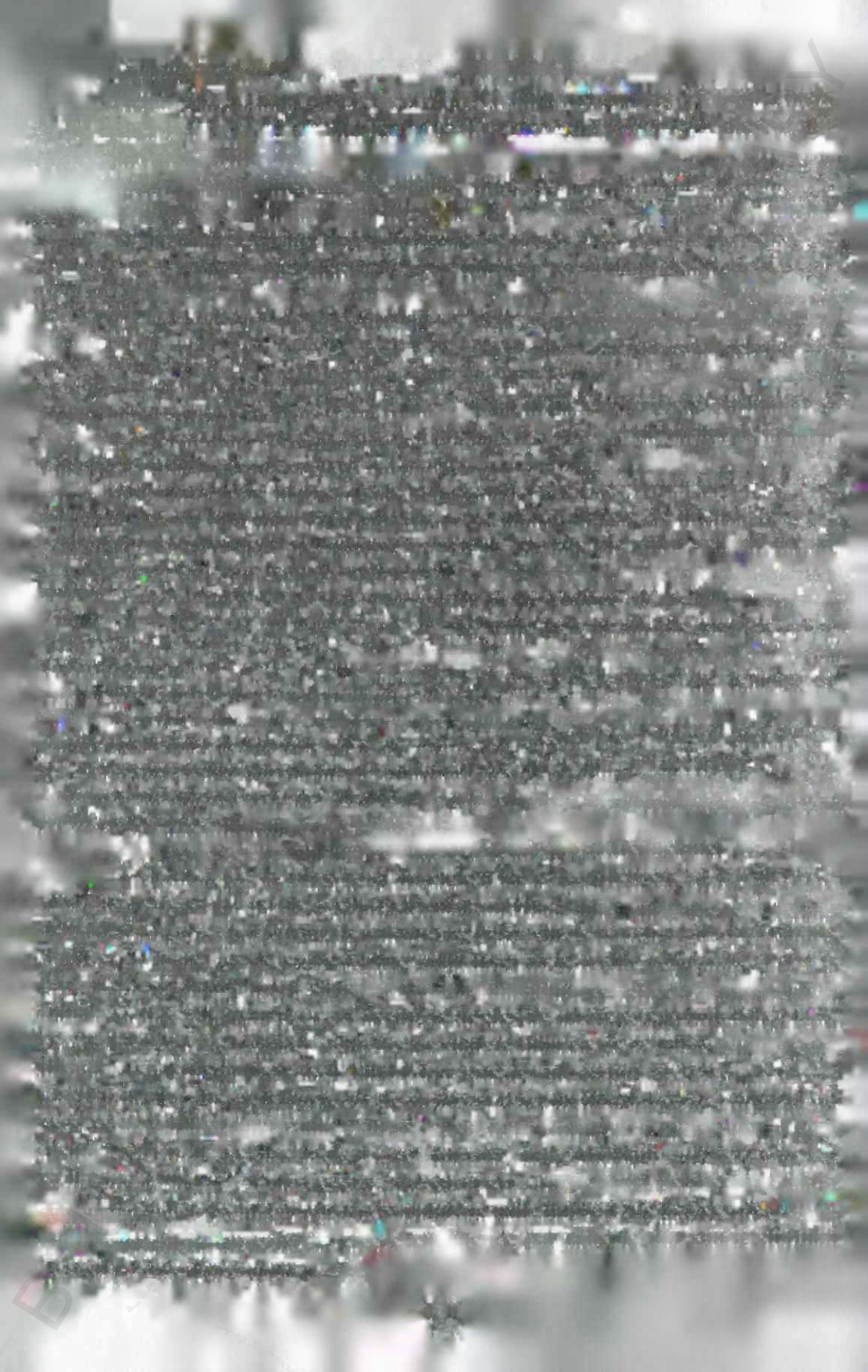

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- *tendință / trend*

„Acum suntem îndrăgostite de *trendul* Helmut Newton, așa că totul a mers ca pe roate. Pentru a reda atmosfera specifică acestei *tendințe*, am ales locații clasice din Paris." (HB, 113)

Uneori, există diferențe de nuanțe între cei doi termeni sinonimi: de exemplu, *topul* este un maiou, dar nu se poartă ca lenjerie. Și în cazul formelor *jeans* și *blugi*, ambele având aceeași origine, se observă cel puțin o deosebire de sens ce atrage o distribuție diferită: *blugi* se folosește ca sinonim pentru *denim*, dar nu și *jeans*:

„Alege o vestă de *blugi* de la Mango." (MC, 54)

Exagerările nu lipsesc, creând imaginea unor ziariști cam derutați de cantitatea prea mare de informații luate din toate părțile:

„Interioare de avioane, Alfa Romeo tapițat în piele, elicoptere, parfumuri și *prêt-à-porter* feminin. Toate acestea sunt preluate de Gaia – coordonator de fashion – în special linia de *ready to wear* feminin [...]." (U, 71)

Una dintre cele mai evidente caracteristici ale presei contemporane este folosirea, adesea fără măsură, a adverbelor ce indică gradele de intensitate și de comparație, chiar alături de substantive sau de cuvinte ale căror sensuri includ ideea de superlativ sau exclud comparația:

„Jocul cu formele creează un accesoriu *foarte fashion*" (U, 62)

„mai era doar un pas până la participările pe catwalk ale unui gen *mai special* de celebrități" (Tb, 24)

„diva [...] devine *mai transgresivă* (ținte, piele), dar nu renunță la strălucire" (Tb, 95)

„pantaloni *ultra-slim* care se închid cu șireturi de-a lungul piciorului" (E, 26) (exact aceiași pantaloni sunt pantaloni strâmți cu aplicații în HB, 65)

„arăta *ultra-ferchezuit*" (E, 80)

„o rochie înflorată, *foarte girlie*" (E, 80)

„Monaco este cu siguranță *cel mai stylish* hotspot al Mediteranei" (E, 24)

„Inelele, cerceii, colierele și poșetele Chanel [...] reușesc să rămână *cele mai stilish* jucării la care ar râvni o fashionista.» (Tb, 24)

„Și dacă tot ne asumăm noul statut de party sau de working-girl, mai rămîne doar să adoptăm cu drepturi depline surprinzătoarele rochii *ultra-mini* și *maxi-glitter* de la Balmain" (HB, 35)

Un alt fenomen frecvent în articolele despre modă este coordonarea între cuvinte din sfere semantice diferite, cunoscută sub numele de zeugmă:

„Noul parfum al casei Nina Ricci este *floral, jucăuș și vesel.*" (TB, 22) (personificarea creată prin adjectivele *jucăuș* și *vesel* nu funcționează și în cazul lui *floral*)

„Sezonul acesta, pielea este folosită în combinații *imprevizibile și conceptuale.*" (MC, 22) (coexistă în această construcție două perspective, una a consumatorului și cealaltă a producătorului, de unde impresia de inadecvare)

Jurnaliștii nu ezită să creeze cuvinte ce par ridicole din cauza efortului lexical pe care îl presupun:

prin adăugare prezintă avantajul că sunt uşor de recunoscut şi de atribuit, prin păstrarea enunţului de bază, ce suferă modificări în direcţia nuanţării, a detalierii lui, iar, din perspectiva intenţiei de comunicare, se remarcă încercarea de stabilire a unei relaţii de empatie, mai rar de impunere a unei atitudini faţă de referent.

A.1. Prezentăm în continuare câteva mostre aparţinând abordării în discuţie, pe diferite enunţuri au constituit provocări, motivate, de „hipercaracterizare, de explicitare, prin analogie sau contrast" (Dumistrăcel, *Adiectio*, p. 183) a unor situaţii din viaţa cotidiană:

• **cu antepunerea adosului:**

(Tl) – „*Celălalt* jurnal *al* fericirii" (AC, nr. 36 / 2007, p. 30)

• **cu interpunerea adaosului:**

(Id) – „Încercarea *de a trăi mult* moarte n-are" (AC, 51-52/2006, 5), faţă de „Încercarea moarte n-are".

• **cu postpunerea adaosului:**

(Tl) „O scrisoare pierdută *e mai mult ca sigur găsită în dosarele Securităţii*" (A.C, nr. 40 / 2007, p. 18), face referire la comedia „O scrisoare pierdută" de Ion Luca Caragiale;

– Din lumea celor care nu cuvântă *la televizor* (AC, 32-33 / 2009, p. 32).

Notabil este faptul că la tehnica deconstrucţiei prin adăugare se pretează şi formule tehnice şi diverse sintagme sau construcţii ce aparţin vorbirii „libere" sau combinarea a două enunţuri din diferite categorii de discurs repetat:

(Th) – „Miliţia *Spirituală* amendează trecutul" (AC, 15/2004, 6);

– „Mâncări de post *telefonic suspendat*" (AC, 28/2005, 6), prezenţa primului termen este fără relevanţă faţă de faptele comentate, dar probabil prin simpla translare a titlului, unde cuvântul „post" este comun atât primului cât şi celui de al doilea termen: *mâncări de post* şi *post telefonic*.

Analiza interacţiunii comunicative prin care emiţătorul propune şi întreţine o anumită relaţie cu receptorul trebuie pusă în legătură cu prezenţa termenilor cu rol de diagnostic în titlurile expresive, distribuiţi diferit în enunţuri, cu rolul de delimitare a variantelor, în sensul individualizării acestora prin reinterpretări fonetice, gramaticale şi lexicale[1].

A.2. Vechile clişee, stereotipiile uzate stilistic au fost înlocuite, pentru figura în discuţie, de aglutinări pe baza unor contorsionări fonetice, unele marcate grafic în text. Acest fapt are ca rezultat rescrierea lor într-un registru ludic, cu precizarea că modificările afectează (în exemplele întâlnite de noi) mai mult începutul, mai rar finalul cuvântului, situaţiile de „deconstrucţie" şi de „reconstrucţie" vizând, după C. Dominte, *Substituţia*, p. 98, şi „una sau câteva secvenţe fonice mediane":

(Id) – „Cei din *t*urmă vor fi cei dintâi" (AC, 24/2005, 18), faţă de „Cei din urmă vor fi cei dintâi";

Din domeniul literaturii, reţinem atragerea, într-o tonalitate aparţinând

[1] Pentru efectele obţinute prin constituenţi lexicali, gramaticali, elemente de prozodie, vezi Rodica Zafiu, *Retorica titlurilor*, în *Diversitate*, p. 11-23.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAS/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

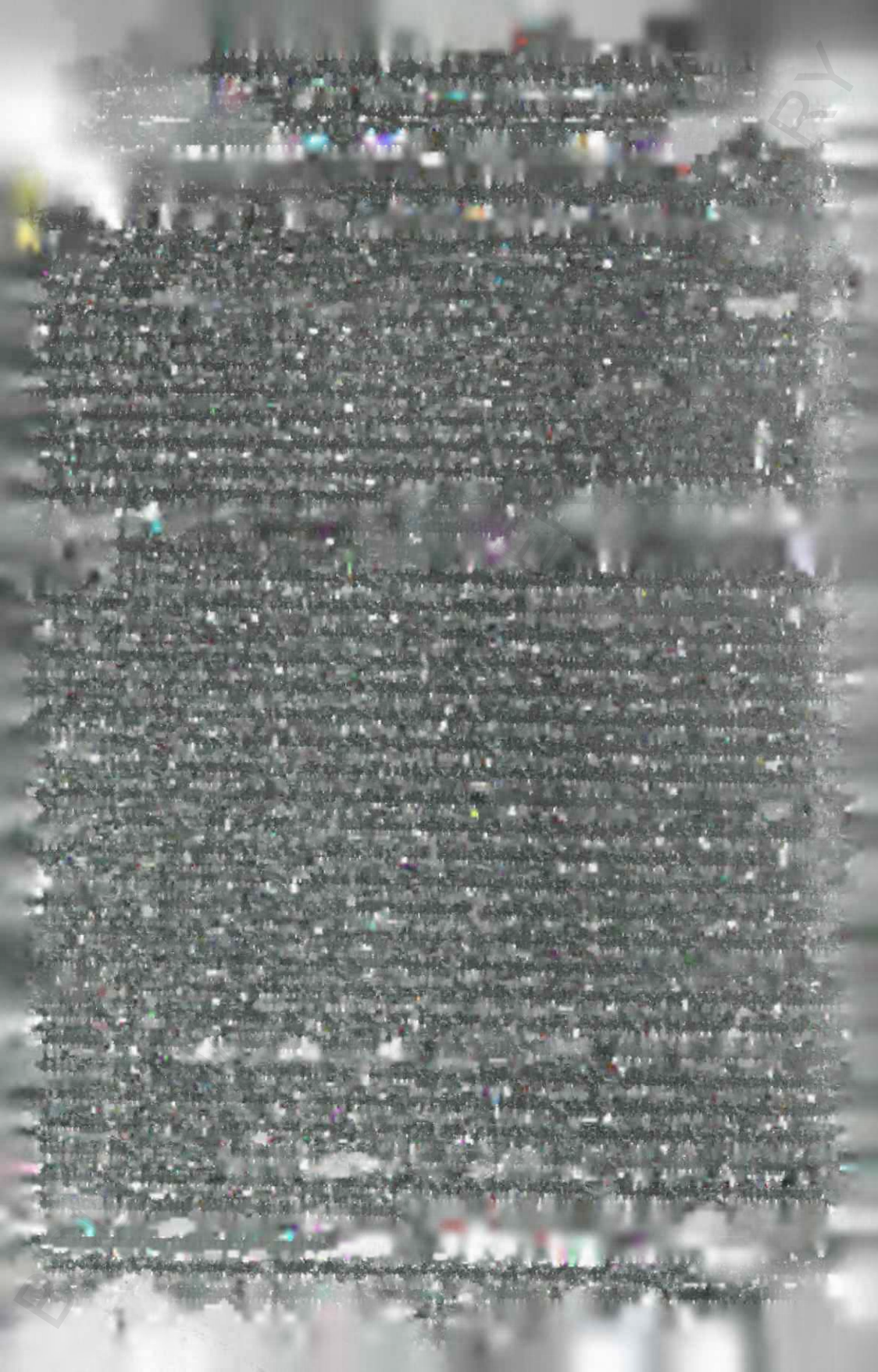

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

„croiurile clasice garantînd *indemodabilitatea* pe termen lung" (HB, 34)

Folosirea greşită a unor cuvinte, din punct de vedere ortografic sau semantic, este o altă trăsătură ce se întâlneşte frecvent, mai ales în cazul cuvintelor împrumutate:

„Adevăraţii *conaisseuri* ştiu că părintele pantofilor este Salvatore Ferragamo" (U, 68) (cu un singur *n*)

„t-shirt decolteu *en-qoeur* adânc" (U, 82) (în loc de *en-cœur*)

„Femeia YSL preferă şi ea confortul şi un glam *efortless* " (HB, 35) (cu un singur *f*)

„femeile cu stare purtau pantofi pe platforme *impresionabile*" (Tg, 106) (*impresionabil* înseamnă «uşor de impresionat, sensibil, emotiv»; nu credem că se intenţiona o personificare a obiectului de încălţăminte)

„pulover-cardigan tricotat" (U, 83) (puloverul este definit tocmai ca un obiect de îmbrăcăminte tricotat; pleonasmul e o construcţie des întâlnită)

Marc Jacobs „cu părul într-o dezordine studiată care-i conferea un aer stylish *superfluu*" (E, 80) (probabil că ziaristul nu cunoaşte sensul cuvântului *superfluu* «de prisos, inutil, zadarnic, nefolositor», NDU)

„s-a ales cu o *gaşcă cool*" (E, 80)

„*geacă cu colaj* de materiale" (Tb, 86) (cacofonia nu e nici ea tocmai rară, după cum se vede din aceste ultime două exemple)

În revistele analizate se constată contradicţii flagrante între sensul cuvintelor folosite şi imaginea pe care o explică respectivele cuvinte. De exemplu, apare fotografia unui top, dar explicaţia furnizată este *body plisat* (U, 75), sau imaginii unor ciorapi cât se poate de banali îi corespunde sintagma *pantaloni skinny* (HB, 64).

Din când în când, redactorii revistelor de modă, grijulii faţă de cititoare[1], le oferă acestora definiţii actualizate ale unor cuvinte des utilizate. Unele dintre aceste definiţii provoacă vertijuri logicii de bun simţ:

„Geanta *«de relaţie»* – cea alături de care vrei să petreci mai mult timp. " (HB, 168) (O asemenea explicaţie te face să te gândeşti la o deviere psihică.)

„Pentru a nu vă devaliza portofelul, noul cuvînt de ordine este *uşor*. Asta înseamnă jachete cu puf, veste din neopren, falduri de mătase, genţi fără nimic ostentativ şi *încălţăminte cu platforme joase*. Însă *pantofii* sînt singurul domeniu în care nu puteţi să faceţi economie [...]" (HB, 166) (Încălţămintea e ieftină şi scumpă simultan; poate dacă ar fi fost menţionat întâi hiperonimul *încălţăminte* şi apoi, în fraza următoare, hiponimul *pantofi cu platforme joase*, nepotrivirea n-ar fi fost atât de frapantă.)

„Despre creaţia sa spune că se naşte din emoţii şi senzaţii, declarându-se îndrăgostită de vintage. Cine n-ar fi dacă *vintage* ar însemna pantofi Ferragamo din anii '40 ?" (U, 68) (Pantofii Ferragamo fac sau nu parte dintre mărcile ce ilustrează curentul vintage ?)

Moda vestimentară implică şi o modă lingvistică: în urmă cu câţiva ani,

[1] În revista *Tango*, una dintre rubricile cele mai interesante este tocmai cea consacrată surprinderii greşelilor de exprimare din publicaţiile concurente, rubrică redactată de Simona Cat[illegible]ina.

În ceea ce priveşte bilingismul „armonios" şi progresul limbilor naţionale, lingviştii sovietici afirmă: „În Ţara Sovietelor, limbile naţiilor sovietice se găsesc în condiţii de egalitate deplină din punct de vedere social, politic şi cultural. Ele formează o familie monolită de limbi ale noroadelor sovietice frăţeşti. La toate popoarele există o străduinţă din ce în ce mai vie pentru însuşirea cuceririlor ştiinţei, tehnicii, culturii, etc. Acest aspect a creat condiţii prielnice pentru formarea acelorași concepţii, valori social-economice şi deci, a unor cuvinte, expresii comune pentru toate popoarele sovietice. [...] Pentru limbile cu tradiţii lingvistice şi culturale bogate – cum este şi limba moldovenească – perioada sovietică înseamnă, mai întâi de toate, lărgirea şi dezvoltarea posibilităţilor lexico-frazeologice, completarea mijloacelor stilistico-expresive. În al doilea rând, e vorba de realizarea mai deplină a diferenţierii stilurilor."[1]

Extinderea limbii ruse în detrimetrul limbii materne a generat conflicte interetnice care mai persistă şi astăzi, conflicte care pot fi aplanate doar prin repunerea în drepturi a limbii române. Ideologia comunistă a afectat ca o boală periculoasă temeiurile semantice ale limbii române din Basarabia. Minciuna din ideologie şi politică s-a materializat în lingvistică, a camuflat odios adevăratele intenţii, a săvârşit o lovitură de stat din punct de vedere lingvistic. De exemplu: „În Uniunea Sovietică bilingvismul naţional-rus este un datum istoric, o necesitate vitală. Numai datorită lui reprezentanţii celor 130 de naţii şi naţionalităţi pot să comunice şi să colaboreze nestingherit, pot să facă schimb de valori materiale şi spirituale, pot să se adape la izvoarele nesecate ale culturii ruse şi ale civilizaţiilor lumii."[2] De ce cunoaşterea limbii ruse este „o necesitate vitală" ? Limba română are o istorie literară bogată, scriitori valoroşi care au fost înlocuiţi cu cei sovietici.

Demagogia şi minciuna au pătruns adânc în viaţa basarabenilor, atât a intelectualilor cât şi a oamenilor de rând, încât şi astăzi după aproape 19 ani de la destrămarea Uniunii Sovietice, poporul încă nu-şi dă seama unde se termină minciuna şi începe adevărul. Generaţii întregi au fost otrăvite cu aceste idei, cu acest limbaj mincinos, încât şi astăzi mai sunt oameni care mai cred în „comunism – viitorul luminos al întregii omeniri."

Bilingvism şi limbă naţională. Identitatea naţională

Constituţia din 1979 nu acordă nici un statut limbii „moldoveneşti", utilizându-se în mod intenţionat formula „limbă maternă" pentru a masca o discriminare lingvistică şi etnică odioasă[3]. Mişcarea de eliberare naţională

---

[1] ***, *Capitole din istoria limbii literare moldoveneşti*, 1971, Editura Lumina, Chişinău.

[2] ***, *Probleme de lingvistică generală şi contrastivă*, 1989, Culegere de materiale ale catedrelor filologice de la instituţiile de învăţământ superior din RSSM, editura Ştiinţa, Chişinău, p. 8.

[3] *Cf.* art. 34: „Cetăţenii Republicii Moldova de diferite rase şi naţionalităţi au drepturi egale. Exerciţiul acestor drepturi este asumat de politicile de dezvoltare multilaterală şi de apropiere între naţiile şi naţionalităţile Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, prin educarea cetăţenilor în spiritul patriotismului sovietic şi a internaţionalismului socialist prin utilizarea limbii lor materne şi a limbilor celorlalte popoare ale Uniunii Sovietice."

BOU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAS/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

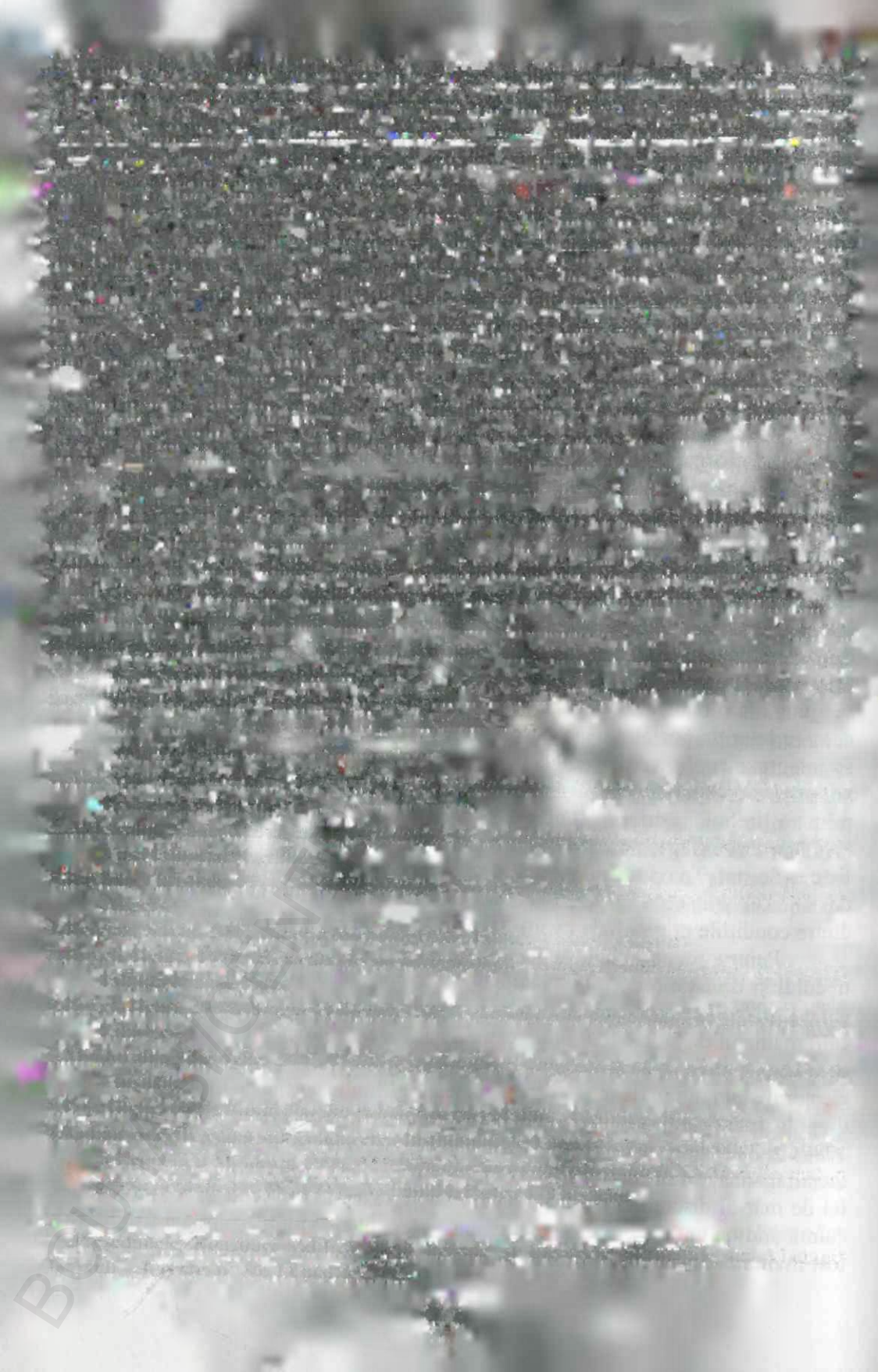

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

totul era *new wave*, apoi a devenit *grunge*, pentru ca în 2009 să fie *vintage*. Cititoarea căreia i se adresează articolele despre modă pare a se adapta cu uşurinţă acestor schimbări, fără a încerca să le înţeleagă: se cam lasă dusă de val (ca să nu spunem de turmă) şi, chiar dacă e uneori năucită, nu e totuşi traumatizată, versatilitatea fiind principala ei calitate (e adevărat că sună banal, nu secolul XXI a descoperit că *la donna è mobile*). Articolele despre modă reflectă, pe de-o parte, vitalitatea limbii române, capacitatea ei de a se înnoi într-un ritm ameţitor, admirabila ei creativitate, favorizată de contactele din ce în ce mai dese cu alte limbi, iar pe de altă parte lipsa ei de rezistenţă în faţa influenţelor, superficialitatea tot mai evidentă cu care e tratată. Superficialitatea lingvistică nu este decât una dintre manifestările superficialităţii generalizate a unei societăţi dezorientate.

Cu alte cuvinte, după cum reiese din revistele glossy ale toamnei 2009, trendul lingvistic cel mai stylish este mixul eclectic de words din cel puţin trois langues şi conceptul verba volant, scripta volant de asemenea.

Bibliografie şi sigle

1. DCR – Dimitrescu, Florica, 1997, *Dicţionar de cuvinte recente* (ediţia a II-a), Bucureşti, Editura Logos.
2. NDU – Oprea, Ioan; Pamfil, Carmen-Gabriela; Radu, Rodica; Zăstroiu, Victoria, *Noul dicţionar universal al limbii române*, Bucureşti-Chişinău, Litera Internaţional.

Corpus şi sigle

E – Elle, nr. 143, octombrie 2009
HB – Harper's Bazaar, nr. 12, septembrie-noiembrie, 2009
MC – Marie Claire, nr. 11 (17), noiembrie 2009
Tb – Tabu, nr. 10/84, octombrie 2009
Tg – Tango, nr. 50, octombrie 2009
U – Unica, nr. 10 (143), octombrie 2009

BCU IAŞI/CENTRU INTERNET

terme populaire. Le mot «femmes», au sens d'épouses, se présente dans le texte roumain avec la forme d'un terme considéré dans DEX comme populaire – «ibovnice». La variante roumaine des récits s'éloigne en quelque sorte du texte cible, liberté qu'Istrati prend plusieurs fois, puisque «ibovnice», en roumain, n'a pas le sens d'«épouses», mais d'«amantes».

Interférences diaphasiques (terme scientifique traduit dans un autre registre): «sur ce plateau découvert» - «pe muchia asta dezvelită» (O.A: 322). «Tu es le résultat de l'illusion» s'adresse Floritchica à son fils, Jérémie, qui ignore tout détail sur ses parents naturels (O.A: 240). Le texte roumain retient pour «résultat» la forme «rodul»: «Tu eşti rodul închipuirii»; «rodul» étant présenté dans DEX comme terme populaire. Même situation dans: «L'express de neuf heures» (O.A:10) devenu «Trece "ixpresu" de opt», qui retient la variante phonétique populaire pour le néologisme «express».

Chez D. Tsépénéag, ce type d'interférences fonctionne comme élément stylistique fortement chargé. Dans une gargotte, les échanges alternent les plans et entrecroisent différents discours. La placidité du quotidien se heurte d'un discours scientifique sur la structure littéraire:

«le texte souffre d'une hypertrophie générale. il est structurellement déséquilibré. il pendouille de tous les côtés.

Anne zgîrie cu unghia fața de masă. Paul a ieşit să facă pipi. Alain şi-a pus ochelarii ca şi cum ar fi avut de gînd să citească în continuare» (Tsépénéag, 1994: 63).

Même impression de fragmentation qui reconstruit une atmosphère: dans le bistrot de Georges, un garçon et sa maman, isolés devant une table à côté de celle du personnage-narrateur.

«-Je veux faire pipi, répète-t-il.

Comme s'il s'adressait à moi, comme si j'étais son domestique. Heureusement Domnica se lève. Ils vont vers les toilettes. Petit pervers, va ! [...]

Je me replonge dans mes papiers. Je tombe sur une note. Vraisemblablement une citation (dans ce cas-là, je la mets naturellement entre guillemets).

„Considérons l'œuvre d'art comme un énoncé (souligné !). L'œuvre n'est prise ni pour son 'contenu' ni pour sa 'forme' ni pour sa valeur ni pour son impact critique ni pour sa postérité (...). L'œuvre existe et elle apparait, cela nous suffit: elle s'énonce (...).Quant à savoir de quoi demain est fait, savez-vous ce que dit le barbier à la Joconde? Demain on rase gratis» (Tsépénéag, 1994:89).

La combinaison de discours direct, indirect (savez-vous ce que dit le barbier à la Joconde ?) direct libre (Petit pervers, va !) se complète avec une combinaison de registres. Marquée, cette structure gagne des effets stylistiques.

Interférences diatopiques (termes qui n'ont pas la même aire d'utilisation). On y place les régionalismes et les mots en langue étrangère. Ces derniers confèrent aux textes des écrivains étrangers d'expression française un caractère métissé prononcé.

L'insertion des éléments diatopiques se fait suite à la pression qu'exerce la langue source sur la langue cible et alors le résultat est un texte métissé, où les mots en langue étrangère ont le rôle de liant entre deux cultures. C'est surtout le cas de nombreux mots roumains ou grecs qui peuplent les textes istratiens: «Dès que fut fini

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CÂTEVA CONSIDERAȚII REFERITOARE LA TIPOLOGIA CONTRASTIVĂ A NEGAȚIEI PROPOZIȚIONALE ÎN LIMBILE ROMÂNĂ ȘI ENGLEZĂ

Liviuța Liliana MIHALACHI
Universitatea „Ștefan cel Mare" Suceava

Negation is a complex entity with many interdisciplinary implications, which is very well suited to a contrastive approach. My paper addresses issues such as demarcation between predicative and partial negation, the English and Romanian negation systems and implicit negation.

N-ai să vii și n-ai să morți/n-ai să șapte între sorți/
N-ai să iarnă, primăvară/N-ai să doamnă, domnișoară.
(Nichita Stănescu, *N-ai să vii*)

Negația este privită astăzi drept o categorie universală existentă în toate limbile cunoscute până acum. Literatura de specialitate nu menționează niciun caz în care vreo limbă să nu dispună de mijloacele necesare pentru a exprima negația.

Fiind și una dintre categoriile primare ale gândirii, negația este diferențiată doar prin comparație cu opusul ei, afirmația. Aceasta din urmă este anterioară negației, iar acest lucru este probat în limbă prin faptul că forma negativă derivă din cea afirmativă.

Modurile de expresie ale negației sunt diverse și multiple și, spre deosebire de afirmație, care în general nu este marcată formal, negația dispune de mărci formale.

În termeni foarte generali, marca negației poate fi un element fără flexiune (particulă, clitic sau afix) sau unul cu flexiune (verb negativ).

În majoritatea limbilor din familia indo-europeană, dezvoltarea negației propoziționale[1] ca fenomen lingvistic a fost descrisă prin cunoscutul „ciclu al lui Jespersen" definit în anul 1917 de către lingvistul Otto Jespersen în lucrarea sa *Negation in English and Other Languages*.

Conform acestui ciclu, evoluția diacronică a negației este un proces care se compune dintr-o serie de etape, și anume:

- Etapa I: negația este exprimată printr-o singură marcă;
- Etapa a II-a: negația se exprimă printr-o marcă negativă în combinație cu un adverb negativ sau o expresie substantivală;
- Etapa a III-a: cel de-al doilea element din etapa a II-a preia în totalitate funcția de exprimare a negației, iar marca negativă inițială din etapa I devine opțională;
- Etapa a IV-a: marca negativă inițială din etapa I dispare.

[1] Mă voi referi în continuare doar la negația propozițională, negația parțială putându-se constitui ca subiect de studiu al unui alt articol.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

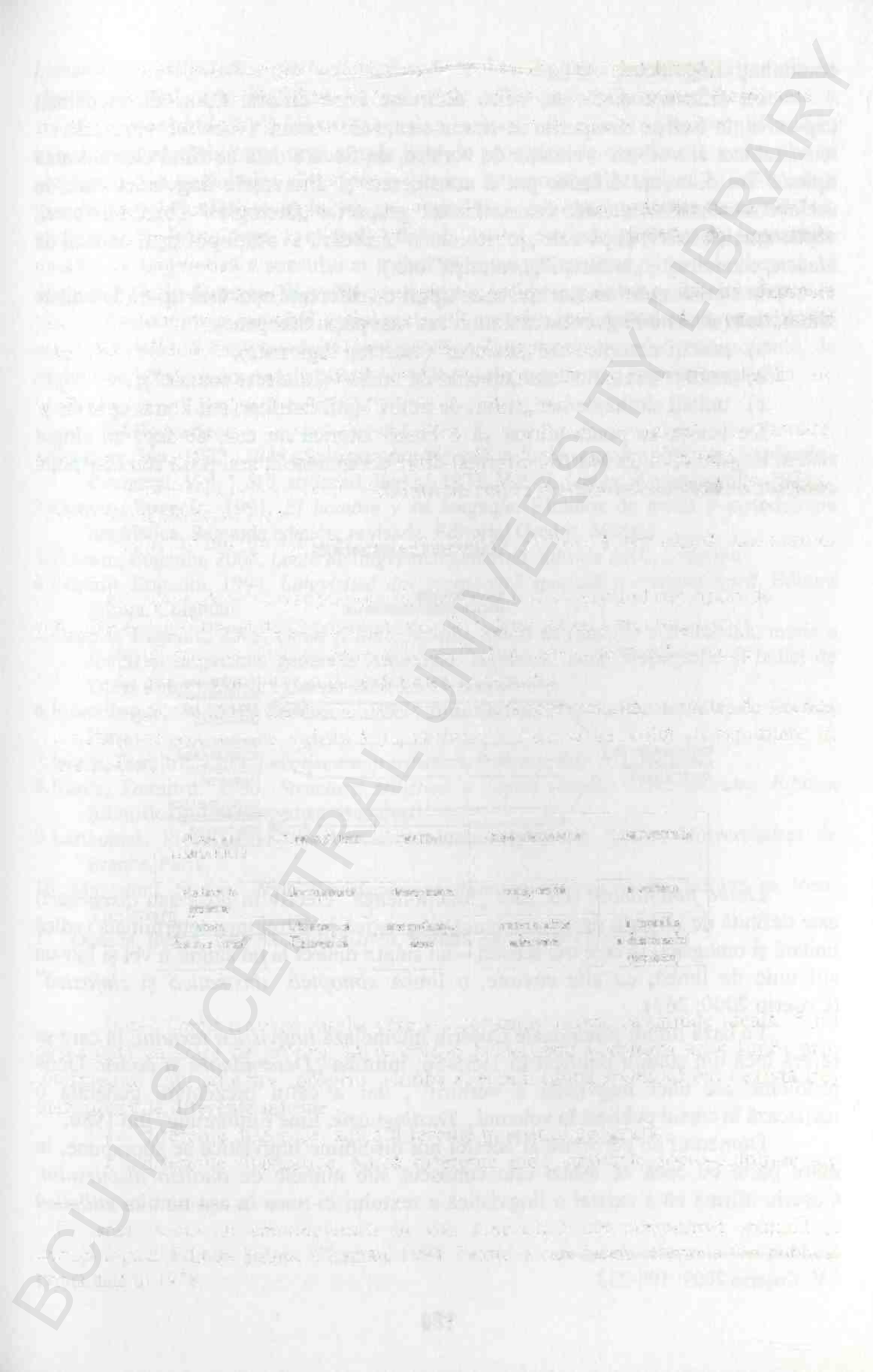

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAS/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

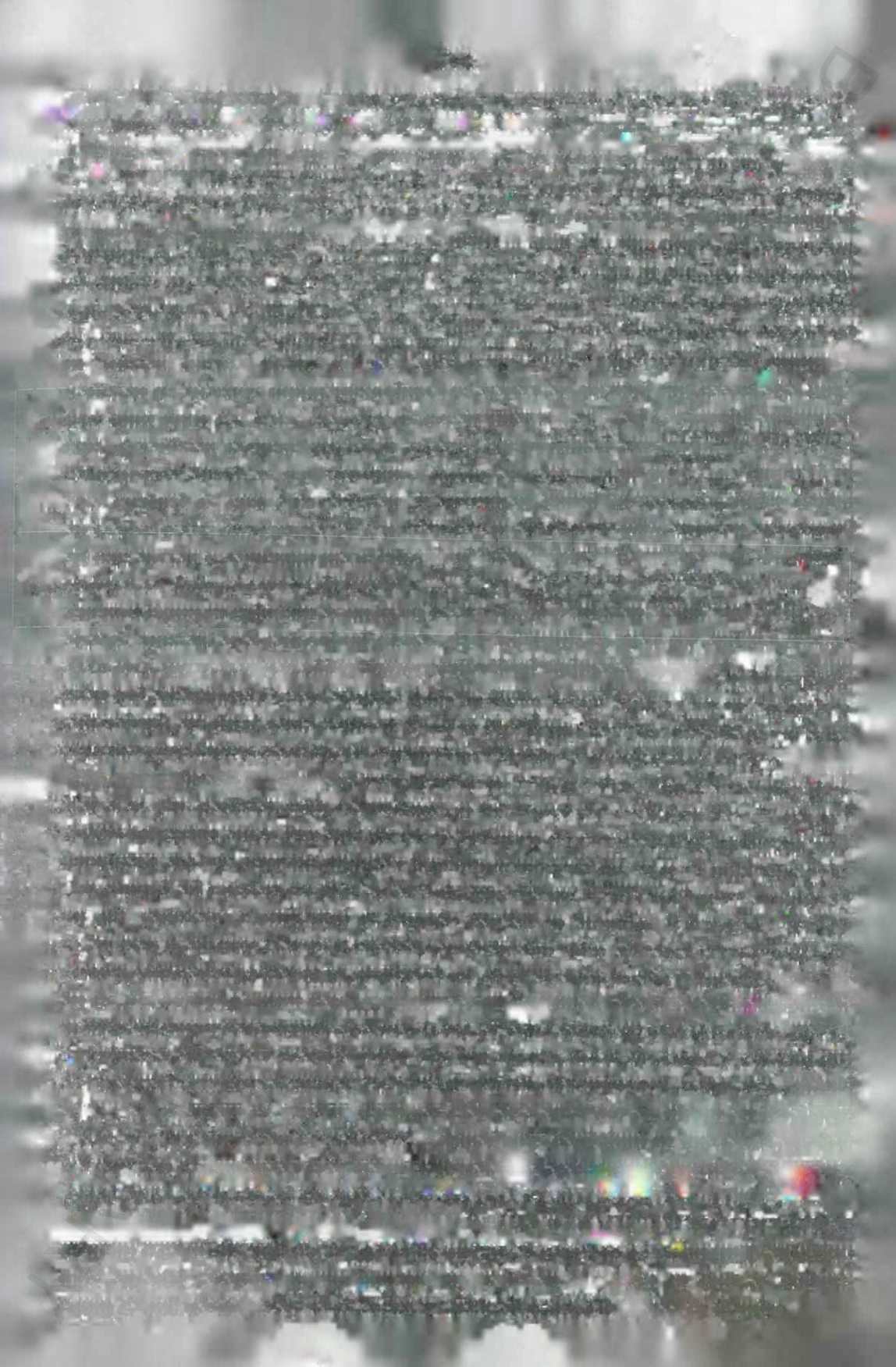

Aplicat la cele două limbi de lucru, româna şi engleza, observăm că limba română se află în faza I a negaţiei. În privinţa limbii engleze, părerile sunt împărţite. Unii lingvişti susţin că se află în etapa a IV-a, iar alţii susţin că a finalizat deja un ciclu şi se află din nou în etapa I.

Evoluţia negaţiei în limba engleză este explicată pe scurt de către Jenny Cheshire[1] ca având următoarele caracteristici: în engleza veche marca negaţiei era *ne*, care a devenit în timp prea slab pentru a putea exista neacompaniat; de aceea începe să fie însoţit de *not*, care este deja semnalat în engleza medie şi devine pe parcurs din opţional în obligatoriu, iar în engleza actuală există independent, *ne* fiind anulat total. *Ic ne secge* („I do not say") din engleza veche, de exemplu, a devenit *Ic ne seye not* în engleza medie. *I seye not* este următoarea formă atestată în evoluţia negaţiei engleze, pentru ca în secolul al XV-lea forma *I do not say* să fie atestată şi apoi acceptată drept standard în secolul al XVII-lea. Plasarea auxiliarului *do* în faţa negaţiei este explicată chiar de Jespersen şi revăzută de Cheshire în articolul menţionat mai sus: conform „Primului principiu al negaţiei" al lui Jespersen, tendinţa normală în orice limbă este de a plasa negaţia pe primul loc; acest lucru s-a realizat în engleză cu ajutorul verbului auxiliar *do*. De menţionat este că atunci când însoţeşte verbe modale, *not* rămâne în poziţie finală (*I cannot, I may not, I should not* etc.). Următoarea formă în evoluţia negaţiei engleze este a lui *not* în *n't*: *I don't say, I can't say, I shouldn't say*.

Nu am considerat oportună aducerea în discuţie la acest stadiu al discursului al distincţiei dintre negaţia propoziţională şi negarea unei părţi de propoziţie, întrucât în limba engleză există cuvinte negative, altele decât verbul, care pot nega întreaga propoziţie. De exemplu, propoziţia *Nothing happened here while you were abroad* conţine un verb la afirmativ, dar sensul propoziţiei este negativ şi este generat de pronumele negativ *nothing*. Acest lucru nu se întâmplă în limba română. La traducerea aceleiaşi propoziţii (*Nimic nu s-a întâmplat aici în timp ce erai în străinătate*) observăm că pentru a nega propoziţia avem numaidecât nevoie atât de pronumele negativ *nimic*, dar şi de marca negativă adverbială *nu*. Acest aspect ne indică faptul că această prin[illegible] delimitare a negaţiei în totală şi parţială este inoperabilă în cadrul unui ast[illegible] studiu contrastiv, dar se poate constitui ca obiect de studiu în sine pentru [illegible]ecţie în cadrul analizei negaţiei. O altă delimitare tipologică pe care o menţionează şi Nicoleta Sava[2] ca fiind mult mai clară este aceea din punctul de vedere al comportamentului sintactic al negaţiei. Conform acestui criteriu, există limbi care cer un singur cuvânt negativ în propoziţia negativă (engleza) şi limbi care permit mai multe cuvinte negative în aceeaşi propoziţie negativă (româna şi limbile slavice). În prima categorie de limbi, identificăm fenomenul numit *negaţie dublă/double negation*, ceea ce înseamnă că prezenţa a două cuvinte negative în aceeaşi propoziţie negativă duce la anularea

[1] *English Negation from an Interactional Perspective* în *Negation in the History of English*, editată de Ingrid Tieken-Boon van Ostade, Gunnel Tottie, Wim van der Wurff, Mouton de Gruyter, 1998, p. 29-30.

[2] *Romanian Negation – Slavic or Romance?* în *Analele Ştiinţifice ale Universităţii Ovidius Constanţa*, seria Filologie, numărul 18/2007, p. 127-128.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

reciprocă a acestora şi de cele mai multe ori a sensului negativ al propoziţiei. În a doua categorie, identificăm fenomenul lingvistic numit *negative concord*, ceea ce înseamnă că acele cuvinte care sunt susceptibile să exprime polaritatea trebuie să fie negative dacă verbul este negat în propoziţia cu pricina. Astfel, dacă în limba română o propoziţie ca *Nimeni nu a spus nimic* este perfect corectă din toate punctele de vedere, în limba engleză traducerea mot-à-mot *Nobody didn't say nothing* nu are sens, iar traducerea trebuie să se realizeze astfel încât să existe o singură negaţie propoziţională: *Nobody said anything*. Posibila traducere *Nobody said nothing* nu redă sensul din română pentru că negaţiile se anulează, iar sensul este că fiecare a spus ceva, dar o asemenea propoziţie nu ar fi rostită de un vorbitor nativ de limba engleză din moment ce există deja propoziţia afirmativă *Everybody said something*.

În ceea ce priveşte limba română, chiar dacă în varianta standard negaţia predicativă se află înaintea verbului, în limbajul artistic şi cel popular, *nu* poate fi omis: *Nimeni te-o ajuta*.

Caracterul polinegativ al negaţiei în limba română este un cuţit cu două tăişuri: pe de o parte poate aduce un plus la nivelul bogăţiei expresiei, dar pe de altă parte a generat un minus în ceea ce priveşte numărul de mărci negative. Negaţia propoziţională în limba română se realizează în principiu cu ajutorul negaţiei *nu*. În limba engleză, pe lângă *not*, adverbele şi pronumele negative pot fi mărci negative, caz în care forma verbului este afirmativă, dar propoziţia este negativă.

În privinţa tipologiei SVO-SOV[1], nu există diferenţe mari între negaţia în limba română şi cea în limba engleză. Limba română este caracterizată printr-o ordine liberă SVO-VSO[2] (*Ele nu mănâncă pizza, Nu mănâncă ele pizza*). De fapt, limba română manifestă şi mai multă libertate în privinţa topicii componentelor propoziţiei negative, existând şi posibilitatea formulării următoarelor enunţuri: *Nu ele mănâncă pizza, Ele mănâncă nu pizza..., Nu pizza mănâncă ele*. În aceste trei cazuri însă, propoziţia se vrea continuată cu detalii contextuale, iar negaţia nu mai este una totală, ci parţială, negându-se subiectul, respectiv complementul direct în ultimele două enunţuri. Limba engleză urmează în schimb doar modelul SVO (*They do not eat pizza*). Precizarea care se cuvine făcută aici este că modelul SVO din limba engleză este diferit de cel din limba română, întrucât ceea ce considerăm în categoria V este de fapt verbul auxiliar *do*, marca negativă *not* şi verbul propriu-zis (*eat* în cazul nostru). Aşadar, la o analiză mai detaliată a structurii sintactice a propoziţiilor negative, avem următoarele componente:

- pentru limba română: S – negaţie – V – O
  Negaţie – V – S – O
- pentru limba engleză: S – auxiliar – negaţie – V – O.

Pentru ca enunţul ales din limba engleză să-şi schimbe tipul negaţiei

[1] Distincţia s-a realizat pe baza principiului distincţiei limbilor în SVO şi SOV, care aparţine lingvistului american Laurence Horn.

[2] Teorie susţinută de Virginia Hill, *Complementizer Phrases (CP) in Romanian* în *Rivista di Linguistica*, 14.2. (2002), p. 228, dar şi de Carmen Dobrovie-Sorin în *The Syntax of Romanian*, Berlin: Mouton de Gruyter, 1994.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY